

PAROLE

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen jäsenlehti

Syyskuu 2021 • nro 3 (347) • 90. vsk

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ

Sisällys

Pääkirjoitus: Jääkärimarssi on herännyt henkiin	3
Muistoja Pohjoisrannan Jääkärikansliasta jääkärien rouvien seurassa	4
Mark Aretz esitelmöi Turussa Bundeswehrin kunniamerkeistä ja otti vastaan Reserviupseeriliiton kultaisen ansiomitalin	6
Jääkäriperinteen vaalijat tutustuivat Suomen sotaan 1808–1809 liittyneeseen Palvan meritaisteluun	8
In memoriam: Henrik Nordenswan	10
Henrik Nordenswan haudan lepoon	11
Näin tullaan jääkärimestariksi – 100 kilometrin marssi 24 tunnin aikana	12
Mark Aretz vietiin Huittisiin katsomaan Risto Rytin kunniamerkkejä	14
Löytö, joka innosti kertaamaan jääkärimarssin historiaa	16
Jääkärimarssin uusi ennätys: 127,72 kilometriä	22
Kolumni: Pertti Laatikainen	23
Adolf Bock – merimaalari, joka ikuisti kankaalle jääkärien paluun	24
Pakolaislaivan upottajasta tuli Neuvostoliiton sankari	27
Vanhoista Paroleista poimittua	28
Kolumni: Jukka Knuuti	29
Unohtuneet valokuvat Jääkärivänrikki Onni Harlinista	30
Jääkärieversti Perttu Pertamo – radioteollisuutemme uranuurtaja	31
Puruveden seudulta lähti kahdeksan jääkäriä	34
Viime sodissamme menehtyneet tarkasteltuina syntymävuoden mukaan	36
Pasi Välimäki Maavoimien komentajaksi	39
Venäläisupseerin murha Lauttasaarella 1944 on edelleen selvittämättä	40
Kirjeitä toimitukselle	41
Osastojen yhteyshenkilöt	42
Kirjallisuutta	43

Kansikuva: Kannen Suomen joutsen on merimaalari Adolf Bockin käsialaa. Hän on piirtänyt sen Jääkäriiliiton vieraskirjaan 7. joulukuuta 1937 ollessaan jääkäreiden vieraana. Vieraskirjasta eikä myöskään Parolen tuon aikaisista numeroista löydy tietoja vierailusta. Voisi kuitenkin kuvitella, että tuolloin olisi ollut puhetta jääkärien paluuta kuvaavasta maalauksesta. Valmistuihan Bockin ikoninen taulu Jääkärien paluusta vuonna 1938.

Jääkärimarssi on herännyt henkiin

Jääkärimarssin on herännyt eloon. Tosin kuullaanhan tuota Sibeliuksen sävellystä mm. aina itsenäisyyspäivänä, silloin kun koko Suomen kansa seuraa television välityksellä presidentin 6.12. vastaanoton kättelyjen alkua.

Mutta Sodankylän Jääkäriprikaatissa Jääkärimarssi on kaksi kertaa vuodessa hyvin fyysinen tapahtuma: kävellään 24 tuntia ja vuorokauden kuluttua lähdöstä katsellaan, kuin pitkälle parhaat pääsivät ja kuinka monen marssisuoritus ylitti 100 kilometriä. Kymmenen peninkulman rajan ylittäneistä tulee jääkärimestareita. He saavat puolustusvoimien 1. luokan kuntomerkin ja heidän nimensä lisätään kunniaseinälle muiden Jääkärimestareiden joukkoon. Tämän kesän Jääkärimarssista on selostus toisaalla tässä lehdessä.

Kesäkuun helteessä suoritettu Jääkärimarssi tuotti 26 uutta jääkärimestaria. Edellisen viime vuoden marraskuun marssin jäljiltä tuli paitsi 14 jääkärimestaria myös uusi ennätys: alikersantti Atte Halonen marssi 120 kilometriä.

Jääkäriprikaatiin kuuluva Lapin jääkäripataljoona on Polkupyöräpataljoona 1:n perillinen ja on Kuninkaallisen preussilaisen jääkäripataljoona 27:n perinnejoukko-osastoista numero yksi. Näin Sodankylässä ylläpidetään komealla tavalla jääkäriperinnettä.

Jääkärimarssi on kuulunut Sodankylässä ohjelmaan jo vuodesta 1917 alkaen, mutta tuli perinneyhdistyksen tietoon vasta jälkikäteen. Kun Jääkärimarssi suoritetaan seuraavan kerran ilmeisesti tämän vuoden marraskuussa, on marssin jälkeen paikalla JP27:n perinneyhdistyksen Lapin osaston edustajat, jotka luovuttavat parhaan

marssisuorituksen tehneelle jääkärille jääkäripuukon ja jokaiselle uudelle jääkärimestarille kirja Jääkärien työ itsenäisyyden puolesta.

* * *

Jääkärimarssi on esillä muutenkin Parolen tässä numerossa. Jääkärihistorian harrastaja FT Jukka Konnunaho on kirjoittanut aiheesta laajan artikkelin.

Kuten Konnunahon tekstistä käy ilmi, marssiin liittyvistä tapahtumista on erisisältöisiä versioita. Erityisesti sävellyksen viemisestä takaisin jääkäreille on hyvinkin erilaisia tarinoita. Kulkivatko nuotit lopulta Merenkurkun yli, Turun kautta Tukholmaan vain Saarenmaan ja Viron kautta Libauhun. Mahtaakohan tuohon koskaan tulla varmaa vastausta.

Ainakin minulle oli uutta, että 17. marraskuuta 1917 Loviisan edustalle Hamnskäriin tuoneiden kahdeksan jääkäriin taskussa oli myös Jääkärimarssin sanat.

Kun Konnunahon teksti varmasti herättää Parolen lukijoissa ajatuksia, olisi oivallista kommentoida Jääkärimarssin historiaa Parolen Kirjeitä lukijoilta-palstalla.

P.S. Pääkirjoituksen kirjoittamisen jälkeen Sodankylässä oli reserviläisten jääkärimarssi, jossa tehtiin uusi ennätys 127,72 kilometriä.

Jukka Knuuti

Muistoja Pohjoisrannan Jääkärikansliasta jääkärien rouvien seurassa

Jääkärien puoliset olivat miestensä mallin mukaan vuonna 1929 perustaneet oman yhdistyksen nimellä Jääkärirouvain Yhdistys r.y. – Jägarfruarnas Förening r.f. Yhdistyksen kotipaikka oli Helsinki, toiminta-alueena koko Suomi.

Helsingin Sotilaskotiyhdistyksen sisaret Liisa Hietala ja Liisa Viranko, joka oli johtokunnan jäsen sekä tarjoilujaoston päällikkö, olivat vuodesta 1972 auttaneet jääkärirouvia jäseniltojen järjestämisessä Sotilaskotiliiton tiloissa Simonkadulla. Aikaa myöten saimme rouvilta työryhmänimen ”Ne Liisat”. Meillä oli ilo palvella rouvia pitkälti yli 30 vuotta.

Kun Jääkäriiliitto purettiin, perustettiin Jääkärisäätiö. Jääkäriruorten seuraajaksi perustettiin Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry. Tällöin rouvat suosittelivat Meitä Liisoja Perinneyhdistyksen jäseniksi.

Aikaa myöten rouvat lopettivat rekisteröidyn yhdistyksensä, mutta jatkoivat toimintaansa. Purku ei ollut yksimielinen. Ainakin se nostatti suuria tunteita. Olga Bonsdorff, aito jääkäriin morsian Liivinmaalta, syösyi luoksemme keittiöön ruskeat silmät leimuten ja antoi tulla - hieman hoono soomella: ”Se olla kuin nainen ilman emä”. Rouvien voimat alkoivat vähentyä ja rivit harventua. Aina joku puuttui tapaamisesta. Enää ei haluttu liikkua iltaisin ja saattoihan ikäkin tuoda muutoksia omiin rutiineihin. Moni asia lokshti paikalleen vuonna 1983.

Yhdistyksen sääntömääräiset asiat oli hoidettu loppuun ja arkistoitava materiaali toimitettu Kansallisarkistoon. Kokoontumisia jatkettiin kuten ennenkin kuukauden kolmantena keskiviikkona Pohjoisrannan Jääkärikansliassa. Päiväsaikaan pidettävät tilaisuudet saivat kevyemmän luonteen. Harvoin enää käytettiin ulkopuolista ohjelmansuorittajaa. Rouvat nauttivat yhdessä päiväkahvit keskustellen ajankohtaisista asiois-

28.10. 1992 saapui Kadettikuoron 12-miehinen partio Kadettikoulun johtajan eversti Matti Lukkarin johdolla, vasemmalta Matti Lukkari, Liisa Viranko, Olga Bonsdorff, Liisa Hietala, Fanni Alve.

Kahvipöytä Jääkäri-ilun juurella. Ja kakkua riitti, vasemmalta Karin Anttila, Liisa Hietala, Liisa Viranko, Impo Mäkinen.

ta ja menneitä muistellen. Tällöin mielipiteet usein sinkoilivat kiivaasti puoleen ja toiseen. Me Liisat saimme nyt olla mukana joukkoon kuuluvina. Luovuimme univormusta ja puimme suojaksemme samanlaiset förkkelit.

Karin Talvela johti rouvia

Jääkärirouvain Yhdistyksen viimeisen virallisen puheenjohtajan Sylvi Aulan elämä loppui yllättäen. Minulle hän oli edelleen ollut Aulan täti,

joka yhdessä äitini kanssa oli työntänyt lastenvaunuja Eiran puistossa. Kokousten siirryttyä Jääkärikansliaan otti kenraalitar Karin Talvela ohjat. Välillä Karin-rouva veti pienet henkoset savukkeesta ja karisti sitten tuhkat mukana pitämäänsä sievään rasiaan. Polveni loksahivat, kun kenraalitar ojensi kätensä ja sanoi, että minä olen sitten Karin.

Seuraavaksi Rouvain johtoon ryhtyi ”Pohjoisen Sotilaskotikenraali”,

rouva Rauha Puroma. Hänestä tuli ystäväni seuraaviksi vuosiksi. Hänen esimerkkinsä mukaan minäkin imuroin edelleen kotini lattiat kuten lääkäri oli neuvonut kenraalitarta. Rauha-rouva ehti ylittää sadan vuoden iän. Laskin viimeisenä tervehdyksenä hänen arkulleen sinivalkoiset kukat ” muistaen uljasta, suomalaista naista”. Elämän lakien mukaan Jääkärirouvain toiminta kääntyi vääjäämättömästi iltaa kohti. Yksi ja toinen hieno ihminen poistui lopullisesti. Ennen näitä päiviä Jääkärikansliassa vietettiin kuitenkin monia rattoisia iltapäivän hetkiä.

Kokoontumisissa otettiin huomioon eri vuodenaikoihin kuuluvat tapahtumat. Syksyllä kahvikuppien väliin ripoteltiin ruskan värjäämiä lehtiä. Joulunaikaan nurkissa kurkisteli tonttuja kilttien lapsien touhuja seuraten. Ennen pääsiäistä pöydillä hyppivät keltaiset tipuset, jotka vappuna vaihtuivat serpentiiniin ja tippaleipiin.

Arvokkaissa rouvissa asui myös iloittelun henki

Arvokkaissa, elämää kokeneissa rouvissa asui myös iloittelun henki. Kun professori Otto Meurman oli pitänyt esitelmän ja tuonut mukanaan diakuvalaatikoita, hän ilmoitti noutavansa kalunsa seuraavana päivänä kyydin saadessaan. Professorin suljettua oven perässään alkoi valtava kikatus ja ilmoille sinkoili huudahduksia joka puolelta: ” Mihinkäs ne professorin kalut nyt pannaan? Kukaan ei saa koskea! Löytääkö professori kalunsa varmasti? Entä jos professori tarvitsee tällä välin kalujaan!”.

Pääsiäisen edellä Karin Talvelalla oli tapana tulla luoksemme, kädet piilossa jakun taskuissa hän taas arvuutteli meitä: ” Mitäs munkeillakin kaavun alla?” Epäröiden aloimme vastata: ” mu...a ”. Nauraan hän ojensi sitten meille kultapaperiin kiedotut pääsiäismunat. Olga Bonsdorff oli ahkera käsityöihminen. Monet olivat ne kerrat, kun hän tuli keittiöön kädet selän takana. Arvattuamme ensin oikea tai vasen, saimme kumpikin Liisa aina täysin samanlaisen lahjan. Olga rouvalla ei ollut vaikeuksia tuoda näi-

Kiitospuhe menneitä muistellen. Jääkäri taitaa tuppautua jatkoille!
Vasemmalta Liisa Viranko, nuori jääkäri, Elvi Johansson.

tä yllätyksiä, sillä hän asui samassa portaassa, missä kanslia sijaitsi. Vain huraus hissillä.

Elvi Johansson oli myös taitava käsitöiden tekijä. Hän ompeli meille isot, yli puolimetriset Mikkihiiret. Ne saivat nimet Armas ja Urmas. Elvi-rouva saapui usein hyvin ajoissa Pohjoisrantaan, niin että otaksuimme hänen erehtyneen kellon ajasta. Meillä oli tarjoilun valmistelut vasta alkutekijöissään, niinpä tarjosimme vain vesilasillisen ja kyselimme pikaisesti kuulumiset. Ajan myötä selvisi, että hän halusi tulla rauhalliseen tilaan ja vain olla hetken omine ajatukseen. Siihen sopi Jääkärikanslian henki. Fanni Alve neuvoi meitä tarkkuuteen talousasioissa. Kermatetra piti huuhdella vesitilkalla ja lisätä tarjoilukannuun.

Kun rouvat viettivät pyöreitä, osattiin juhliakin. Kutsuja tuli aika ajoon rouvien koteihin, jolloin Me Liisat aina olimme vieraina. Kansliassakin ehdittiin viettää monet syntymäpäivät. Kahvipöytä oli korea ja sen kruunasi tietenkin syntymäpäiväkakku. Kynttilöitä en muista kakuissa olleen. Ehkä kakun pinta-alan ajateltiin olevan riittämätön. Verna Wihtol runoili monet onnittelusäkeet kukkien saatteeksi ja sai ne aikanaan itsekin. Erittäin komea tilaisuus oli 28.10.1992 Jääkärikansliassa, kun Me Liisat olimme Simonkadun ajoista laskien olleet 20

vuotta rouvien palveluksessa. Kadettikoulun johtaja eversti Matti Lukkari tuli mukanaan joukko nuoria kadetteja. Daameille laulettiin serenadit ja jokaiselle ojennettiin ruusu. Verna Wihtol oli tapansa mukaan antanut runosuonensa pulputa:

”Sillä niin on lausunut kaikki viisaat, mitä Jääkärirouvat olisivat ilman Liisat”. Ja sitten kilistettiin ja kohotettiin maljat.

Näin aika kului. Päiväkirjassani on tällaisia viimeisiä merkintöjä Jääkärirouvain toiminnasta:

ke 24.1.1996 JR (= jääkärirouvat)
la 25.2.1996 Jääkäripaadella
ke 27.3.1996 JR
la 27.4.1996 Olga 97 v
ke 29.5.1996 ?
ke 19.2.1997 Rauhalle klo 14

Jääkärirouvain yhdistyksen perustamisesta tulee lähivuosina kuluneeksi 100 vuotta. Enää ei ole elossa yhtään jääkäriä, ei yhtään jääkäri rouvaa eikä ole enää Jääkärikansliaakaan Pohjoisrannassa. Muistot säilyvät.

Helsingissä 10.8.2021

TEKSTI: **Liisa Viranko**
KUVAT: **Toivo G. Mäkelä**

Mark Aretz esitelmöi Turussa Bundeswehrin kunniamerkeistä ja otti vastaan Reserviupseeriliiton kultaisen ansiomitalin

Koronatilanne oli rauhallinen kesäkuussa ja Jääkäripataljoona 27:n Varsinais-Suomen osasto Kyösti Vuontelan johdolla järjesti esitelmätilaisuuden Bundeswehrin everstin reservissä, Mark Aretzin, kanssa Turussa. Tilaisuuden alussa nautittiin maittava saaristolaislounas Forum Marinumin ravintola Göränissa. Tilaisuuden pukukoodina oli tumma puku ja isot kunniamerkit taikka m/58 kunniamerkkien kera. Hienoa oli, että

etenkin nuoremmat osallistujat olivat pukeutuneet harmaaseen paraatipukuun, mikä loi lisää tyylikkyyttä onnistuneeseen tilaisuuteen.

Merimuseo Forum Marinum on erinomainen retkikohde, sillä veneitä ja merenkäynnin historiaa on runsaasti esillä. Samoin se on myös ainoa museo, jossa on esillä kolmen ritarin Mannerheim-ristit.

Reserviupseeriliiton toiminnanjohtaja Janne Kosonen ja RUL:n entinen

puheenjohtaja ja kunniajäsen Tapio Peltomäki luovuttivat Reserviupseeriliiton kultaisen ansiomitalin eversti Aretz:lle työstä Suomen maanpuolustuksen hyväksi Marsalkan hopeatorvien säästykseen. Trumpettia soitti Noustestrassin Arttu Jokinen.

Varsinaisen esitelmän aiheena oli Bundeswehrin sotilaalliset kunnia-, ansio-, kurssi- ja suoritusmerkit vuodesta 1955, jolloin Bundeswehr perustettiin, nykypäivään saakka.

Varsinais-Suomen osaston puheenjohtaja Kyösti Vuontela toivotti vieraat tervetulleeksi ja Mark Aretz piti esitelmän Bundeswehrin sotilaallisista kunnia-, ansio-, kurssi- ja suoritusmerkeistä.

Mark Aretzille luovutettiin Reserviupseeriliiton kultainen ansiomitali.

Mitalin luovuttivat Aretzille RUL:n toiminnanjohtaja Janne Kosonen ja RUL:n entinen puheenjohtaja ja kunniajäsen Tapio Peltomäki.

Forum Marinumin yksi vaikuttavin kohde on moottoritykkivene Nuoli 6, jonka eteen esitelmän kuuntelijat ovat ryhmittyneet. Alusluokkaan kuului 13 venettä. Veneet nimitettiin moottoritykkiveneiksi, koska niissä oli aseistuksena kaksi tykkiä, keulassa 20 mm:n ja perässä 40 mm:n. Alus voitiin varustaa myös torpedonheittimin. Alusluokka oli käytössä 1960-luvulta 1990-luvulle.

Aretz käsitteli monia merkkejä kuvien sekä historian kautta ja tuskinpa montaa merkkiä jäi näkemättä. Merkeistä paljastui mielenkiintoisia historiallisia kehityskulkuja. Moni merkki on ollut epävirallisena versiona käytössä ennen virallistamista ja virallisetkin merkit ovat muuttuneet suunnittelultaan, mikäli niiden ulkoasu on ollut käyttäjien mielestä suorastaan ruma. Samalla kuultiin myös erilaisten merkkien ansaitsemisvaatimuksista. Aretz myös höysti kertomuksia omakohtaisilla koke-

muksilla varusmiesajalta, nykyäänhän asevelvollisuutta ei Saksassa enää ole. Erityispiirteenä Saksassa on, että kunniamerkkejä eivät siviilit voi käytännössä koskaan käyttää julkisesti myöntämistilaisuuden jälkeen, koska sopivaa tilaisuutta ei ole, missä se olisi mainittu pukukoodissa. Saksan valtion kunniamerkkien myöntämismäärät ovat laskeneet vuosi vuodelta vaikka se olisi hieno tapa palkita kansalaisia.

Eesityksen jälkeen Kyösti Vuontela luovutti Mark Aretzille kirjan jääkä-

rikenraali Antero Svenssonista allekirjoituksella Hintsan syntymätilan nykyiseltä isännältä, Heikki Haavistolta.

TEKSTI: **Kimmo Kiiveri**

KUVAT: **Seppo Lerkki**

Jääkäriperinteen vaalijat tutustuivat Suomen sotaan 1808–1809 liittyneeseen Palvan meritaisteluun

Suomen Reserviupseeriliiton kultaisten ansiomitalin luovutusta edeltävänä päivänä Mark Aretz järjesti vastaanoton loma-asunnollaan Velkuassa Palvan saarella. Tilaisuuteen saatiin kasaan pieni joukko jääkäriperinteen ystäviä ja Markin tuttuja Saksan matkoilta. Paikalla oli Varsinais-Suomen osastosta Seppo Jaakkola, Seppo Lerkki, Alpo Mäkinen ja Alekski Elovaara sekä Helsinki-Uusimaan osastosta Pekka Sillanpää.

Ennen saapumista määränpäähän, pysähdyttiin Palvan saarella Pyhän Henrikin Kirkon alueelle. Aretz mainitsi ensin sukunsa historiasta, joka hänellä äidin puolelta kytkeytyy Palvan saarelle. Tästä on kerrottu Parollessa 4/2016, s. 29.

Saimme myös kattavan esitelmän Palvan meritaistelusta. Seuraavassa kooste Mark Aretzin esityksestä kirkon pihalla, jonka tiedot perustuvat Kari Kuuskosken ja Seppo Jaakkolan kertomuksiin.

Palvan saari on kuulunut Velkuan kuntaan vuosina 1863–2008. Vuodesta 2009 lähtien se on ollut osa Naantalın kaupunkia. Kaikkiaan Velkuan alueeseen kuuluu noin 300 saarta ja saman verran luotoja. Aikoinaan Palva oli kunnan keskus, jossa sijaitsivat kirkko, kunnantalo, terveystalo, koulu, posti, osuuskaupan myymälä ja osuuspankki.

Historiallisesti Palvan saarella on keskeinen ja ehkä vähemmän tunnettu merkitys meritaistelupaikkana. Suomen sodassa 18. syyskuuta 1808 käytiin ruotsalaisen vara-amiraali M. S. Rajalinin ja venäläisen kontra-amiraali Mjasedojovin komentamien laivasto-osastojen välinen taistelu Palvansalmessa. Palvan meritaistelu on kuvattu muutamissa julkaisuissa

Palvan kävijät yhteiskuvassa. Paikalla oli Varsinais-Suomen osastosta Seppo Jaakkola, Seppo Lerkki, Alpo Mäkinen ja Alekski Elovaara sekä Helsinki-Uusimaan osastosta Pekka Sillanpää sekä luonnollisesti päivää isännöinyt Mark Aretz.

(mm. Toivo T. Rinne, Tapani Mattila, Göran Frilund).

Palvan saaren lähivesien valikoituminen taistelupaikaksi ei ollut sattumaa. Ruotsin laivaston taktinen tavoite oli sitoa venäläinen laivasto-osasto Palvan alueelle, jotta Lokalahden alueelle tehtävän maihinnousun ja sillanpääaseman häirintä estyisi. Toisaalta saaristotaistelut maihinnousuineen sitoivat myös Venäjän jalkaväkijoukkoja maan lounais- ja länsirannikolla, jolloin sisämaassa taistelevilla suomalais-ruotsalaisilla joukoilla olisi vähemmän vastustusta.

Meritaistelu käytiin Lailuodon ympärillä Palvan saaren edustalla. Taistelu oli vuoden 1808 meritaisteluista huomattavin. Ruotsin laivasto ei puolustusasemistaan kyennyt tuhoamaan

Venäjän saaristolaivastoa, joka saattoi jatkaa ilman kunnollista vastustusta merellistä toimintaansa. 18. päivän aamuhämärissä alkanut kahakka oli ohi jo kello yhdeksään mennessä. Noin viiden tunnin taistelun tuloksena ruotsalaisten 31 tykkipurren osastosta tuhoutui yksi tykkipursi miehistöineen räjähdysten seurauksena. Lisäksi heiltä kaatui tai haavoittui noin 80 miestä. Venäläisten 23 tykkipurren, 52 tykkijollan ja useamman isomman aluksen osastosta tuhoutui yksi iso ja kolme pienempää alusta. Henkilötappioiksi venäläiset ilmoittivat noin 200 merisotilasta.

Kuten sotien seurauksena yleensä, tässäkin taistelussa ei säästyty siviiliväestöön kohdistuneilta iskuilta. Velkuan alueelle kohdistui arvion

Tämän näköisillä tykkipursilla ruotsalaiset sotivat Palvan taistelussa. Muutama vuosi sitten valmistui Suomenlinnassa tällaisen tykkipurren replika.

mukaan koko Suomen sodan törkein ryöstely ja julmin paikallisten asukkaiden kohtelu. Yksikään Velkuan taloista tai torpista ei jäänyt hävitystä tai ryöstelyä vaille. Myös maanviljelyn sato oli joko varastettu tai hävitetty, joka sekini toi lisää puutetta muutenkin ahtaisiin oloihin alueella. Siten, voimatta lainkaan puuttua meritaistelu-

telupaikan valintaan, ovat velkualaiset kantaneet raskaimman taakan Suomen saavuttaessa keisarillisen Venäjän suuriruhtinaskunta-aseman.

Palvan meritaistelun muistoksi on kirkon edustalle luonnonkiveen kiinnitetty muistotykki vuonna 1981. Meritaistelun muistolaatta sen yhteyteen kiinnitettiin vuonna 2008, jol-

Laivatykistöä m 1808. Ruotsalaisessa tykkipurressa oli kaksi tällaista lyhytputkista kanuunaa, toinen keulassa ja toinen ahterissa. Taustalla näkyvän Palvan kirkon sankarihaudassa on Mark Aretzin isoisan veljen viimeinen leposija.

loin Palvan saarella vietettiin meritaistelun 200-vuotismuistotapahtumaa.

TEKSTI: Pekka Sillanpää

Uusia postikortteja

Postikortti sarja sisältää 5 korttia.
Hinta 5 euroa / sarja

Postikortti
Hinta 1 euroa

In memoriam
Henrik Nordenswan
4.2.1926 – 5.8.2021

Oheinen teksti sisältää otteita Kristian Nordenswanin isänsä hautajaisissa pitämästä puheesta.

Henrik Nordenswan, ystävien kesken Henu, syntyi 4.2.1926 äitinsä lapsuudenkodissa, Munkkiniemen Kartanossa, Helsingissä. Paikka on alle kilometrin päässä Saga-kodista, missä hänen elämänsä päättyi 5.8.2021, noin 95 vuotta myöhemmin. Näin ympyrä sulkeutui pitkän kierroksen jälkeen.

Hänen isänsä, eversti Bjarne Nordenswan, oli jääkäri ja niin Henrik sai isänmaallisuutensa ja maanpuolustushenkensä mukanaan lapsuudenkodistaan. Se ohjasi häntä läpi koko elämän. Isänmaallisuus oli hänen johtotähtensä.

Kun talvisota puhkesi vuonna 1939 lähetettiin 13-vuotias Henu ns. ”Sotalapsena” Ruotsiin. Mutta Jatkosodan alkaessa silloin 15-vuotias sotilaan poika ilmoittautui vapaaehtoisesti palvelukseen, ensin ilmavalvontaan Helsingissä ja sitten rintamalähetiksi. 17-vuotiaana hän aloitti asepalveluksen ja heti 18 -vuotta täytettyään hänet hyväksyttiin ilmavoimien lentäjäkursseille Kauhavalle. Hän valmistui hävittäjälentäjäksi melkein samaan aikaan kuin rauha koitti 19. syyskuuta 1944

Sota oli ohi, mutta lentäminen pysyi Henun suurena intohimona koko ikänsä ja hän itse lensi aktiivisesti 83-vuotiaaksi asti, jolloin hän omatomaisesti päätti antaa lentolupakirjan vanhentua. Siihen mennessä hänen

Tässä Henu 18 vuotiaana ilmavoimien lento-oppilaana.

lentolupakirjansa oli ollut voimassa yhtäjaksoisesti 65 vuotta.

Henrik oli jättänyt sodan takia väliin viimeiset 4–5 kouluvuotta, mutta opiskeli rauhan tultua pikavauhtia ylioppilaaksi. Hän pääsi kauppakorkeakouluun, valmistui ekonomiksi ja sai ensimmäisen työpaikkansa lentoyhtiö Aerosta, joka tunnetaan nyt nimellä Finnair. Ei kuitenkaan lentäjänä, vaan markkinoijana. Näihin aikoihin hän tapasi mukavan nuoren neidon Lapinjärveltä, nimeltä Anita Borup. Elokuussa 1951 he mennä päräyttivät naimisiin Lapinjärven kirkossa ja asettuivat kohta Anitan kotitalalle Soiniityn Kartanoon, Elimäelle. Perheeseen syntyi 4 poikaa. Vanhempi-

en työnjako oli itsestään selvä. Äiti oli innokas maanviljelijä. Isä Henrik taas ansaitsi elantonsa liike-elämän palveluksessa.

Niinpä lentäjä laskeutui Tampellalle naapurikunta Inkeröisiin, missä hän eteni Tampellan kartonkitehtaan Tamboxin toimitusjohtajaksi. Hänestä tuli myös Suomen kartonkiteollisuuden keskusjärjestön puheenjohtaja ja myöhemmin myös Euroopan kartonkiteollisuuden keskusjärjestön puheenjohtaja. Vuonna 1977 Henusta tuli yksityisyrittäjä. Elimäkeläisenä hänen yrityksensä nimeksi tuli ”Elimec”. Yhtiö toi osia ja tarvikkeita Suomen metsäteollisuuden käyttöön. Henu pyöritti Elimeciä menestyksellä vuoteen 1987 asti, jolloin hän möi yrityksen ja jäi eläkkeelle.

Lentämisen ohella hänen toinen suuri kiinnostuksensa oli meri. Hänellä oli koko elämänsä ajan vene, joskus useampiakin. Hänet tunnettiin myös ulkoilmaihmisenä, joka liikkui maastossa kesät talvet. Esimerkiksi hiihto oli lähellä hänen sydäntään, koko perhe komennettiin hiihtämään heti kun sää salli. Henu oli myös Lapin ystävä ja perheen kanssa tehtiin hiihtoretkeä mm. Kilpisjärvelle, Leville, Pyhätunturille ja Ruotsin Åreen.

Henrik oli aktiivinen monissa eri yhdistyksissä. Suurimman panoksensa hän antoi kuitenkin Jääkäripataljoona 27: n Perinneyhdistyksessä, jossa hänestä tuli lopulta JP27:n perinneyhdistyksen Kymenlaakson osaston kunniapuheenjohtaja.

Henrik Nordenswan haudan lepoon

Jääkäripataljoonan 27:n perinneyhdistyksen kunniajäsen Henrik Nordenswan siunattiin haudan lepoon

28. elokuuta Lapinjärven kirkossa. Siunauksen suoritti rovasti Christer Åberg.

Arkulle laskettiin Kymenlaakson sotaveteraanien sekä Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistyksen seppeleet.

Arkulle laskettiin kaksi seppelettä sinivalkoisin nauhoin, Kymen sotaveteraanien sekä Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistyksen. Kuva Paavo Mikkonen

Paikalla oli JP27:n Kymenlaakson osaston lippu. Kuva Paavo Mikkonen

JÄÄKÄRILIPPUPOSTIMERKKI – arkki

Helsinki-Uusimaan osaston teettämiä Jääkäri-lippu postimerkkejä on edelleen saatavana. Merkit ovat 1.luokan ikipostimerkkejä, merkkejä on arkissa 10 kappaletta. Yhden arkin hinta on 25 euroa, lisäksi tulevat toimituskulut.

Merkkiä voi tilata jääkärikanstaista sähköpostitse kanslia@jp27.fi tai puhelimitse numerosta 050 377 8845 (myös tekstiviestit).

Jääkäri-lippu-postimerkki on tyylikäs tapa kertoa jääkäriperinteistä. Merkki sopii mainiosti myös lahjaksi.

Hinta 27 €

Näin tullaan jääkärimestariksi

100 kilometrin marssi 24 tunnin aikana

Jääkärimarssi on Jääkäriprikaatin valmiusyksikön perinteinen marssikilpailu. Se marssitaan valmiusyksikön vuoden palvelusajan loppuvaiheessa, lähellä kotiutumista. Näin ollen marssit ajoittuvat kesäkuun ja joulukuun alkuihin.

Kilpailussa marssitaan 24 tuntia ja tulos määräytyy jokaisen marssijan henkilökohtaisesti marssimasta kilometrimäärästä. Hyväksytyt marssisuoritus edellyttää vähintään 50 km:n suoritusta.

Yli 100 kilometriä marssineet nimetään Jääkärimestareiksi, he saavat puolustusvoimien 1.luokan kunto-merkin ja heidän nimensä lisätään kunniaseinälle muiden Jääkärimestareiden joukkoon. Kesäkuussa saatiin 26 uutta jääkärimestaria

Tulokset lasketaan myös koulutusjoukkueittain joukkueen jäsenten marssisuoritusten keskiarvosta. Tuloksia ei julkisteta yksilöiden paremmuusjonona kuten urheilukilpailuissa.

Marssi helteessä

Tällä kertaa osallistujia oli ennätysmäärä, 250. Valmiusyksikön lisäksi vaativaan marssiin osallistui vapaaehtoisia 1. Jääkärikomppaniasta, 3. Jääkärikomppaniasta ja Rovaniemen ilmatorjuntapatteriston tukikohdakomppaniasta. Erikseen mainittakoon, että henkilökuntaa osallistui myös Lapin Sotilasosittokunnasta. Jääkärimarssi yhdistää, kiinnostaa ja varsinkin Jääkärimestarin tittelistä on tullut arvostettu ja tavoiteltu. Suuren kysynnän ja kiinnostuksen vuoksi Lapin Aluetoimisto järjestää samansisältöistä ja samannimistä marssitapahtumaa myös reserviläisille kahdesti vuodessa. Seuraava reserviläisille suunnattu marssi järjestetään 27.–29.8. Jääkäriprikaatissa.

Aloituspuhuttelu Jääkäriprikaatin sulkeiskentällä +27 asteen helteessä 11.6.2021

Takana noin 23 kilometriä, joukko vielä koossa, hikeä pukkaa.

Varustuksena on maastopuku, ase ja taisteluvyö tai reppu (paino vähintään 6 kg). Jalkineina käytetään kumisaappaita ensimmäinen 30 km, jonka jälkeen kengät saa valita itse. Talvella säiden suosiessa hiihdetään 24 tuntia. Varusmiehille on turvallisuussyistä määrätty, että heidän on marssittava vähintään taistelijapareittain. Usein he marssivatkin partioissa tai ryhmäkoossa löydettyään sopivat matkakumppanit.

Sää oli 11.–12.6. todella vaativa ja Lapissa poikkeuksellinen. Marssi aloitettiin perjantai-iltana klo 18 +27C helteessä. Lämpötila ei yöllä-

Jääkärimarssi aloitettiin 2017 liittyen Jääkäriprikaatin uuteen valmiusyksikkökoulutukseen. JP27:n perinneyhdistys palkitsee parhaat marssijat seuraavasta marssista alkaen.

kään laskenut alle kahdenkymmenen ja lauantaina lämpötila nousi taas hellelukemiin. Nesteen kulutus oli erittäin kovaa. Tämä näkyi myös siten, että keskimääräiset tulokset jäivät

Lapin jääkäripataljoonan komentaja everstiluutnantti Mikko Kuokka marssii joukkonsa mukana, kuten suomalaisen johtajan tuleekin tehdä. Seuratkaa! – takana noin 50 kilometriä – edessä kipeät jalat, mutta hyvä mieli. Komentaja marssi yli parhaan joukkueen keskiarvon 74 kilometriä.

Uudet 26 Jääkärimestaria perinteisellä Joutselän patsaalla Sodankylän varuskunnassa. Lopussa kiitos seisoo – kyllä voi olla rinta rottingilla. Parolen lukijat onnittelevat!

100 kilometriä marsseineet jääkärimestarit saavat puolustusvoimien 1. luokan kunto-merkin.

noin 10 km lyhemmiksi aikaisempiin verrattuna.

Marssijoilla oli aina 15 kilometrin jälkeen mahdollisuus huoltaa itseään ja täyttää juomapullot. Huoltopaikalalla oli mahdollisuus myös ruokailla taistelumuonina, tarkistuttaa jalat rakojen varalta, vaihtaa kuivat vaatteet, korjata teippauksia ja näin ylläpitää toimintakykyään.

Marssin ja taukojen rytmitys oli marssijan itsensä vastuulla.

Marssi on niin pitkä, että jalkojen teippaaminen, sukkiin kuivana pitäminen, rakojen ja hiertymien hoitaminen sekä energia- ja nestetasapainosta huolehtiminen korotustuvat. Marssi yön yli testaa myös henkisen ja fyysisen toimintakyvyn säilymistä. Marssin päättyessä, noin 36 tunnin valveilla olon ja fyysisesti vaativan suorituksen jälkeen, ovat energia ja voimat lopussa – tässä marssissa puristetaan sotilaasta kaikki irti.

TEKSTI: **Markku Aherto** ja **Mikko Kuokka**

KUVAT: **Mikko Kuokka**

Yli 100 km käveli 26 varusmiestä ja 9 henkilökunnan edustajaa. Parhaan joukkuekohtaisen keskiarvon 74 km saavutti 2JK:n 2. jääkärijoukkue. Uudet jääkärimestarit:

Kokelas	Joose Hintikka	Alikersantti	Roosa Ojalehto
Kokelas	Joonas Hoikkaniemi	Alikersantti	Joseina Palomäki
Kokelas	Mikko Koponen	Oppilas	Riku Airisniemi
Kokelas	Arttu Puhakka	Oppilas	Samuel Bourdages
Kokelas	Jaakko Tikkanen	Oppilas	Petrus Kannianen
Kersantti	Eemil Hallikainen	Oppilas	Heikki Siponen
Kersantti	Antti Kemppainen	Korporaali	Tuomas Alamäki
Kersantti	Magnus Koski	Korporaali	Eevert Kivioja
Kersantti	Nikolas Lepistö	Korporaali	Miikka Lukkaroinen
Kersantti	Aukusti Mäläskä	Korporaali	Minka Niemelä
Kersantti	Tuukka Sippola	Jääkäri	Rasmus Kurtti
Alikersantti	Otto Kähkönen	Jääkäri	Riku Manderbacka
Alikersantti	Eemeli Mylläri	Jääkäri	Aapo Pitkänen

Mark Aretz vietiin Huittisiin katsomaan Risto Rytin kunniamerkkejä

Heinäkuun ensimmäisenä päivänä sai Huittisten kaupunki vieraita Saksasta, kun eversti res. Mark Aretz seuralaisineen saapui tutustumaan kaupungin suuren pojan Risto Rytin, eversti Matti Koskimaata lainatakseni: todellisen Isänmaan Isän kunniamerkkeihin Huittisten kaupungintalolle ja Huittisten Museolle. Me muut Turun suunnasta saapuneet poikkesimme myös presidentin kotitalon paikalle pystytetyn muistomerkin luona Loimaan kylän Rytin tilalla.

Huittisten kaupunki sai vuonna 2001 presidentti Rytin oikeudenomistajilta deponointisopimuksen mukaisesti presidentin kunniamerkit kaupungin hallintaan siten, että niistä osaa voidaan esitellä museossa. Pari todellista harvinaisuutta säilytetään kaupungin holvissa ja esitellään vain valituille henkilöille.

Kunniamerkit löytyivät Risto ja Gerda Rytin omistaman asunnon remontin yhteydessä väliseinään rakennetusta salalokerosta. Presidentti lienee piilottanut kyseiset esineet jonkun luotettavan henkilön avustuksella erottuaan presidentin virasta marsalkka Mannerheimin ja ainoastaan hänelle rakkaan Isänmaan hyväksi.

Kokoelmaan kuuluu yhteensä viisitoista kunniamerkkiä, joista kotimaisia on kuusi kappaletta:

- Suomen Valkoisen Ruusun Suurristi ketjuineen (presidentti)
- Suomen Valkoisen Ruusun Suurristi
- Suomen Valkoisen Ruusun I luokan komentaja myönnetty 16.12.1922
- Vapaudenristin Suurristi miekkojen kera punainen nauha (sodan ajan ansioista)
- Suomen Leijonan Suurristi
- Suojeluskuntiin kultainen ansio-merkki

Presidentti Risto Ryti ja Mark Aretz Huittisten Kirkkopuistossa.

Ulkolaiset kunniamerkit yhdeksän kappaletta:

- Saksan Kotkan ritarikunta Kultainen Suurristi
- Romanian Carol I:n ritarikunnan Suurristi ketjuineen
- Bulgarian Siviiliansioristin ritarikunnan Suurristi I lk
- Kroatian kuningas Zvonimirin ritarikunnan Suurristi "Danica" tähtineen
- Unkarin Ansioristin Suurristi ketjuineen
- Ruotsin Pohjantähden ritarikunnan Suurristi
- Iso-Britannian Victorian ritarikunnan I luokan komentaja
- Islannin Valkoisen Haukan ritarikunnan Suurristi rintatähden kera
- Alankomaiden Oranje-Nassaun ritarikunnan Suurupseeri
- Ryti sai myös Japanista Krysantemum-ritarikunnan Suurristin, joka oli palautettu keisarilliselle hoville.

Risto Rytillä oli presidenttinä kaikkien ritarikuntien korkeimmat kunniamerkit. Kuvassa vasemmalta Vapaudenristin Suurristi miekkojen kera, Suomen Valkoisen Ruusun Suurristi, Suomen Valkoisen Ruusun Suurristi ketjuineen, Suomen Leijonan Suurristi ja Suomen Valkoisen Ruusun I luokan komentajamerkki.

Saksalaiset kunniamerkit koteloiissaan Huittisten kaupunginhallituksen huoneen pöydälle. Mark Aretz ja everstiluutnantti evp. Seppo Ruohonen kumpikin puolisoineen odottavat esittelyn alkua.

Presidentti Rytistä ei ole säilynyt juurikaan valokuvia, joissa hän olisi edustanut kunniamerkeissä. Yleensä vain virallinen valokuva tasavallan presidenttinä SVR Suurristi ketjuineen ja Vapaudenristin Suurristi miekkojen kera.

Valtio ei tukenut Risto Rytin patsaan pystyttämistä

Aikoinaan Huittisiin saatiin pitkälti maanviljelijä Johannes Mattilan lahjoitusvaroilla patsas presidentti Risto Rytistä taiteilija Kauko Räikkeen toteutuksena. Rytin aikalaiset kertovat, että Rälke on onnistunut saamaan ikuistamaan presidentin juuri sellaisena, kuin he hänet muistavat: suoraselkäisenä suomalaisena maan Isänä, jonka suurena ohjenuorana oli Suomen ja sen kansan kaikkalainen hyvinvointi.

Aikoinaan patsaan saaminen ei ollut edes Huittisissa aivan läpihuutojuttu, kun äärimmäinen vasemmisto vastusti hanketta. Lopuksi vain yksi huittislainen betoniraidoittaja jaksoi vastustaa hanketta (hän lienee ollut myös Suomen Kommunistisen puolueen jäsen). Hän sai apua valitusten tekoon yhdeltä Punkalaitumelaiselta

toimitsijalta, mutta jokainen ymmärtää, että vastustus oli täysin turhaa.

Rakennusliike Risto Ruusumaa Oy lahjoitti patsaalle jalustan ja rakennusliikkeen johtaja kertoi minulle siihen liittyen: minulla oli silloin kaksi betoniraidoittajaa töissä ja ajattelin, että tämä R. T. olisi sopivampi tähän työhön, kun hän on ollut aktiivisesti mukana patsashankkeessa. Toki minä kyllä seisoin hänen vierellään varmistamassa työn laadun.

Presidentti Risto Rytin patsaaseen ei saatu tukea valtiovaltaalta. Ainoastaan Suomen Pankki oli mukana entisen pääjohtajansa patsaan paljastustilaisuuden kustannuksissa vuonna 1979, jolloin tuli kuluneeksi 90-vuotta Risto Rytin syntymästä. Presidentin syntymän 100-vuotisjuhlaan sentään saatiin valtioneuvostosta yksi ministeri, nimittäin nykyinen kansanedustaja Ilkka Kanerva.

Tämän päivän nuoremmille kansalaisille on varmaan vaikea ymmärtää, miten entinen Neuvostoliitto pystyi vaikuttamaan joidenkin johtavien kansalaisten toimintaan.

Aikoinaan presidentti Risto Rytin hautajaisissa hänen omaisensa vaativat, että professori L. A. Puntila

pitää muistopuheen entiselle korkealle esimiehelleen. Kyseisen puheen kuunteleminen lienee ollut jopa vaikein hetki presidentti Kekkonen virkauralla, kun Puntila toi esille aivan oikeutetusti miten presidentti Rytin oli luonut mahdollisuuden nykyisten korkeiden virkamiesten olla niillä paikoilla millä he nyt ja tulevaisuudessa tulevat olemaan. Samoin Puntila lausui: "jos on rikos rakastaa isänmaata ja kansaansa enemmän, kuin omaa oikeutta elämään, Risto Rytin tuomitseminen on ollut oikein. Jos sitä pidetään hyveenä, on hänen kohdallaan tapahtunut oikeusmurha."

Siinä kuunteli Helsingin silloisessa Suurkirkossa ja nykyisessä Tuomiokirkossa sotasyllisyysoikeudenkäyntien ajan oikeusministeri Urho Kekkonen L. A. Puntilan muistopuhetta.

Museovierailulla ei päästy tällä kerralla tutustumaan professori, jääkärikapteeni Lauri Leppäsen taiteen kokoelmaan, kun viereisen koulukeskuksen purkutyön ja uuden koulun rakentamisen ajaksi tämä kulttuurihistoriallisesti arvokas esineistö on varastoituna.

TEKSTI: Antti Airila, Nauvo

Löytö, joka innosti kertaamaan jääkärimarssin historiaa

Taannoin sain selvitetäväkseni sekalainen kasan jääkäreihin liittyviä papereita, joita aloin käymään läpi paperi paperilta ystäväni kanssa. Ei kasan alimmaisena eikä ylimmäisenä, mutta sieltä jostain tuli esiin vanha ruskea kirjekuori, jonka kannessa oli kauniilla käsialalla kirjoitettu teksti: *”Jäger Marchen – till hör Greta Donner”*.

Kummemmin miettimättä poimin kirjekuoren sisällön pöydälle ja huomasimme sen sisältävän kaksi nuotikäsikirjoitusta. Kiinnostus heräsi minussa ja ystävässäni. Tiedon valtaväyliä käyttäen huomasimme nopeasti kyseessä olevan Jääkärimarssin nuotit. Samaisesta kasasta löytyi vielä Jääkärimarssin sanat kirjoitettuna sähkösanomalle lyijykynällä Suomeksi ja Ruotsiksi. Sähkösanoma oli osoitettu Kai Donnerilta Tukholmasta Samuli Sariolle Jääkäripataljoona 27:n yhteystoimistoon Berliiniin. Kaikki tämä käynnisti nopeasti tutkimustyön asian tiimoilta, jonka tiet veivät nopeasti harmonikansoiton opettajan, harmonikkataiteilija ja kapellimestari Raimo Vertaisen kautta Sibelius-tutkija ja professori Timo Virtasen pakeille nuotteihin liittyen. Nuoteista ja sanoista lisää myöhemmin.

Jääkärimarssia on tutkittu paljon ja sen historiaa läpivalaistu heti sen syntyhetkistä näihin päiviin asti monen tekijän toimesta. Minulla ei ole tähän kauheasti uutta tuotavaa, mutta enemmänkin haluan koostaa eri lähteisiin perustuvaa tietoa Jääkärimarssin vähemmän dokumentoiduista tiestä Saksasta (Libau) Suomeen ja takaisin Suomesta Libahun kuin myös itse Jääkärimarssin sävellyksestä ja sanoista. Näyttää nimittäin siltä, että tarkkaa ja täysin absoluuttista totuutta ei näihin ole löydettävissä, vaikka dokumentaatio perustuu Jääkärimarssin lähellä olevien henkilöiden kirjoituksiin, haastatteluihin ja

Heikki Nurmio voitti jääkärimarssin sanojen kirjoituskilpailussa sekä ensimmäisen että toisen palkinnon.

muuhun aikalaisdokumentaatioon. Tätä kaikkea on sitten myöhemmin referoitu jääkäriilikkeeseen liittyvässä runsaassa kirjallisessa tuotannossa eri tekijöiden toimesta viimeisen reilun sadan vuoden aikana. Useat kirjoitukset ovat kuitenkin kertoneet pintapuolisesti Jääkärimarssin liikkeistä Saksasta lähdön jälkeen ja sen paluusta jääkäripataljoonan pariin Libahun.

Kirjoituskilpailu Libaussa

Vuonna 1917, Jääkärimarssin syntyaikoina, oli Jääkäripataljoona 27 siirtynyt rintamalta koulutusvaiheeseen Libahun, jossa vallitsi varsin odottava tunnelma. Odottavan aika on pitkä ja tämän vuoksi jääkärit aktivoituivat monenlaisessa vapaa-ajan toiminnassa. Olivatpa jääkärimme koitelleet voimiaan jopa painissa saksalaisia vastaan ja menestyksekkäästi.

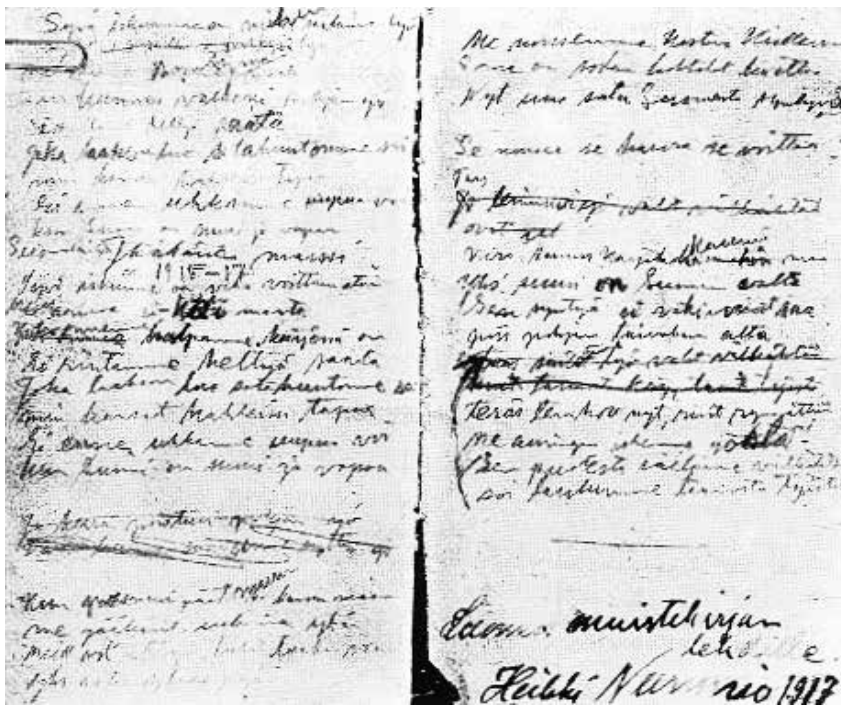
Jääkärimarssin sanoitukseen liittyen julkaisematon jääkärikenraalimajuri Verner Gustafssonin tutkimus kuvaa asioita varsin tarkasti marssin syntyvaiheisiin liittyen (Gustafsson,

1958). Yhtenä toimena mielialan kohottamiseksi järjestettiin heinäelokuun vaihteessa kirjoituskilpailu marssilaulun saamiseksi pataljoonalle. Kilpailun arvostelulautakunnan muodostivat tuolloin Oberzugführer Erik Heinrichs, Zugführer Wiljo Einar Tuompo, Gruppenführer Jalo Veikko Heikinheimo ja Hilfsgruppenführer Frans Toivo Maunu Lihtonen.

Kisaan saatiinkin yhdeksän suomenkielistä, kaksi ruotsinkielistä ja yksi saksankielinen käsikirjoitus. Lautakunnan pohdinnan päätteeksi 15.8.1917 voittajaksi julistettiin ehdotelma numero 6, joka täytti korkeat vaatimukset ja nousi selkeästi ohi muiden ehdotusten. Näin ensimmäisen palkinnon ja 20 Saksan markkaa poki Hilsgruppenführer Heikki Eliel Nurmio 3. jääkärikomppaniasta.

On huomattava, että Nurmio osallistui kisaan toisellakin teoksella (ehdotelma numero 7) ja vei kisassa kaksoisvoiton sekä sai kakkossijasta palkintona vielä 15 Saksan markkaa lisää. Molemmat ehdotelmat oli kirjoitettu lyijykynällä samalle vaatimattomalle paperille rinnakkain, jotka sisälsivät jo useita korjauksia (Tuompo, 1955). Sanoitukset ovat nimeltään Suomalaisten jääkärien marssi 1915–1917.

Nurmion voittanut sanoitus ei vielä ihan sellaisenaan kelvannut raadille vaan siihen pyydettiin tekemään muutamia korjauksia ja nämä myös tehtiin. Mielenkiintoisena yksityiskohtana mainittakoon, että Nurmio piti päiväkirjaa (julkaistu jouluna 1918 nimellä Jääkäriin päiväkirja) jääkärikautena ja Jääkärimarssi löytyy myös hänen muistikirjan lehdiltä (Kuva 1). Vaikkakaan itse julkaistussa teoksessa Nurmio ei tekstillään retostelee. Voidaan kuitenkin todeta, että Jääkärimarssi koki muistikirjan lehdiltä kilpailuraadin korjauksien kautta kohtalaisen evoluution val-

Kuva 1. Heikki Nurmion Jääkärimarssin ensimmäisiä versioita hänen muistikirjastaan. Versiossa näkyy tekijän lukuisia korjauksia omaan tekstiin (Gustafsson 1958).

miiksi teokseksi ja lähetettäväksi sävellettäväksi Suomeen.

Jääkärimarssi matkaa Suomeen

Jääkärimarssin sanoitus on dokumentoitu useissa lähteissä varsin samankaltaisesti ja tähän ei liity suuriakaan kysymysmerkkejä. Sanoituksen matka tästä eteenpäin ei olekaan enää niin selväpiirteinen ja tarkasti dokumentoitu. Tiedämme sen, että tahtotila sanoituksen säveltämiseksi oli tärkeää ja jääkärien keskuudesta ei sopivaa henkilöä näin vaatimaan tehtävään löytäisi. Jääkärikunta piti tärkeänä löytää sanoille suomalainen säveltäjä.

Jääkärikenraalimajuri Gustafsson toteaa, että marssilaulu toimitettiin salaisen kuriirin kautta tohtori Kai Donnerille, joka oli tuolloin Tukholmassa ja toimi siellä (1916–1917) itsenäisyysliikkeen ulkomaanvaltuuskunnan johtavana hahmona ja aktiivisen komitean yhdysmiehenä sekä jääkärien yhdysmiehenä. Myöhemmin vuosina 1917–1918 Donner toimi Tukholmassa vielä sotilasasia-

Jääkärimarssin sanojen kulkeutumisesta Suomeen tarjoaa näkökulman vuoden 1963 helmikuun Laulumies-lehti. Gruppenführer Heikinheimo matkusti Berliiniin vieden jääkärimarssin sanat toimitettavaksi Suomeen. Berliinissä toimi tuolloin *Finnländisches Büro* -toimisto, josta hoidettiin jääkäreiden yhteydenpitoa Suomeen, Saksan viranomaisiin ja Tukholmaan (Lackman, 2000). Laulumies-lehden mukaan sanat toimitettiin Tukholman toimistossa Herman Gummerukselle (eikä siis Kai Donnerille kuten Gustafsson kertoo).

Tukholmasta sanat siirtyivät Heikinheimon kertomuksen mukaan Uumajaan Heikki Kekonille, missä tämä toimi tuolloin etappimiehenä. Uumajasta sanat siirtyivät eräänä myrskyisenä yönä Vaasan saaristoon ja siellä oleville yhteismiehille (nimiä ei mainita), jotka toimittivat sanat Vaasassa olevalle etappimiehelle (nimeä ei mainita). Nyt sanat piti saada Helsinkiin ja se tapahtui ylioppilas Helmi Arnberg-Pentin alushameen saumoihin kätkeytyä ja vieläpä siten, ettei hän itse tiennyt asiasta mitään.

Mielenkiintoisena yksityiskohtana voidaan mainita, että Arneberg-Pentti toimi myöhemmin esimerkiksi Lotta Svärd -järjestön puheenjohtajana kahteen otteeseen.

Helsingissä Arneberg-Pentin tuli käydä tapaamassa ”Metsätoimiston” johtajaa, maisteri Elmo Edvard Kailaa ja selvittämään alushameen kätkevä arvoitus. Muista lähteistä myös poiketen lehti mainitsee (ilmeisesti Heikinheimon kertomukseen perustuen), että sanat kulkeutuivat Kailalta Sibeliukselle ravintola Catanian kabinetissa. Lehden mukaan yhteys Sibeliukseen olisi saatu hänen tyttärensä näyttelijätär Ruth Snellmanin välityksellä ja se, että säveltäjä olisi määritelty jo tätä aikaisemmin. Lisää eroavuutta tuo esimerkiksi Seija Aantaan kirjoitus Arneberg-Pentistä Turun seudun lottaperinneyhdistys ry:n jäsenkirjeessä 2016, jossa hän mainitsee Arneberg-Pentin kuljettaneen jääkärimarssin sanat Helsinkiin tuttavansa Henrik Johan Wilhelm Zilliacuksen kotiin, josta Sibelius tuli ne hakemaan.

Nils von Essenin julkaisematon tutkielma Jääkärien marssi (Nils von Essen, 1988) viittaa valinnan Sibeliuksesta tehneen tohtori Zilliacus. Lähes samoin toteaa Erik Tawaststjerna kirjassa Sibelius (Tawaststjerna 1978), jossa Kai Donner olisi kehottanut tohtori Zilliacusta olemaan yhteydessä Sibeliukseen. Suomen musiikkilehden (1.12.1935) numerossa julkaistu Eversti Torsten Erik Jernströmin haastatteluun perustuen välittäjänä olisi ollut Kai Donner. Jernströmin kertomus mahdollistaa sen, että Kai Donner on ollut aktiivinen toimija Tukholmassa ja hoitanut asian tohtori Zilliacuksen välityksellä, jonka korvalääkäri ja ystävä Sibelius oli. Myös Tuompo (1955) viittaa Zilliacuksen jättäneen sanat Sibeliukselle samoin kuin Lauerma (1966), joka perustaa kantansa edellä mainittuihin osin julkaisemattomiin dokumentteihin.

Laulumies-lehti tuo esiin myös näkökulman siitä, että Berliini-Tukholma-

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Helsinki reitti ei olisi ollut ainoa reitti sanoille. Lehden mukaan sanat saapuivat myös jääkäreitä Suomeen kuljettaneen U.C. 57 sukellusveneen mukana 17.11.1917 tienoilla. Tämä siksi, että Libauhun ei ollut tullut tietoa sanojen kohtalosta. Kuitenkin sanojen saavuttua Helsinkiin, voitiin todeta sävellyksen olevan jo matkalla takaisin Saksaan.

Pohdintaa matkasta Suomeen

Historiallinen dokumentaatio ei kerro kenen mukana sanat kulkivat Berliinistä-Tukholmaan. Vaihtoehtoina ovat tätä väliä tahtaneet jääkärit, etappimiehet tai Berliinin ja Tukholman toimistojen välillä kulkeneet muu jääkärieliikkeen liittyneet henkilöt. Olisiko jopa niin, että Gummerus olisi voinut tuohon aikaan olla luontainen sanojen kuljettaja, koska hänellä oli paljon matkoja Berliinin ja Tukholman välillä asioiden hoidossa? Myös sanoista Tukholmassa huolehtinut henkilö on hieman epäselvä. Laulumies-lehti esittää Gummerusta, vaikka Donnerilla oli tuohon aikaan jo hyvin vahva rooli Tukholmassa (Lackman, 2000) ja moni muu lähde viittaa Donneriin.

Sanojen matka Tukholmasta-Helsinkiin on oikeastaan kuvattu kohtalaisen tarkasti ainoastaan Laulumies-lehdessä 1963. Mahdollista on, että Tukholma-Uumajan välinen reitti oli koettu hyväksi ja siinä tapahtui liikennettä luonnostaan. Uumajasta Vaasaan olikin sitten olemassa Kekonin johtama etappireitti, vaikka Kekonin kirje Paul August Rafael Walleniukselle kertoo Uumajan etapin lähes kuolleen 7.7.1916 (Lackman, 2000). Ilman lisätietoa ei voi myöskään kumota Laulumies-lehden väitettä sanojen tulosta sukellusveneellä jääkärien mukana Suomeen. Elettiihän epävarmoja aikoja ja tiedonkulku oli hankalaa sekä tuplavarmistus on parempi kuin kaikki yhden kortin varassa.

Kuka ja missä sanat lopulta luovutettiin Sibeliukselle? Näyttää siltä, että Donnerilla ja Zilliacuksella on

merkittävä ja aktiivinen rooli tässä. Saattaa olla, että Sibeliusta oli kaaavailtu mahdolliseksi säveltäjäksi jo ennakkoon ja sanat salakuljetti todella Arneberg-Pentti Zilliacukselle kotiin, joka ehkä tiesi odottaa niitä jo Helsingissä. Sibeliuksen ja Zilliacuksen välinen ystävyys tuntuu luontevammalta sanojen kulkua ajatellen kuin Kailan kautta kulkenut reitti, jota Laulumies-lehti ehdottaa. On myös jotenkin vaikea uskoa, että Arneberg-Pentti olisi ollut täysin tietämätön hameensa helmassa olevasta kirjoituksesta kuten Laulumies-lehden artikkeli antaa ymmärtää.

Jääkärimarssin sävellys

Matkatessaan todennäköisemmin Zilliacuksen luota junassa takaisin Järvenpäähän koki Sibelius varmasti sydämen tykytyksiä tiputtaessaan Jääkärimarssin sanoituksen sisältävät sanat santarmien eteen junan käytävälle. Tästä selvittiin ja mestari pääsi sävellystyön pariin, jonka hän tekikin muutamassa päivässä intoa puhkuen.

Tawaststjerna (1978) esittää myös, että tohtori Zilliacuksen lapset muistavat isän käyneen Ainolassa viemässä Jääkärimarssin sanat Sibeliuksella. Samaisessa teoksessa kerrotaan myös, että Sibelius olisi tullut muutaman päivän jälkeen käymään Zilliacuksen kotona sävellyksen kanssa ja sen olisi flyygelillä soittanut rouva Zilliacus. Sävellyksestä saadun palautteen jälkeen Sibelius palasi Ainolaan ja korjasi sävellyksen, jonka sitten hänen Eva tyttärensä palautti puseronsa alle kätkeytyneenä Zilliacukselle.

Gustafssonin (1958) julkaisematoman tutkimuksen mukaan marssin sävellyksen olisi palauttanut Zilliacukselle Sibeliuksen vaimo Aino. Reserviupseerikoulun (RUK) perinneyhdistyksen verkkosivuilla (<https://www.ruk-120.net/hyodyllista-tietaa/jaakarimarssin-synty/>) julkaistu Veijo Pimiän kirjoitukseen perustuen Aino olisi vienyt sävellyksen rouva Zilliacukselle. Gustafssonin (1958) mukaan alkuperäinen sävellyksen ensivaiheen nopean kopioinnin (useita kopioita?) olisi suorittanut Kai Don-

Martti Häikiö on luonnehtinut Sibeliusta 1900-luvun alun merkittävimmäksi protestilaulujen säveltäjäksi. Onhan hän säveltänyt paitsi Jääkärimarssin myös Finlandian.

nerin rouva Greta (vapaaherratar von Bonsdorff) Donner, jonka veli Gabriel oli Saksassa jääkäriä. Näin olisi alkuperäinen jäänyt Zilliacukselle ja kopiot levisivät ympäriinsä ja yksi kopio sanoineen lähti kohti Saksaan takaisin jääkärien pariin (Kuva 2).

Laulumies-lehden (1963) mukaan Zilliacus kävi hakemassa nuotit Sibeliukselta ja lupasi toimittaa ne Gummerukselle Tukholmaan, jonne oli lähdössä muutaman päivän päästä. Samainen lehti mainitsee myös, että Jääkärimarssin sanat olisivat olleet kirjoitettu silkkipaperille ja, että junassa hänen seuranaan olisi ollut yksi santarmi. Lehti ei mainitse sävellyksen kopioinnista mitään kuin ei myöskään siitä, että nuottien yhteydessä olivat sanat mukana (kts. kuva 2).

Pohdintaa sävellyksestä

Kuten Jääkärimarssin sanojen matkasta Suomeen on sävellyksen liikkeistä Suomessa toisistaan hieman vaihtelevia versioita. Näiden lähteiden perusteella voidaan todeta, Sibelius on sävellystyön tehnyt ja se on siirtynyt Zilliacukselle ja tätä kautta mahdollisesti Greta Donnerille kopiointia varten. Tiedämme, että kopioita on otettu useita, mutta emme tiedä kuinka monta Greta näistä teki. Alkuperäiset nuotit jäivät ilmeisesti kuitenkin Zilliacuksen haltuun, joka ilmenee myöhemmin tässä jutussa.

Sibeliukselle annettujen sanojen kohtalosta ei kukaan mainitse mitään. Alkuperäiset sanat ovat säilyneet Kansallisarkistossa. Onkin luultavaa, että hänelle on toimitettu puhtaaksi kirjoitetut sanat niin suomen- kuin ruotsinkielisenä, koska Saksaan lähetetyissä nuottien kopioissa on sanat ruotsiksi ja suomeksi (Kts. kuva 2)

Jääkärimarssi paluupostissa Libauhun

Jääkärimarssi oli nyt saanut sävelet ja se piti toimittaa ”pojille” takaisin Saksaan. Kuin muutkin yllä mainitut tapahtumat, niin myös tähän liittyy useanlaisia versioita.

Gustafssonin (1958) mukaan Zilliacus luovutti Jääkärimarssin sävellyksen kopion Kailalle, joka kuljetti sen Vaasaan ja luovutti etappijääkäri Jussi Sihvolle kuljetettavaksi. Tämä puolestaan kuljetti nuottikäärön Uumajaan Kekonille, joka puolestaan luovutti nuotit etelään kuljetettavaksi (ilmeisesti kohti Tukholmaa?). Matka Vaasasta Uumajaan tehtiin Kekonin kertomuksen mukaan syysmyrskyssä säässä ja aallot pyyhkäisivät jopa veneen yli ja oli lähellä, että Jääkärimarssi olisi huuhtoutunut mereen. Myös Lauerma (1966) mukailee Gustafssonin kirjoitusta.

Jääkärikenraali Väinö Vainio kertoo myös sävellyksen matkasta hieman poikkeavasti kirjassaan (Vainio, 1964). Tämän mukaan Jussi Sihvo, Otto von Bonsdorff ja Gunnar von Herzen liikuskelivat tuolloin Turun

Kuva 2. Ote Verner Gustafssonin julkaisemattomasta tutkimuksessa (1958) olevasta Saksaan lähetetystä Jääkärimarssin kopiosta (nuottien ensimmäinen sivu). Lähetetyssä kopiosta sanat suomeksi ja ruotsiksi. Kopiota säilytetään Kansallisarkistossa kuten myös mainittua tutkimusta.

seudulla tehtävissään. Saksaan paluu suoritettiin Delfin -nimisellä moottoriveneellä laivaväylää pitkin, joka oli ainoa avonainen kohta ennen Saarenmaata. Moottoriongelmiensa ja hiisen ilman yhteisvaikutuksena jääkärit ajahtivat Itämeren armoilla parisen viikkoa. Viimehetkillä miehet selvisivät Saarenmaan eteläkärjen seutuilla Libausta heitä vastaan ottoon tulleiden jääkärien luo. Kertomuksen mukaan lähes kaikki tavarat jäivät Delfinin hylkyyn, mutta Jääkärimarssin nuotit he pelastivat mukaansa. Kuitenkin Lauerma (1966) kuvaus samoista tapahtumista ei sisällä mainintaa Jääkärimarssista.

Laulumies -lehti (1963) mainitsee, että sävellys olisi kulkenut Zilliacuksen matkassa Tukholmaan ja siellä Gummerukselle. Lehden mukaan myös Gummerus olisi kuljettanut sanat Berliiniin kautta Libauhun. Tätä muut lähteet eivät kerro näin. Suo-

men musiikkilehden artikkelin (1935) mukaan (ts. perustuen E. Järnströmin haastatteluun) kopioitujen sanojen tulivat Donnerin välittämänä syksyllä 1917 Saksaan ja näin voisi kuvitella, että ne olisi palautuneet myös Donnerille Tukholmaan.

Kolmas versio, joka voidaan nähdä kahden edellisen yhdistelmänä, on kerrottu Reserviupseerikoulun (RUK) perinneyhdistyksen verkkosivuilla julkaistussa Veijo Pimiän kirjoituksessa (<https://www.ruk-120.net/hyodyllista-tietaa/jaakarimarssin-synty/>). Tässä sävellys on edennyt Vaasasta-Uumajaan parivaljakko Sihvo-Kekoni toimesta. Uumajasta se on kuljetettu etelään, josta sanat (osin vettyneenä) on kuljetettu Vainion kerrontaa mukaillen Hiidenmaalle ja sieltä Libauhun.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Pohdintaa paluumatkasta

Kuten tilanteeseen sopii, on sävellystä voitu kuljettaa useampiakin reittejä pitkin kohti Saksaa ja jopa eri aikoina? Yllä mainittu lähteisiin perustuva teksti antaa mahdollisuuden ainakin kahteen pääreittiin niin maitse (Helsinki-Vaasa-Uumaja-Tukholma-Berliini)-Libau) kuin meritse.

Meritien reittivaihtoehdot voivat olla moninaiset ja vaatisi henkilöhistorian läpikäyntiä eri henkilöiden olinpaikoista noihin aikoihin. Esimerkiksi Jussi Sihvon sijainti noina aikoina on mielenkiintoinen, koska hänet mainitaan liikuskelleen Turun seudulla (Vainio 1964) ja Vaasan seudulla (Gustafsson, 1958; Lauerma, 1966).

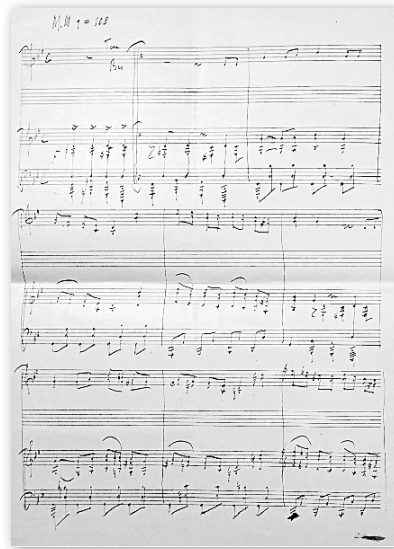
Meriteitse reittivaihtoehtoja ovat ainakin seuraavat: 1) Helsinki-Vaasa-Uumaja-Tukholma-Saarenmaa/Hiidenmaa-Libau, 2) Helsinki-Turun seutu (Turku, Rauma, Pori)-(Ruotsin rannikko)-Saarenmaa/Hiidenmaa-Libau. Voidaan myös pohtia sitä, että olisivatko jääkärit lähteneet veneilemään suoraan Turusta kohti Saarenmaata tai Hiidenmaata? Tuohon esteenä olisivat voineet olla syysmyrskyinen Itämeri, saariston turvaaman suojan puuttuminen ja sotatilassa olevalla Itämerellä oli varmasti venäläisten laivaliikennettä runsaasti.

Maareitin käyttöä tukee (Suomen musiikkilehti, 1935) myös se, että herrat Gummerus ja Donner ovat liikkuneet tuohon aikaan aktiivisesti välillä Ruotsi-Saksa.

Niin ne nuotit ja sanat

Kaikki tämä teksti lähti siis syntymään johdanto kappaleessa mainituista nuoteista ja sanoista. Tiedämme sen, että Jääkärimarssin sävellyksen matka on ollut monivaiheinen ja detaljeissaan tuntematon tai ainakin monitulkintainen.

Emme varmasti edes tiedä montako alkuperäistä nuottia on säilynyt tai montako ensivaiheen kopiota on otettu? Sibeliuksen sävellystöiden luetteloinnin pohjalta (Dahlström,

Kuva 3. Olisivatko nämä ensimmäiset Jääkärimarssin nuotit?

Kuva 4. Ote Jääkärimarssin nuottijäljennöksestä (ilmeisesti hyvin alkuvaiheen jäljennös). Nuotit ilman sanoja ja Sibeliuksen signeerausta

2015) tiedämme, että alkuperäisiä sävellyksiä tunnetaan kaksi kappaletta. Molempia näistä säilytetään Kansallisarkistossa. Toinen säilyneistä on kulkenut matkan Sibeliukselta Donnerille ja Donnerilta Zilliacukselle, joka luovutti sen lopulta E. Järnströmille. Tämän kappaleen Sibelius vielä jälkikäteen signeerannut omakätisesti mahdollisesti vuonna 1918 (Gustafsson, 1958).

Mielenkiintoista on se, että vuoden 1935 Suomen musiikkilehdessä julkaisemassa E. Järnströmin haastattelun ohessa olevassa käsikirjoituksen kuvassa ei näy lainkaan Jean Sibeliuksen allekirjoitusta, kun taas se näkyy Gustafssonin (1958) julkaisemattomassa tutkimuksessa sekä varustettuna kuvatekstillä: *”Alkuperäinen kappale, jonka Sibelius varmensi nimikirjoituksellaan keväällä 1918 ja luovutti sen tri. Zilliacuksen haltuun. Z. Luovutti partituurin edelleen E. Järnströmille, joka puolestaan siirsi sen arkistoon.”*

Toinen tunnettu kappale on Sibeliuksen Tukholman lähetystön kautta kustantajalle Saksaan (Breitkopf & Härtel) lähettämä versio. Tämä ver-

sio ei kuitenkaan matkannut syystä tai toisesta eteenpäin Saksaan vaan joutui sieltä vuonna 1940 Väinö Henrik Palojärven haltuun ja tätä kautta Kansallisarkistoon. Tässä versiossa on myös sanat, Sibeliuksen nimikirjoitus, otsikkotekstit sekä suomeksi että saksaksi (ts. Suomen jääkärien marssi) ja saatekirje. Dahlström (2015) mainitsee Sibeliuksen päiväkirjoja käsittelevässä teoksessaan, että Sibelius olisi lähettänyt (2.6.1918) toisen kappaleen sävellyksiä kustantamolle Breitkopf & Härtelille Saksaan.

Tiedämme myös lukuisten tässäkin työssä referoitujen kirjoitusten perusteella, että alkuperäisiä sävellyksiä ei Sibelius allekirjoittanut tai muutenkaan merkinnyt. Näistä löydettyjä signeeraamattomia versioita ilman sanoja. Molemmat ovat myös kirjoitettu edellä esitetyn kustantajan nuottipapereille. Toinen näistä edustaa Sibeliuksen alkuperäistä yhtä Sibeliuksen omakätisesti kirjoittamista Jääkärimarssin nuoteista ja toinen taidokkaasti tehtyä aikalaisjäl-

jennöstä sävellyksestä (Kuva 3 ja 4).

Voimme siis todeta, että kolmas alkuperäinen Jääkärimarssin nuotti on löytynyt sekä ilmeisesti yksi aikalaisjäljennös. Kirjekuori, jossa nuotit ovat sitoo nämä vahvasti Donnerin perheeseen (Greta ja Kai). Mahdollisuuksia on monia mutta on ilmeistä, että Donnerit ovat saaneet myös yhden alkuperäiset nuotit, joita ei mainita missään tai Zilliacus on saanut kahdet nuotit, joista toiset on luovutettu Donnerille ja toiset jääneet Zilliacukselle, kunnes hän luovutti ne eteenpäin.

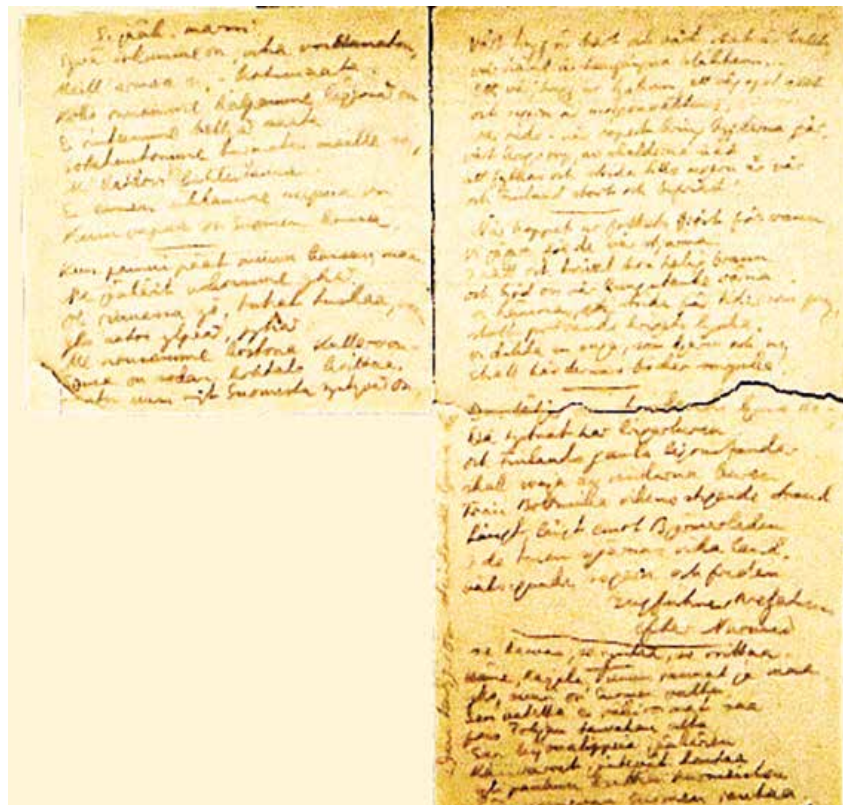
Entäpä ne sanat? Niissä Jääkärimarssin lyijykynällä kirjoitetut sanat (Kuva 5) suomeksi ja ruotsiksi toimitettuna Kai Donnerilta sähkösanomalla Berliinin suomalaistoimiston johtajalle Samuli Sariolle. Onko kysymyksessä kenties vahvistuksesta, jonka Kai Donner on halunnut lähettää Sariolle saatuaan sanat Berliinistä ja sen, että ne on oikein kirjoitettu? En tiedä? Olisi mukava tietää? Kuitenkin lyijykynä teksti osoittaa, myös yhdellä sanalla, että kyseessä on vanhempi versio Jääkärimarssista.

Professori Timo Virtanen havaitsi sanojen ensimmäisestä säikeestä muodon: *”Ei ennen uhkamme uupua voi, kuin vapaa on Suomen kansa.”*, kun uudemmista versioissa muotoa on pehmennetty muotoon: *”Ei ennen uhmamme uupua voi, kun vapaa on Suomen kansa.”*. Emme tiedä koska muunnos on tapahtunut mutta ainakin selaillessani ennen vuotta 1939 olevia sanoja oli vallalla sana uhka. Tämä osoittaa myös sen, että jääkärimarssi on kokenut muutoksia myös myöhemmässä vaiheessa historiaa.

Lopuksi

En tietoisesti syventynyt artikkelisani Jääkärimarssin ensiesitykseen Suomessa ja Libaussa mutta totean niidenkin sisältävän lähteisiin liittyvät vivahde-eronsa.

Lähtötilanteessa (kts. johdanto) sävellyks ja sanat käsissäni kuvittelin, että yksi kansakuntamme ”ikoni” eli Jääkärimarssi ja sen historia olisi selkeä ja läpivalaistua täysin. Näin ei näytä kuitenkaan olevan ainakaan käsiini

Kuva 5. Kuva löytyneistä Jääkärimarssin sanoista, jotka osoitettu Berliinin yhteystoimistoon Kai Donnerilta kirjoitettuna lyijykynällä sähkösanomalle.

saamani lähdeaineiston perusteella. Tämän vuoksi olenkin kiitollinen, jos jollakulla on antaa lisätietoa tähän liittyen tai jopa oikaista virheellisiä käsityksiäni. Nämä voi toimittaa vaikka allekirjoittaneelle Parole -lehden toimituksen kautta.

Kiitän myös tutkimuskumppaneitani Timo Virtasta, Rauno Hauta-aho, Raimo Vertaista, sekä Kaj Mäkelää. Kiitokset myös Kansallisarkistolle ja erityisesti siellä Raija Ylönen-Peltoselle saadessani mahdollisuuden tutustua julkaisemattomaan aineistoon Jääkärimarssista. Kiitos myös Hannu Lakeelle keskusteluista asiaan liittyen. Tässä yhteydessä onkin hyvä mainita, että useissa lähteissä mainitaan Sotamuseo Jääkärimarssin nuottien ja sanojen säilytyspaikaksi. Nämä on kuitenkin siirretty Kansallisarkistoon säilytettäväksi.

TEKSTI: **Jukka Konnunaho**, FT, Jääkärihistorian harrastaja

Kirjalliset lähteet

Dahlström, F. (toim.) 2015. *Jean Sibelius Päiväkirja 1909-1944*. Svenska Litteratursällskapet i Finland, 688 s.

Gustafsson, V. 1958. *Suomalaisten Jääkärien marssi*. Julkaisematon tutkimus, 53 s.

Lackman, M. 2000. *Suomen vai Saksan puolesta? Kustannusosakeyhtiö Otava*, 879 s.

Von Essen, N. 1988. *Jääkärien marssi*. Julkaisematon tutkimus, 91 s.

Tawaststjerna, E. 1978. *Jean Sibelius 4*. Kustannusosakeyhtiö Otava, 414 s.

Vainio, V. 1964. *Yli pauhun kenttien – Saksan jääkärien vaiheita*. Akateeminen kustannusliike, Helsinki, 147 s.

Muut lähteet

Laulumies -lehti, N:o 1 28.2.1963
Jääkärien marssi

Suomen musiikkilehti N:o 9
01.12.1935 *Jääkärimarssi*

Jääkärimarssin uusi ennätys: 127,72 kilometriä

Jääkärimarssin uusi ennätys on 127,72 kilometriä. Sen taivalsi alikersantti Aarni Laakkonen 28.–29. elokuuta reserviläisten Jääkärimarssissa. Lapin aluetoimiston organisoima marssi tuotti 11 uutta jääkärimestaria. Aiemmat kaksi reserviläismarssia olivat tuottaneet 15 jääkärimestaria. Lapin jääkäripataljoonan Jääkärimarssit ovat tuottaneet 135 jääkärimestaria. Eli kaikkiaan 150 taistelijaa on saanut tuon komean Jääkärimestarin arvonimen.

Reserviläisten marssit organisoitunut kapteeni Kalle Tuominen kommentoi marssissa lähettämiään valokuvia: kuvissa tiivistyy Jääkärimarssin perusydin: kipua vastaan taistelemisen, fyysinen kärsimys ja yhdessä tekemisen kautta syntyvä itsensä voittamisen tunne. Jääkärimarssi tarjoaa oivan keinon turvallisesti kokeilla henkilökohtaisia rajojaan sinne aivan äärikantamaan asti. Testata, miten pitkälle oman

Marssi vaatii veronsa: soturin pahasti hiertyneet kantapäät saavat hoitoa. Kuva Eveliina Huuhtanen.

kehonsa voi viedä ultrasuorituksessa, ja ymmärtää samalla omien voimavarojensa riittävyyden. Joskus taistelijat

yllättyvät itsekkin, mihin kroppa kykenee kun sitä eteenpäin työnnetään.

Uudet 2-osaiset korttimallit

Kortit

Koko: 105 x 148 mm

2-osainen + kuori

Hinta 2 euroa/kpl

Tilaukset JääkärikanSLiasta:

Döbelninkatu 2,

00260 HELSINKI

Puh. 050 377 8845

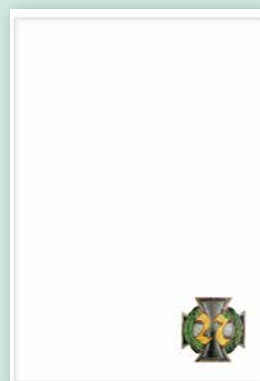
(myös tekstiviestit)

s-posti: kanslia@jp27.fi

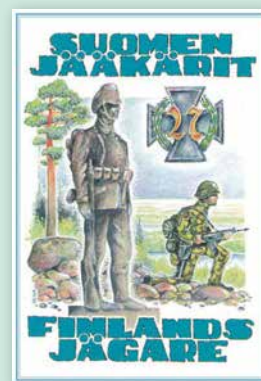
Toimitamme tuotteet kerran viikossa. Hintoihin lisätään postikulut.

Jääkärilippukortti

Onnittelukortti

Suomen jääkärit kortti

Kolumni • Pertti Laatikainen

Elämää ja järjestötoimintaa koronapandemian pyörteissä

On menossa jo toinen vuosi korona-pandemian uhatessa ihmisten terveyttä, elämää ja yhteiskuntien eri toimintoja koko maapallolla. Toisaalta on jo totuttu koronatilanteiden vaihtumiseen, toisaalta taas jopa tuskastuttu ja kyseenalaistettu eri rajoitustoimenpiteiden tarpeellisuus ja vaikutus koronan leviämiseen.

Strategiat ja ratkaisut koronan torjumiseksi ja vaikutusten rajoittamiseksi eri maissa ovat vaihdelleet. On toivottu löytyvän ratkaisu laumasuojasta, joka voisi toteutua sillä, että riittävän suuri osuus väestöstä sairastuu koronaan ja saa riittävän vastustuskyvyn sitä vastaan. Korona-rokotteen kehittämisen myötä on myös arveltu saavutettavan riittävä suojia.

Tällä hetkellä näyttää siltä, että keinoa korona-viruksen pysäyttämiseen ei ole vielä löydetty missään. Todennäköiseltä näyttää, että elämme maapallolla hyvin pitkään koronan kanssa. Rokote näyttää ainakin alustavien tietojen mukaan antavan suojaa koronan vaikeimpia muotoja vastaan. Ihmisten oma käyttäytyminen ja terveyturvallisuuden huomioiminen riittävästi erilaisten rajoitusten muodossa säilynevät edelleen toimenpiteiden kärjessä.

Korona-pandemia on näyttänyt taas sen, miten ennalta-arvaamatta suuret onnettomuudet ja kriisit syntyvät ja vaikuttavan laajasti ihmisten elämään

jopa koko maapallolla. Vaikka varautumisen eri uhkamalleihin pitää olla jatkuvaa, ei kaikkiin uhkiin kuitenkaan voi varautua riittävästi.

Yksittäisen ihmisen kriisivalmius on mielestäni keskiössä aina suurissa kriiseissä, kun yhteiskunnan toiminnot eivät kykene kaikkia auttamaan. Yksilötasolla on tarjolla monenlaista koulutusta ja ohjeistusta erilaiseen varautumiseen. Koulutus onkin etusijalla varautumisessa yksittäisen ihmisen kannalta.

Jääkäriperinteen vaalijoiden, niin kuin monen muunkin yhteisön vapaaehtoistoiminta on ollut hyvin rajoitettua korona-aikana. Vaikka onkin luotu uusia tapoja järjestää erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia esimerkiksi verkon kautta ei ihmisten tapaamisia toistensa kanssa voi korvata etäyhteyksillä. Sosiaalisten kontaktien vähenemistä on tapahtunut joka tasolla, mikä osaltaan aiheuttaa uusia haasteita.

Vuoden 2021 jääkäriperinteen vaalimiseen liittyvät tapahtumat ja tilaisuudet ovat jatkuneet tapaamisten osalta vielä hyvin pienimuotoisina. Katseemme alkaakin jo siirtyä ensi vuoteen, jolloin ensimmäisenä listalla on muun muassa perinteinen Finnentag helmikuussa 2022 sekä monet muut perinteiset tapahtumat.

Itse toivoisin suurempien tapahtumien toteutumisen ollessa epävar-

maa, että paikallisuutta korostaen eri puolilla Suomea voitaisiin järjestää pienimuotoisia tapaamisia ja paikallisia perinteen ylläpitoon liittyviä tapahtumia. Järjestötoiminnassa sosiaalisten kontaktien säilymistä ja sitä kautta ihmisten jaksamista voidaan myös edistää. Kaveria ei jätetä!

Toivoisin myös, että silloin kun matka eri puolilta Suomea suuntautuu Helsinkiin mahdollisimman moni kävisi tutustumassa Helsingin Döbelninkadulla olevaan Jääkärikanslian tiloihin. Jääkärikanslia jo itsessään on erilaisine arvokkaine perinnesesineineen nähtävyys.

Toivotan kaikille korona-turvallista syksyä!

Pertti Laatikainen

Jääkärisäätiön puheenjohtaja

Adolf Bock – merimaalari, joka ikuisti kankaalle jääkärien paluun

Adolf Bock on tullut minulle jääkäreiden maalariksi. Onhan hänen käsialaansa ikoninen maalaus jääkärien tulosta Vaasaan 25. helmikuuta 1918. Tuon jäänsinervän taulun on nähnyt jokunen satatuhatta ihmistä. Että miksikö? Tauluhan on presidentinlinnassa, missä ei yleisö parveile. Mutta taulu olikin näytillä puolisen vuotta Ateneumissa 2013. Silloin linnan remontin tieltä tuotiin taidetta Ateneumiin kaiken kansan nähtäväksi.

Ei Bock voinut maalata tauluaan Vaasassa, sillä hän jääkärien paluun aikana vielä Saksassa. Mutta muutamaa viikkoa myöhemmin huhtikuussa hän oli Suomessa. Tosin ei hän silloinkaan tainnut Helsinkiä pohjoisemmaksi edetä. Sinne hän oli tullut Helsinkiä punaisten vallasta vapauttamaan tulleen kontra-amiraali Hugo Meurerin komentaman laivasto-osaston mukana. Bock ikuisti tuon laivasto-osaston saapumisen taulussa, missä laivasto-osasto taisteluristeilijöiden Posen ja Westfalen johdolla lähestyy Helsinkiä Harmajan luona jääkentän halki. (Oikein hyvämuistinen lukija saattaa muistaa kuvan Parolen numeron 1/2019 kannesta.)

Bockin ura merimaalarina oli alkanut ennen maailmansotaa hänen palveluksessa keisari Wilhelmin johdolla Hohenzollern II:lla. Hän osoitti silloin taitelijanlahjansa siinä määrin, että sai pari toimeksiantoa itseltään keisarilta. 1914 hän sai keisari Wilhelm II:sta henkilökohtaisen stipendin Berliinin taideakatemiaan, mutta suunnitelmat opinnoista murenevivat, kun syttyi maailmansota. Bock siirtyi merivoimien palvelukseen. Ja oli hänen verran ollut mukana meritaistelussa, että hänet oli palkittu ylimatruusiksi ylennettynä toisen luokan Rautaristillä.

Meurerin laivasto-osaston palasi Sakaan toukokuun alussa 1918.

Adolf Bock kävi Suomessa amiraali Meurerin laivasto-osaston mukana keväällä 1918, mutta palasi seuraavana vuonna jääden asumaan Helsinkiin.

Mutta jotakin oli Suomesta jäänyt ylimatruusi Bockin mieleen. Niinpä hän tuli siviilinä takaisin jo elokuussa 1919 ja asettui asumaan pääkaupunkiseudulle.

1920-luvulla Bock solmi suhteita varustamoihin ja tutustui mm. John Nurminen Oy:n samannimiseen toimitusjohtajaan John Nurmiseen päästen sitä kautta kiertämään maailmaa varustamon useilla laivoilla.

Bock aloitti maalaamalla torpedovene S2:n uppoamisen

Bock solmi suhteita myös Suomen laivastoon ja pääsi tutustumaan nuoren tasavallan aloitteleviin merivoimiin. Hänen ensimmäinen Suomen laivastoa kuvaavista maalauksistaan taitaa olla ”Torpedovene S2:n uppoaminen”. Alus upposi Porin edustalla syysmyrskyssä 4. lokakuuta 1925. Haaksirikossa kuoli sen koko 53-henkinen miehistö. S2:n uppoaminen on Suomen merivoimien historian pahin rauhanaikainen onnettomuus.

Lainataan tähän taidehistorioitsija Tuija Peltomaan kuvausta S2:n tuhoa kuvaavasta taulusta. Maalatesaan S2:n viimeiset hetket rajussa

Adolf Bock ikuisti kankaalle Suomen merivoimien rauhan ajan tuhoisimman haaksirikon: torpedovene S2:n uppoamisen 4. lokakuuta 1925.

Merisodan kaksi aikakautta ja Suomen merivoimien kaksi ylpeyttä: Panssarilaiva Väinämöinen ja Suomen joutsen.

aallokossa Bock ikuisti vaikuttavalla tavalla onnettomuuden. Luonnonvoimien kourissa kamppailevan aluksen kohtalo on vääjäämätön. Aallokko kieppuu, meri mylvii ja kuohuu kuin noidankattila. Suuri hyökyaalto on kaatanut torpedoveneen kyljelleen, kun se ilmestyy vielä hetkeksi näkyviin kadotakseen lopullisesti mukanaan aluksen koko miehistö.

Bockia kiinnostivat erityisesti suuret purjealukset, joita Suomessa oli tuohon aikaan vielä melko runsaasti

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Huhtikuun 1918 muistoista Bock teki julisteen saksalais-suomalaisesta yhteistyöstä. Juliste oli vanhan Jääkärikanslian seinällä.

Jääkärien paluu Vaasaan tuli suurelle yleisölle tutuksi keväällä ja kesällä 2013, jolloin taulu oli linnan remontin ajan nähtävänä Ateneumissa.

Tämä Bockin toinen versio jääkärien paluusta on yksityisomistuksessa ja siksi vähemmän tunnettu.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

jäljellä. Yksi niistä oli laivaston 1930 hankkima koululaiva Suomen joutsen. Se oli Ranskassa Saint-Naxairissa 1902 rakennettu rahtilaivana viimeksi Oldenburg-nimellä purjehtinut fregatti. Nyt se sai uuden tehtävän ja nimen.

Bock mieltäytyi luonnollisesti Suomen joutseneen. Purjelaivan oikeiden mitasuhteiden kuvaaminen on jokaisen realismia tavoittelevan merimaalarin koetinkivi. Todenmukainen perspektiivi on äärimmäisen vaikea tallentaa – raakapuiden eri asentojen ja kulmien oikeellisuus, niiden ja purjeiden reagointi tuulen suuntaan ja takilan asennon oivaltaminen ei onnistu muilta kuin laivoja ja purjehdusta ymmärtävältä. Näin kuvaa Bockin taitoja Juha Nurminen, John Nurmisen säätiön hallituksen puheenjohtaja.

Parolen tämän numeron kannessa on Bockin Jääkäriliiton vieraskirjan kansilehdelle 7. joulukuuta 1937 piirtämä Suomen joutsen. Valitettavasti ei vieraskirja sen enempää kuin tuon ajan Parolekaan kerro, missä yhteydessä hän Bock tuon kuvan teki.

Joka tapauksessa voisi olettaa, että tässä yhteydessä puhuttiin taulusta, joka kuvaisi jääkärien paluuta Vaa-

saan. Bock on tehnyt maalauksensa todennäköisesti paitsi Arcturuksella mukana olleiden jääkäreiden kertomusten myös valokuvien perusteella. Taulu valmistuikin seuraavaan vuonna eli 1938. Jääkäriliitto deponoi sen linnaan Paasikiven ollessa presidenttinä. Jääkärien paluusta on olemassa toinenkin Bockin maalaus, joka on yksityisomistuksessa.

Bock pääsi myös mukaan merivoimien purjehduksille. 1932 hän oli mukana panssarilaiva Väinämöisen tarkastusmatkalla. Tältä purjehdukselta on peräisin dramaattinen maalaus: Panssarilaivan harmaiden 254 mm:n kaksoistykkitornin ja taistelumärssyn taustalla etenee Suomen joutsen valkoisin purjein. Siinä kohtaa kaksi merisodan aikakautta.

Komea on myös niin ikään 1932 syntynyt maalaus tykkivene Klas Horn. Silloinen rannikkolaivaston lippulaiva taitaa näyttää liian mahtavalta. Keulakannen tykkitorni on kuin panssarilaivoissamme, mutta todellisuus oli hiukan toisenlainen. Alus oli 1892 rakennettu Venäjän laivastolle. Suomen laivastossa sen kevyt tykistö vaihdettiin järeämpään, mutta tulos ei ollut kehuttava. Laivaan asennetut kaksi 102 mm:n Canet-tykkiä olivat liian raskaita heikolle rungolle. Täy-

dessä vauhdissa alus tärisi niin kovasti, ettei perätykkiä voitu käyttää. Yleensäkin merelle lähtiessä tykit piti kiinnittää paikoilleen erillisillä tukirakenteilla. Ampumaan pystyttiin vain tiukasti ankkuroituna tynellä säällä.

Komein Bockin merivoimista tekemä kuva on Suomen sotalaivasto 1932. Kuva on tämän lehden takakannessa. Näin tuon maalauksen muutama vuosi sitten näyttelyssä mutta pettymys oli melkoinen: Odotin näkeväni massiivisen suuren öljyvärityön, mutta taulu olikin kooltaan vain ehkä 40 x 60 senttiä.

Suomen vuosien aikana Adolf Bockin teoksia oli esillä suomalaisissa satamakaupungeissa: Turussa, Porissa, Vaasassa, Viipurissa ja Loviisassa. Näyttelyt ja niiden saama positiivinen kritiikki auttoi Bockia saamaan runsaasti yksityistilauksia. Paitsi merimaalauksia ja laivamuotokuvia, hän maalasi myös tapahtumakuvia.

Adolf Bock tuli tunnetuksi myös postikorttien ja mainosjulisteiden kuvittajana 1920–1930-luvuilla. Postikortteja hän piirsi Tilgmannin kirjapainolle ja Kuvataide Oy:lle. Julisteita hän suunnitteli suomalaisille Borgå Ångfartygs Aktiebolaget ja Finlands Ångfartyg Aktiebolaget (FÅA) -varustamoille. Hän teki myös

Bock maalasi vuoteen 1937 laivaston lippulaivana palvelleen Klas Hornin modernin ja vahvan näköiseksi, vaikka todellisuus oli toisenlainen

Toisen maailmansodan aikana Bock suunnitteli Saksan avomerilaivaston ansiomerkin. Sen saannin edellytyksenä oli vähintään 12 viikon palvelu taistelualuksella

mainosjulisteita Suomesta tanskalaiselle matkanjärjestäjälle. Bock sai tilauksia myös Saksasta ja osallistui muun muassa ensimmäisen maailmansodan meritaisteluista kertovan teoksen kuvittamiseen.

Palasi Saksaan ja maalasi nyt Krigsmarinen aluksia

Talvisodan syyttyä Saksan kansalaisuuden pitänyt Adolf Bock palasi synnyinmaahansa. Vuoden 1940 alussa hänet määrättiin palvelukseen merimaalariksi sukellusvenetukikohtiin Ranskaan. Toimeksiantonaan hänellä oli maalata merivoimien (Kriegsmarine) aluksia. Laivaston palveluksessa maalatut työt olivat osa kansallissosialistisen Saksan propagandaa. Bock sisäisti nopeasti ne odotukset jota hänen maalauksiltaan odotettiin. Hänen teoksiaan pääsi esille useissa saksalaisen laivaston mahtia korostavissa propagandanäyttelyissä Münchenissä ja Berliinissä vuosina 1940–1944. Bock suunnitteli myös Saksan avomerilaivaston ansiomerkkin (Flotten-Kriegsabzeichen) vuonna 1940.

Vuodesta 1942 Bockin palveluspaikka oli Gotenhafen (nyk. Gdynia), jossa hän palveli merimaalarina II:ssa sukellusvenekoulutusdivisioonassa. Loppuvuodesta 1944 venäläiset joukot lähestyivät aluetta. Joukkojen edellä pakeni joukoittain siviilejä, joita ryhdyttiin evakuoimaan laivoilla Danzigiin (nyk. Gdansk). 30.1.1945 matkustajalaiva s/s Wilhelm Gustloff lähti matkaan kuljettaen 1 500 matkustajalle tarkoitetussa tiloissa jopa 10 000 ihmistä, pääasiassa siviilejä. Laivalla oli mukana myös Adolf Bock. Venäläinen sukellusvene S-13 torpedoi aluksen Danziginlahdella (nyk. Gdanskilahti) ja Wilhelm Gustloff upposi alle tunnissa. Laivan mukana hukkui eri arvioiden mukaan jopa 9400 henkeä, minkä vuoksi Gustloffin haaksirikko on maailmanhistorian suurin merikatastrofi. Mukana olleista matkustajista ja miehistöstä onnistui pelastumaan noin 1 000 henkeä heidän Adolf Bock.

Pakolaislaivan upottajasta tuli Neuvostoliiton sankari

Wilhelm Gustloffin upottanut sukellusvene S 13:n kapteeni Alexander Marinesko ei voinut tietää, että hänen aluksensa lähetti kolme kohtalokasta torpedoa kohti alusta, joka oli tungokseen täynnä pakolaisia.

Sodan ajan 1941-1944 neuvostolaivasto oli suljettu Suomenlahden pohjukkaan. Osan ajasta Suomenlahden sulki täysin sukellusveneverkko. Sen takia neuvostosukellusveneidien suoritukset jäivät varsin vaatimattomiksi. Gustloff oli suuri, 208 metrin pituinen alus. Kun Marinesko onnistui upottamaan toisenkin suuren aluksen Steubenin, nousi hän upotustilojen ykköseksi.

Synkkä sattuma oli, että Steuben kuljetti haavoittuneita ja siviilejä. Kun Gustloffin mukana menehtyneitä oli jopa 9400, Steuben koitui 4237:n kohtaloksi.

Marinesko oli elämäntavoiltaan huikenteleva ja ennen Gustloffin upotusta hänet oli asetettu sotaoikeuteen juopottelen vuoksi. Myöhemmin hänet alennettiin sotilasarvossa ja hänet erotettiin merivoimista.

1963 kuolleen Marineskon maine palautettiin 1990. Hänestä tehtiin

Marineskosta tehtiin postimerkki paitsi Neuvostoliitossa myös aikanaan neuvostoimperiumiin kuuluneessa Moldoviassa.

Neuvostoliiton sankari. Hän sai nimikkokadun Leningradiin. Kaupungissa oleva sukellusvenemuseo nimettiin hänen mukaansa. Lisäksi hänelle pystytettiin muistomerkit Kaliningradiin, Kronstadiin ja Odessaan. Lisäksi hän sai oman postimerkin paitsi Neuvostoliitossa silloin vielä neuvostoimperiumiin kuuluneessa Moldoviassa.

Günter Grassin kuvaa 2002 ilmestyneessä romaanissaan Ravunkäyntiä (2002) Wilhelm Gustloffin uppoamista. Kun se käännettiin venäjäksi, herätti se hetkeksi keskustelua Marineskon statuksesta Neuvostoliiton sankarina.

Sodan jälkeen 60-vuotias Bock muutti Ruotsiin. Hän sopeutui hyvin uuteen kotimaahansa, sillä hän puhui ruotsia, minkä hän oli oppinut Suomen vuosinaan. Elantonsa hän ansaitsi maalaamalla.

Bockin yhteydet Suomeen olivat tiiviit myös hänen Ruotsin-vuosinaan. Vanha yhteydenpito John Nurmisen varustamon kanssa jatkui ja Bock maalasi 1950-luvulla useita varustamon aluksia.

Viimeisinä taiteilijavuosinaan 1950-luvun lopussa ja 1960-luvun alussa Bock maalasi useita histori-

allisia merisotamaalauksia ruotsalaisille tilaajille. Bockin viimeiseksi näyttelyksi jäi Sjöfart 64 -näyttely, jota kuningas Kustaa VI Aadolf kunioitti käynnillään henkilökohtaisesti. Bockin viimeisiä vuosia varjostivat heikentyvä terveys ja rahahuolet, sillä hänen eläketurvansa oli hyvin heikko.

Adolf Bock kuoli syöpään vuonna 1968 77-vuotiaana. Hänet on haudattu Helsingborgin pohjoispuolella olevalle Pålshöjden hautausmaalle.

TEKSTI: **Jukka Knuti**

PAROLE

JÄÄKÄRILIITON JOHTOKUNNAN TIEDONANTOJA JÄÄKÄREILLE

1931 - 63

HELSINGISSÄ 30. V.

N:o 1

Vanhoista Paroleista poimittua

1931 alkoi ilmestyä "Parole; Jääkäriliiton johtokunnan tiedonantoja jääkäreille". Parole alkoi ilmestyä usein miten nelisivuisena. Jo seuraavana vuonna lehdykkään ilmestyi valokuvia. Vuoden 1957 alusta julkaisun nimi muuttui: Parole; Jääkäriliiton jäsenlehti. Ennen nimenmuutosta Parole oli muuttunut jo lehden näköiseksi. Parole julkaisee tästedes otteita vanhoista Paroleista. Niistä saa hyvän kuvan siitä, millaista Jääkäriliiton toiminta oli 1930-luvulla.

Jääkäriliiton toimintaa vaikeuttaa suuresti se, etteivät läheskään kaikki jääkärit ole Liiton jäseniä. Kun Liiton tarkoitusperä kuitenkin on ylläpitää jääkärien kesken aseveljeyteen perustuvaa toverihenkeä ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, sekä myöskin yhteisvoimin ja yhteisin ponnistuksin tukea ja auttaa heikompiosaisia, on Liittoa kohtaan osoitettu kylmäkiskoisuus mitä valitettavinta. Arvellessaan syitä tähän epäkohtaan on Johtokunta tullut siihen käsitykseen, ettei välinpitämättömyys johdu yksinomaan velttoudesta, vaan myöskin siitä, että Liiton ja jääkärien kesken on ollut perin hatara. Moni on myös voinut ajatella, että mitäpä hyötyä olisi kuulua Liittoon, joka ei jäsenelleen mitään anna, mutta vaatii vuosittain huomattavan jäsenmaksun.

Parole 1/1931

Osaltaan juuri mainituiden syiden poistamiseksi on tämä "Parole" tarkoitettu. Sille on annettu nimi sen huudon mukaan, jolla meidät koottiin kuulemaan "virallisia viimeisiä uutisia" ja seuraavan päivän palvelusta. "Parolen" kautta voivat jääkärit seurata Liiton toimintaa. Täten liitto koettaa jotakin "antaa" kaikille jäsenilleen.

Parole 1/1931

Osnabrücken tammikuussa 1918 henkensä menettäneet jääkärihän ovat haudatut mainitun kaupungin sotilashautuumaahan. Sikälaiset entiset saksalaiset jääkärit ovat kukkasin korostaneet tänäkin heidän hautansa siten aseveljiä kaukaisesta Pohjo-lasta muistaen. Niin sitoo vihreä väri vuosikymmenen takaa meidät vieraan maan jääkäreihin! Eiköhän sen pitäisi sitä suuremmalla syyllä yhdistää meitä täällä Suomessa?

Parole 1/1931

Luutnantti Kalle Nybergiä tiedustelimme viime numerossa. Nyt meille on ilmoitettu, että Neuvosto-Karjalassa Petrosavodskissa on eräs saman niminen kapteeni, joka 1924 tai 1925 poistui Suomesta ihannoimaansa paratiisiin. Kuuluu olevan sikäläisten pioneeri- eli partiojoukkojen päällikkönä. Olisikohan tämä sama Kalle, kuin kysymämme? Jääkärimatrikelissa on vain yksi Nyberg ja hän on Kalle Kustaa. Tietääkö kukaan tarkemmin, onko Petrosavodskin Kalle tämä meidän entinen Kalle Kustaa?

Parole 9/1933

Aikoinaan tiedusteltiin Parolesa luutnantti evp Kaarlo Kustaa Nybergiä. Nyt on saatu selville, että hän on kuollut jo 15.2.1929, joten hänestä liikkeellä olleet rumat huhut hänen siirtymisestään itäisen rajan taakse ovat olleet aivan aiheettomia, mikä täten vainajan muiston puhdistamiseksi tiedoitettakoon. Hän on siis siirtynyt sen rajan taakse, josta me jokainen kerran vuorollamme kutsun saamme. Nyberg on haudattu Malmin hautausmaalle kortteli 53, XV linja, hautapaikka N.o 841.

Parole 24/1937

Kolumni • Jukka Knuuti

Montgomery ja Vänrikki Stool

Olen joskus kummastellut, kuinka Runeberg pystyi Vänrikki Stoolin tarinoissa kirjoittamaan sankariepoksen Suomen sodasta (1808-09), vaikka sota olisi tuskin voinut huonommin sujua suomalaisten kannalta.

Tuli sama tunne, kun luin Edward E. Gordon ja David Ramsayn kirjan ”Totuus Normandian maihinnoususta; Miten liittoutuneiden eripura uhkasi muuttaa sodan kulun” (Minerva 2018. 416 sivua). Tarinan keskeinen henkilö on sotamarsalkka Montgomery. El Alameinin lisäksi hän ei toisessa maailmasodassa voittanut yhtään taistelua, vaan aikailulla ja huonolla suunnittelulla aiheutti liittoutuneille takaiskuja kerta toisensa jälkeen. Ja silti hänestä tuli brittien kansallissankari.

Montyn voitto saksalaisista Pohjois-Afrikassa oli kuin taivaan lahja briteille. Heidän sotansa oli ollut siihen saakka pelkkiä tappioita. Näin oli käynyt Norjassa, Kauko-Idässä ja Pohjois-Afrikassa. Voitoksi piti lukea siirtoarmeijan evakuointi Dunkerquesta kesällä 1940, tosin ilman raskasta kalustoa ja ajoneuvoja.

Voimasuhteet el Alameinissa 1942 olivat saksalaisille niin epäedulliset, että muu tulos kuin brittien voitto oli hyvin epätodennäköinen. Montysta tehtiin brittien kansallissankari, mihin hänessä olikin siihen ainesta. Hän oli villapaitaan ja barettiin sonnustautunut kenraali, jota miehet jumaloivat. Oli selvä, että hänestä tehtiin brittijoukkojen komentaja tulossa olevassa Normandian maihinnousussa.

Kun maihinnousua suunniteltiin, Montgomery asetti tavoitteekseen

ensimmäisenä maihinnousupäivänä Caenin kaupunki. Tämä vain 15 kilometrin päässä merestä oleva maantie ja rautatieyhteyksien risteys oli strategisesti erittäin tärkeä. Sen haltuun saamisen oli edellytys murtautumiselle ulos Normandian sillanpäästä.

Vaan eipä Monty saavuttanut tavoitettaan ensimmäisenä maihinnousupäivänä. Kalenterissa oli 22. heinäkuuta, kun raunioiksi pommitettu Caen oli vihdoinkin brittien käsissä.

Gordonin ja Ramsayn kirja antaa selkeä kuvan maihinnousun jälkeisten taistelujen etenemisestä. Amerikkalaiset saivat aikaan läpimurron lännessä. Edettyään etelään he käänsivät hyökkäyksen suunnan kohti itää. Ja näin syntyi Falaisen tasku: pääosa Saksan Ranskassa olevista voimista jäi pohjoisessa olleiden brittien ja etelässä edenneiden jenkien väliin. Nyt vain piti sulkea saksalaisten perääntymistä itään: amerikkalaiset kääntyivät pohjoiseen ja britit etelään. Operaatiota varten piti sopia vastuualueet, ettei ammuta omia. Näin tehtiinkin. Jenkit saavuttivat tavoitteensa, mutta Montgomery ei.

Näin jäi syntymättä ”Normandian Stalingrad”, Saksan Ranskassa olleiden joukkojen täystuho. Jos tasku olisi saatu suljettua, olisi se monen tutkijan mielestä merkinnyt sodan olisi loppumista vuoden 1944 puolella. Nyt lukuisat Falaisesta pakoon päässeet upseerit johtivat joukkoja saksalaisten joulukuussa 1944 liittoutuneet pahan kerran yllättäneessä Ardennien hyökkäyksessä.

Liittoutuneet kärsivät kaiken aikaa huoltovaikeuksista. He eivät olleet

saaneet haltuunsa yhtään suurta satamaa, vaan joutuivat turvautumaan nyt jo kaukana takana olevan Normandian keinotekoisiiin satamiin.

Sen vuoksi olisi tarvittu kipeästi Antwerpenin satamaa. Mutta Monty määräsi neljän vuorokauden tauon kaluston huoltoa ja täydennystä varten. Sinä aikana saksalaiset vahvistivat puolustustaan Antwerpeniin johtavan vesiväylän pohjoispuolella ja satama saatiin käyttöön vasta marraskuun viimeisinä päivinä.

Pattonin syvälle Ranskaan edennyt hyökkäys jouduttiin pysäyttämään polttoainepulan takia. Pattonin tankeille ei riittänyt bensiiniä, kun se tarvittiin Montyn operaatio Market Gardeniin, joka kuuluisin Montgomeryn epäonnistumisista. Sen pohjoisin osio, Arnheimin maahanlasku, päättyi täydelliseen katastrofiin. Sen suunnittelussa Montgomery viittasi kintaalla tiedustelutiedolle, että saksalaiset olivat siirtäneet suunnitellulle maahanlaskualueelle mm. kaksi SS-panssaridivisioonaa täydennettäväksi. Market Gardenissa kaatui ja katosi yli 7 000 miestä, mikä on 5 000 enemmän kuin enemmän kuin Normandian ensimmäisenä maihinnousupäivänä.

Sotilaallisten saavutusten perusteelle Montylla ei ollut edellytyksiä kansallissankariksi. Lisäksi hän persoonana hyvin hankala ja arrogantti. Mutta britit tarvitsivat sodan kansallissankarin. Se tuli Montgomerysta. Paremmalla puutteella.

Julkaistu aiemmin Suomen Sotilaslehdessä.

Unohtuneet valokuvat Onni Harlinista

Jääkäri vänrikki Onni Harlin (1895–1918)

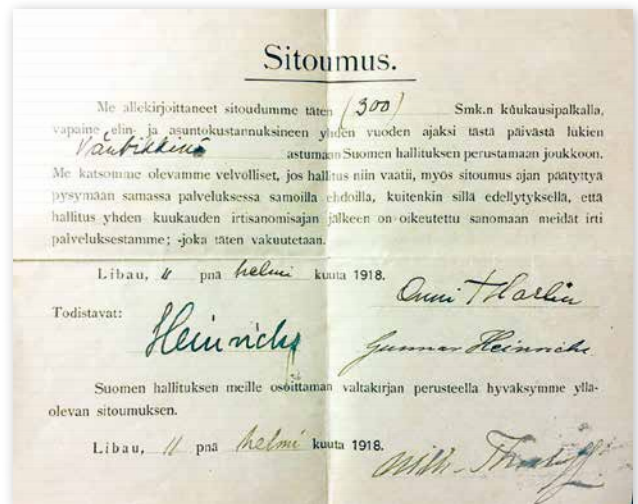
Parolen numerossa 2/2021 oli tarina ”Onni Harlin kaatui Raivolan aseman valtakuksessa ja haudattiin Kuopion sankarihautaan”. Kirjoittaja Pekka-Juhani Kuiton lähettämässä aineistossa oli myös kuvia, joita ei oikeaan aikaan löytynyt tietokoneen uumenista. Sittemmin ne löytyivät ja tässä ne ovat.

Jääkäri vänrikki Onni Harlin
(Kirjasta Suomen Jääkärien
elämäkerrasto, 1938)

Onni Harlin istumassa (Photograph. Hoffmann & Treff.
Lockstedter Lager)

Onni Harlinin Libaussa 11.2.1918 allekirjoittama sitomus.

JP 27:n jääkäreitä. Onni Harlin äärimmäisenä vasemmalla oleva pitkä mies.

Jääkäri vänrikki
Onni Harlinin val-
koinen käsivarsi-
nauha kaatuessaan
23.4.1918 Raivolan
rautatieaseman val-
tauksessa Karjalan
kannaksella.

Jääkäri vänrikki
Onni Harlinin ruumis
siunaustilaisuudessa
8.5.1918 Kuopiossa.

Jääkärieversti Perttu Pertamo – radioteollisuutemme uranuurtaja

Jääkärieversti, diplomi-insinööri Perttu Pertamo (vuoteen 1935 Bertel Petrelius) toimi lähes kaksi vuosikymmentä puolustusvoimien radioalan keskeisenä kehittäjänä ja sotiemme aikana viestihuollon ylimpänä käytännön johtajana. Hän ei koskaan palvellut varsinaisissa viestijoukoissa, minkä vuoksi hän lienee jäänyt nykyiselle viestimiespolvelle varsin vieraaksi.

Bertel Abraham Petrelius syntyi Helsingissä 26.1.1892. Hänen vanhempansa olivat arkkitehti Albert Petrelius ja hänen puolisonsa Agnes os. Rönqvist. Bertelin lisäksi perheen neljästä pojasta myös kaksi nuorempaa antautui sotilasuralle. Bertel kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin suomalaisesta normaalilyseosta vuonna 1910, liittyi Eteläsuomalaiseen osakuntaan ja opiskeli tämän jälkeen Teknillisen korkeakoulun koneinsinööriolosastossa vuosina 1910-15.

Tieto jääkäriilikkeestä levisi myös teekkareiden keskuuteen ja vuoden 1915 lopulla Petreliuskin päätti lähteä mukaan. Myös hänen nuorempi veljensä Väinö Armas Petrelius (s. 1897) päätti lähteä jääkäriksi ja molemmat ilmoittautuivat Lockstedtin leirillä Saksassa 15.12.1915. Heidät sijoitettiin koulutusjoukon konekiväärikomppaniaan. Tässä molemmat palvelivatkin lähes koko jääkärikautensa ajan osallistuen myös jääkäripataljoonan mukana rintamapalvelukseen Missejoella ja Riianlahdella vuonna 1916 ja Bertel myös Aajoen talvitaisteluihin seuraavana talvena. Bertel ylennettiin Hilfsgruppenführeriksi 1.10.1916 ja Gruppenführeriksi 20.7.1917, Väinö Hilfsgruppenführeriksi 11.11.1916.

Syksyllä 1917 jääkäreitä ryhdyttiin lähettämään pienissä erissä Suomeen tekemään valmisteluja mahdollisesti puhkeavia sotatoimia varten. Joulu-

Eversti Pertamo jatkosodan aikana.

kuun alussa Bertel määrättiin noin 20 jääkäriä käsittäneeseen etukomennuskuntaan, joka suuren aselastin kanssa kuljetettiin ase-laiva Equityllä Suomeen. Aselasti oli suunniteltu purettavaksi Merikarvialla, mutta vain osa aseista saatiin maihin paikallisten kalastajien kieltäytyttyä avustamasta operaatioissa. Lastina oli myös kaksi suurta akkua, jotka saatiin maihin ja

joukossa mukana ollut jääkäri Karl Nyström kuljetti ne Vaasassa olleelle jääkäri Arthur Stenholmin (Saarmaan) perustamalle salaiselle radioasemalle.

Opettajaksi Vimpeliin perustetulle upseerikurssille

Vuoden 1917 lopulla yhteiskunnallinen tilanne Suomessa oli kireä ja sekä punaisten että valkoisten puolella tehtiin valmisteluja mahdollisten yhteenottojen varalta. Suojeluskunnat vahvistuivat pääkaupunkiseudulla huolimatta punaisten ylivallassa. Korkeakouluopiskelijat olivat perustaneet ylioppilassuojeluskunnan, jolta kuitenkin puuttui johtajia. Tällaisten kouluttamiseksi järjestettiin Vimpelissä Pohjanmaalla runsaan kahden viikon pituinen kurssi, jonka vahvuus oli noin 200 oppilasta.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

B-radio, VREH, "Bertta"

VREH oli armeijakunnan, divisioonan ja rykmentin kenttäradio. Valmistaja Helvar Oy. Prototyyppi juontaa jo 1920-luvulle. Perusmalli valmistui 1939.

Taajuusalueet: TX 1500 - 6000 kHz ja RX 150 - 6000 kHz.

Lähetysteho sähkötyksellä noin 20 W ja puheella 6 W.

Releavainnus, josta syntyi lonksutteleva avainnusääni

Paino: koneistolaatikko 34 kg, muuttajakonelaatikko 33 kg, kaksi akkulaatikkoa a^o 60 kg ja verkkokoje 20 kg.

11

Radioperinnetapahtumassa esiteltiin armeijakunnan, divisioonan ja rykmentin kenttäradiota, jonka prototyyppi valmistui Sähkölaboratoriossa jo 1920-luvulla.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Kurssi jaettiin kahteen komppaniaan, joiden kouluttajiksi määrättiin toista-kymmentä aselaiva Equityn mukana tullutta jääkäriä. Heidän joukossaan oli myös Bertel Petelius, joka joulukuun lopulla 1917 määrättiin Vimpe-lin sotakoulun Pokelan komppanian (1.K) apulaispäälliköksi ja konekivää-rikouluttajaksi. Hänen veljensä Väinö Petrelius oli jo aikaisemmin siirtynyt Saksasta Ruotsiin, josta myös hänet joulukuun lopulla lähetettiin koulut-tajaksi samaan komppaniaan. Vimpe-lin kurssia pidetään itsenäisen Suo-men ensimmäisenä upseerikursina.

Tammikuun lopulla 1918 Bertel Petrelius määrättiin Vöyriin peruste-tun sotakoulun johtajaksi ja Väinö sen konekiväärikouluttajaksi. Myös tällä kurssilla oli tarkoituksena kouluttaa suojeluskuntiin sotilasohjaajia. Kurs-sin koulutus katkesi kuitenkin vapa-ussodan alkaessa ja sen kouluttajat ja toista tuhatta oppilasta joutuivat osal-listumaan venäläisten aseistariisun-taan Vähässäkyrössä ja taisteluihin Oulussa. Taistelujen tauottua kurssin koulutus jatkui kestäen yhteensä noin kuusi viikkoa. Tätä kurssia pidetään puolustusvoimien ensimmäisenä ali-upseerikursina.

Maaliskuussa Bertel Petrelius osal-listui Vöyriin sotakoulupataljoonan mukana mm. Kurun, Teiskon ja Tampereen taisteluihin. Hänet ylennettiin luutnantiksi helmikuussa ja kapteeniksi jo huhtikuussa 1918. Väinö Petrelius toimi helmikuussa Sipoossa muodostetun ns. Vihreän Pataljoonan komentajana osallistu-en mm. Keravan, Sipoon ja Pellingin seuduilla käytyihin taisteluihin. Hän joutui punakaartilaisten vangiksi ja surmattiin Helsingissä 13.2.1918.

Vapaussodan päätyttyä Bertel Petrelius palveli lyhyen aikaa mm. konekiväärikomppanian päällikkönä Itämeren Jalkaväkirykmentissä 1918, opettajana Viipurin Markovillan up-seerikokelaskursseilla 1918-19 sekä suojeluskuntien yliesikunnan koulu-tusosaston päällikkönä 1919-20. Sen

Viestilotta radistina jatkosodan aikana siellä jossakin.

jälkeen hänelle myönnettiin opinto-lomaa kesken jääneiden opintojen loppuun saattamiseksi. Vuonna 1921 hän suoritti pikkudiplomin Helsingissä ja jatkoi sen jälkeen opintoja Saksassa Karlsruhen teknillisessä korkeakoulussa valmistuen siellä diplomi-insinööriksi vuonna 1923. Palattuaan Suomeen hän toimi suo-jeluskuntien yliesikunnan radioup-seerina 1924-25.

Vuonna 1925 puolustusvoimien ra-dioalan kehittämistä varten perustetiin Puolustusministeriön radiolabora-torio, jonka johtajaksi Petrelius nimi-tettiin. Laboratorioon liitettiin myös Radiopataljoonan radiopaja. Vuonna 1927 radiolaboratoriota laajennettiin muodostamalla siitä Puolustusminis-teriön Sähkölaboratorio. Kapteeni Petrelius jatkoi myös sen johdossa. Laboratorioilla oli toimitiloja mm. Katajanokalla, Santahaminassa ja Suomenlinnassa. Laitoksessa palveli 1920- ja 1930-luvuilla useita tunnet-tuja radioalan kehittäjiä, kuten mm. Elias Hellberg ja Georg Sallavuori, yhteensä useita kymmeniä henkilöitä. Radiolaboratorio ja Sähkölaboratorio

kehittivät ja valmistivat ennen sotia pääosan puolustusvoimien radioka-lustosta.

Kenttäradiovalmistus aloitettiin 1920-luvulla

Jo Radiopataljoonan radiopajalla aloitettiin ensimmäisten kenttäradioiden kehittäminen ja vuonna 1925 valmistui ns. molekyyli-radio, C-radion prototyyppi. Vuosina 1927-32 valmistuivat Sähkölaboratoriossa sarjatuotantona talvisodassa käytetyt C-, D- ja B-radiot. Näistä C-radio oli pataljoonaradio, D-tykistöradio ja B-radio rykmenttiradio. Vuonna 1937 valmistui ylempien johtoportaiden käyttöön tarkoitettu AB-radio, ns. Anna-Bella. Noin vuodesta 1927 al-kaen Sähkölaboratoriossa kehitettiin myös ilmavoimien eri lentokonetyy-peille omat radionsa samoin kuin huomattava määrä kiinteitä lähettämiä ilmailuliikenteen ja merenkulun pal-velukseen. Petrelius (vuodesta 1935 Pertamo) ylennettiin majuriksi vuon-na 1925, everstiluutnantiksi vuonna 1928 ja everstiksi vuonna 1938.

Kenttäradioasema maastossa sotaharjoituksissa 1920-luvulla.

Vuonna 1924 hän julkaisi tiittävästi ensimmäisen suomenkielisen radiotekniikkaa käsittelevän kirjan "Elektroniputki ja sen käytäntö radiotekniikassa" ja toimi vuosina 1925-26 radiotekniikan opettajana Sotakorkeakoulussa.

Talvisodan ja välirauhan aikana Pertamo toimi edelleen Puolustusministeriön Sähkölaboratorion johtajana. Laitoksen toiminta siirrettiin joksikin aikaa pommitusten vuoksi ensin Hämeenkyröön ja myöhemmin Kokkolaan. Jatkosodan aikana Pertamo toimi ensin Päämajan viestiasasto

l:n korjaamotoimiston päällikkönä ja vuodesta 1943 lähtien Päämajan viestiasasto III:n päällikkönä. Hänen johdossaan olivat Päämajan alaiset neljä ja alajohtoportaiden alaiset 22 viestikorjaamoa. Niissä työskenteli yhteensä noin 300 viestiasentajaa. Viestiasasto III:n tehtävänä oli myös viestikaluston kehitystyö yhteistöinnässä kotimaisen teollisuuden kanssa.

Sotien päätyttyä kaikki puolustusvoimien viestikorjaamot lakkautettiin keväällä 1945. Niiden työn jatkajaksi perustettiin Valtion Sähköpaja Oy ja

eversti Pertamo toimi lyhyen aikaa sen toimitusjohtajana. Uusi yhtiö sai toimitilat pääasiassa Espoon Mäkylästä. 1940-luvun lopulla Santahaminassa toimineista entisistä Sähkölaboratorion korjaamoista muodostettiin Puolustuslaitoksen Santahaminan Tehdas. Se ryhtyi tuottamaan pääasiassa erilaisia moottorikäyttöisiä ja hydraulisia työkoneita, kuten tiehöyliä, salaojien kaivinkoneita, traktori-kaivureita ja viljankuivaajia. Eversti Pertamo valittiin tämän tehtaan toimitusjohtajaksi ja hän toimi virassa kuolemaansa saakka vuoteen 1956.

Kolmas arkkitehti Petreliuksen neljästä pojasta, Eero Albert Pertamo syntyi vuonna 1902, suoritti varusmiespalveluksensa Radiojoukoissa ja kävi Kadettikoulun vuosina 1923-25. Hän palveli nuorempana upseerina ja lentueen päällikkönä 1. Merilentolaituksessa 1925-32, sen jälkeen Ilmavoimien esikunnan viestiupseerina, tiedustelu-upseerina ja toimistopäällikkönä 1934-39 sekä huoltopäällikkönä 1940-41. Talvisodan aikana 1939-40 hän toimi ilmavoimien viestikomentajana, jatkosodassa vv 1941-44 Viestipataljoona 11:n ja VP 26:n komentajana. Sodan jälkeen hän toimi lyhyen aikaa Puolustusvoimien Pääesikunnan radio-osaston päällikkönä 1944-45 ja siirryttyään siviiliin pankkialalla parikymmentä vuotta. Majuri Pertamo kuoli vuonna 1980.

TEKSTI: Seppo Uro

Jääkäripienoispatsas

Patsasta voi tilata jääkärikansliasta sähköpostitse kanslia@jp27.fi tai puhelimitse numerosta 050 377 8845 (myös tekstiviestit).

Metalliseosta, musta, korkeus 27 cm, paino 3,2 kg.

Hinta 300 €

Puruveden seudulta lähti kahdeksan jääkäriä

Puruveden seudulla on syntynyt kaikkiaan kahdeksan jääkäriä ja heistä kaksi on saanut viimeisen leposijansa kotiseudultaan. Enonkoskella syntynyt vääpeli Paavo Soininen (1887–1938) on todennäköisesti haudattu Terijoelle. Kerimäellä on syntynyt neljä jääkäriä: Luutnantti Sigurd Hiiliranta (1887–1950) on haudattu Helsinkiin Vanhalle hautausmaalle ja vääpeli Jeremias Kosonen (1890–1959) sekä everstiluutnantti Hugo Turunen (1894–1984) Helsingin Honkanummen hautausmaalle. Kapteeni Otto Tynkkynen (1891–1956) on haudattu kotiseudulle Punkaharjulle. Savonrannalla syntynyt everstiluutnantti Eino Karvinen (1893–1952)

on haudattu Helsinkiin Hietaniemen hautausmaalle. Toinen savonrantalainen jääkäri, varavääpeli Pekka Karhu (1895–1968), lepää kotiseurakuntansa hautausmaalla Savonrannalla. Kesälahdella syntynyt jääkäri Petter Paukkonen (1892–1969) on haudattu Saksan Bremeniin.

Savonlinnaan perustettiin Itäisen Savon etappi kesällä 1916. Sen kautta lähti matkaan vajaat parikymmentä isänmaallista nuorukaista. Värvytyneet ohjattiin Haaparannan etappikeskukseen. Savonlinnassa oli kolmimiehinen värväystoimikunta ja ympäristökunnissa toimi värväreitä, joiden tehtävänä oli lähettää asiasta

kiinnostuneita nuorukaisia Savonlinnaan.

Kerimäellä jääkärivärvärinä toimi maanviljelijä Emil Kauppinen etap-pinaan Heinolankangas. Hänen värvämiään olivat kerimäkeläiset Hugo Turunen, Sigurd Hiiliranta (Hillebrand) sekä Otto Tynkkynen.

Jääkärien perinteitä vaalivat Savonlinnan seudulla jääkäriperinnetliikkeen lisäksi Savonlinnan Seudun Suojeluskunta- ja Lotta Svärd- Järjestöjen Perinneyhdistys ry, jonka toimialueena on Savonlinnan kaupunki, Enonkoski, Rantasalmi, Savonranta ja Sulkava.

Yhdistys järjesti Savonlinnan lyseossa jääkäritaulun paljastustilaisuuden 29.8.2015. Muistotaulussa on mainittu ne 14 Savonlinnan reaali-lyseon oppilasta, jotka palvelivat JP 27:ssä. Tilaisuus oli juhla. Tervehdys sanat lausui punkaharjulaisen jääkärikapteenin, Otto Tynkkynen poika Paavo Tynkkynen ja juhlapuheen piti Jääkärisäätiön puheenjohtaja, prikaatikenraali Asko Kilpinen. Musiikista vastasi Soittokunta Saimaa. Lyseon taulu on ainoa jääkäriperinteeseen liittyvä muistomerkki Savonlinnan seudulla.

TEKSTI: **Matti Hyvärinen**

Kirjoittaja on savonlinnaissyntyinen, Jyväskylässä asuva ekonomi ja reservin majuri, joka tutkii sotahistoriaa harrastuksenaan.

Yksi Puruveden seudun jääkäreistä, varavääpeli Pekka Karhu (1895–1968), lepää kotiseurakuntansa hautausmaalla Savonrannalla.

Kutsu

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry:n sääntömääräinen

Toimintasuunnitelma- ja vaalikokous

valmistaudutaan järjestämään koronatilanteen ja sen hallinnasta annettujen ohjeiden niin salliessa **lauantaina 13.11.2021** Maanpuolustusjärjestöjen talon auditoriossa sekä Teams-yhteydellä (ent. Suojeluskuntatalo) auditorio 1. krs., Töölöntorinkatu 2 B, 00260 HELSINKI

Koronatilanteen niin vaatiessa kokous toteutetaan vain Teams-yhteydellä.

Päätös kokouksen toteutuksesta tehdään viimeistään 28.10.2021.

Kokouspäivän ohjelma:

- Klo 10.00 Kahvia tarjolla paikalla tuleville
- Klo 11.00 Toimintasuunnitelma- ja vaalikokous kokouksessa käsitellään sääntöjen 6§ mukaiset kokousasiat
- Klo 12.30 Hallituksen ja osastojen puheenjohtajien neuvottelutilaisuus
- Klo 14.00 Kokouspäivän päättäminen

Ilmoittautumiset toimintasuunnitelma- ja vaalikokoukseen **28.10.2021 mennessä** Jääkärikansliaan sähköpostilla parole@jp27.fi.

Puhelin: 050 377 8845
Sähköpostilla: parole@jp27.fi

Helsingissä 25.8.2021
Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry
Hallitus

Kallelse

Föreningen Jägarbataljon 27:s Traditioner rf har sitt stadgeenliga

Verksamhetsplanerings- och valmöte

Vi förbereder i enlighet med rådande Corona situation och givna direktiv **Lördagen den 13.11.2021** i Försvarsförbundens hus, auditorium 1.vån., och med Teams-förbindelse Tölötorggatan 2 B, 00260 Helsingfors.

Om coronasituationen så kräver genomförs mötet med Teams-förbindelse.

Beslut om detta fattas senast 28.10.2021.

Mötesdagens program:

- Kl 10.00 Kaffeservering
- Kl 11.00 Verksamhetsplanerings- och valmöte
- Kl 12.30 Styrelsens och avdelningarnas ordförande möts i Jägarkansliet
- Kl 14.00 Mötesdagen avslutas

Anmälningar om deltagande i ordförandenas sammanträde och dels i verksamhetsplanerings- och valmötet ombedes **före den 28.10.2021** till Jägarkansliet (e-post: parole@jp27.fi).

Tel: 050 377 8845
e-post: parole@jp27.fi

Helsingfors 25.8.2021
Föreningen Jägarbataljon 27:s Traditioner rf
Styrelsen

Viime sodissamme menehtyneet tarkasteltuina syntymävuoden mukaan

Kansallisarkiston tietokanta *Suomen sodissa 1939–1945 menehtyneet* ja siihen kohdistuva hakuikkuna mahdollistaa paitsi yksittäisten kaatuneiden etsimisen myös erilaisten tilastojen saamisen viime sodissa kaatuneista. Jatkosodan Pikkujättiläisen luvussa "Sodan tappiot" sivu 1152 on taulukko sodissa menehtyneistä kuukausittain menehtymisloukkaan mukaan. Seuraavassa olen tutkinut kuinka paljon kaikkiaan ja myös sodan eri vaiheissa menehtyi kunakin vuonna syntyneitä ja verrannut näitä lukumääriä kyseisen vuoden miesten ikäluokan kokoon.

Ensimmäiset valtakunnalliset kutsunnat itsenäisessä Suomessa järjestettiin vuonna 1919, jolloin kutsuttiin asepalvelukseen vuonna 1897 syntyneet. Tätä vanhemmissa ikäluokissa kaatuneiden määrät ovat alle 300. Vielä vuonna 1925 syntyneitä, joka oli viimeinen rintamapalvelukseen kutsuttu vuosiluokka, menehtyi paljon, mutta vuonna 1926 syntyneitä alle 300. Näin ollen rajoitin tarkastelun vuosiluokkiin 1897–1925. Tilastokeskus ilmoittaa väestön määrän vuosiluokittain vain joka kymmenes vuosi. Vertaan kaatuneiden määrää vuosiluokkien suuruuteen vuonna 1940. Käytin läsnäolevan miespuolisen väestön määrää 31.12.1940. Lisäämällä niihin siihen mennessä, siis Talvisodassa kaatuneet, saadaan vuosiluokkien todennäköinen suuruus 31.12.1940 jollei sotaa olisi ollut. Niihin olen verrannut vuosiluokkien sodissa menehtyneiden määrää, jotka ilmoitetaan prosentteina Kuvan 1. pylväs-diagrammissa. Siitä havaitaan, että suhteellisesti eniten kuoli vuosina 1916–1918 ja 1920 syntyneitä, yli 16 % vuosiluokasta. Siis näiden vuosiluokkien miehistä noin joka kuudes kuoli sodassa. Kaatuneiden prosenttiosuus nousee yli 10 prosentin jo 1909 syntyneillä ja vielä 1923 syntyneitä kaatui yli 10%.

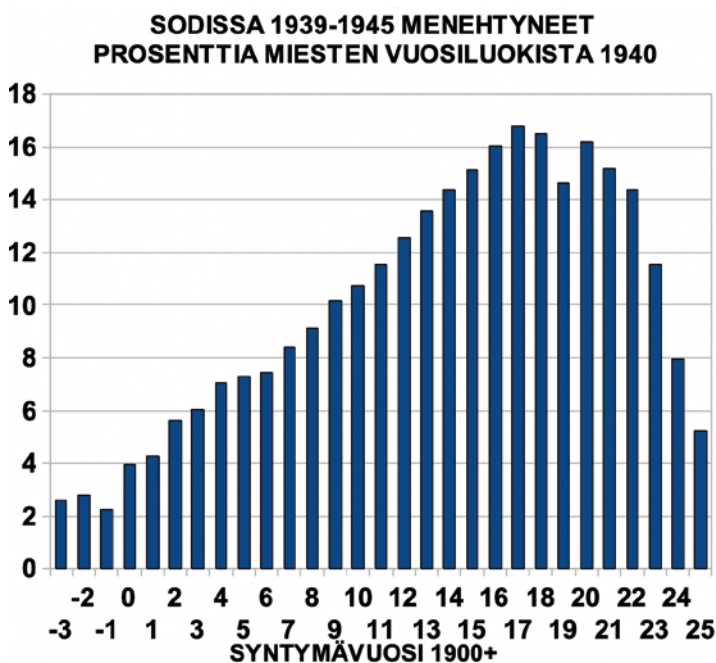
Tarkasteltujen vuosiluokkien suuruus vuoden 1940 lopussa vaihtelee välillä noin 21600–36000 miestä, pienin on vanhin ikäluokka, vuonna 1906 syntyneitä on jo yli 30000. Suurin ikäluokka 36250 miestä on vuonna 1920 syntyneet, sitä nuoremmat ikäluokat ovat vain vähän pienempiä. Vuoden 1919 ikäluokka 27300 miestä on selvästi edellisiä ja seuraavia ikäluokkia pienempi. Syntyvyys laski vuonna 1919 ilmeisesti vuoden 1918 tapahtumien johdosta. Ks. kuva 1.

Huomattakoon, että sodissa menehtyneissä on mukana myös sota- toimien yhteydessä loukkaantuneet ja sairastuneet. Ja myös naiset, lotat ja työvelvolliset, mutta heitähän kuoli alle 400, siis hyvin vähän miehiin verrattuna.

Viime sotiemme kokonaistappioiden lisäksi olen tutkinut myös kuinka paljon kunakin vuonna 1897–1925 syntyneitä menehtyi sodan eri vaiheissa. Sodan vaiheet vuosina 1939–1944 ovat Talvisota, Hyökkäyssota, Asemasota ja Torjuntataistelut. Seu-

SODAN VAIHE	AJANJAKSO	KUOLLEITA
TALVISOTA	30.11.1939 – 24.6.1941	26606
HYÖKKÄYSSOTA	25.6. – 3 1.12.1941	26814
ASEMASOTA	01.01.1942 – 8.6.1944	18658
TORJUNTATAISTELUT	09.06. – 14.9.1944	17620

Taulukko 1. Sodan vaiheet vuosina 1939–1944

Kuva 1.

raavassa taulukossa on esitetty näiden vaiheiden kesto ja kokonaistappiot kuolleina.

Talvisodan rauhanteon jälkeen ennen 25.6.1941 menehtyneet ovat Talvisodassa haavoittuneita, Jatkosodan katsotaan alkaneen 25. kesäkuuta 1941, hyökkäysvaihe kesti vuoden 1941 loppuun, asemasota päättyi 8. kesäkuuta 1944, kun Neuvostoliiton suurhyökkäys alkoi Kannaksella seuraavana päivänä, ja

aselepo astui voimaan 15.9.1944. Silloin alkoi Lapin sota, jonka tappioita en ole tarkastellut. Ne jäivät kuitenkin pieniksi suhteessa sodan muihin vaiheisiin, alle 3000 miestä. Seuravassa taulukossa on sodan eri vaiheissa menehtyneiden lukumäärät syntymävuoden mukaan.

Huomattakoon, että tietyssä sodan vaiheessa haavoittunut on voinut menehtyä vasta seuraavan vaiheen aikana. Siten eri ajanjaksoilta lasketut

tappioluvut eivät anna ihan tarkkaa kuvaa ko. vaiheen tappioista. Esim. osa hyökkäysvaiheessa haavoittuneista kuoli vasta asemasodan aikana ja osa torjuntataisteluissa haavoittuneista vasta Lapin sodan aikana.

Talvisodassa menehtyi eniten vuonna 1916 syntyneitä, 1957 henkilöä. Edellisenä ja seuraavana vuonna syntyneitä kuoli lähes saman verran. Vuonna 1919 syntyneitä menehtyi 400, yli tuhat vähemmän kuin 1918 syntyneitä. Vuosiluokka 1919 ei kai joutunut täysimääräisenä vielä Talvisodan taisteluihin, tästä johtuu notkahdus kaatuneiden prosenttiosuudessa vuoden 1919 kohdalla, ks. kuva 2. Vuonna 1920 syntyneet olivat Talvisodan aikaan vasta koulutusvaiheessa, heitä kaatui vain pari sataa.

Jatkosodan hyökkäysvaiheen aikana kaatui selvästi eniten vuonna 1920 syntyneitä, nimittäin 2541, kahtena edellisenä vuonna syntyneitä 1650 ja 1740 sekä vuosina 1917 ja 1921 syntyneitä yli 1560. Vuosiluokka 1922 oli nyt koulutusvaiheessa, heitä kuoli alle 400. Asemasodan aikana kaatui eniten vuonna 1922 syntyneitä, 2298. Edellistä vuosiluokkaa menehtyi 1902 ja sitä edellistä 1576. Seuraavaa vuosiluokkaa, 1923 syntyneitä kuoli 1448 ja sitä seuraavaa vuosiluokkaa 560.

Kesällä 1944 NL:n suurhyökkäystä torjuttaessa kuoli eniten vuonna 1923 syntyneitä, 2141, sekä edellisenä ja seuraavana vuonna syntyneitä kumpiakin noin 1800. Vuosiluokasta 1925, siis vuonna 1944 vasta 19 vuotta täyttäneistä kaatui 1161, he joutuivat osallistumaan taisteluihin siten nuorempina kuin samanikäiset Talvisodassa ja hyökkäysvaiheessa. Vuonna 1926 syntyneistäkin osa oli jo rintamalla vapaaehtoisina, heitä kuoli vain 121.

Jatkosodassa suurimman uhrin antanut ikäluokka oli myös suhteellisesti jonkin verran nuorempi kuin Talvisodassa, jossa menehtyi eniten niitä ikäluokkia, jotka olivat kuollessaan 22–24 vuoden ikäisiä. Hyökkäysvai-

SYNTYMÄ- VUOSI	KOKO SOTA	TALVI- SOTA	HYÖKKÄYS- SOTA	ASEMA- SOTA	TORJUNTA- TAISTELUT
1897	560	271	201	61	11
1898	652	329	227	63	11
1899	541	220	223	78	8
1900	979	487	350	103	24
1901	1118	562	411	109	12
1902	1491	698	526	143	68
1903	1638	752	622	146	63
1904	2042	885	739	168	180
1905	2104	877	770	196	193
1906	2302	991	796	220	220
1907	2704	978	999	261	369
1908	2966	1172	1000	317	380
1909	3461	1405	1114	481	341
1910	3651	1427	1160	514	423
1911	3950	1636	1197	521	450
1912	4327	1743	1282	675	464
1913	4497	1799	1255	720	557
1914	4783	1856	1408	806	559
1915	4843	1927	1326	773	627
1916	4960	1957	1383	823	606
1917	5424	1938	1571	995	726
1918	5298	1479	1736	1096	778
1919	3994	400	1652	993	754
1920	5872	222	2541	1576	1231
1921	5366	135	1563	1902	1413
1922	4970	76	376	2298	1837
1923	4155	18	140	1448	2142
1924	2738	3	36	560	1804
1925	1847	3	19	217	1161

Taulukko 2. Sodan eri vaiheissa menehtyneiden lukumäärät syntymävuoden mukaan.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

hessa 1941 kaatui eniten sinä vuonna 21 vuotta täyttäneitä, asemasotavaiheessa niitä, jotka vuonna 1943 olisivat täyttäneet myös 21 vuotta. Kesän 1944 torjuntataisteluissa kaatui myös eniten niitä, jotka sinä vuonna täyt-

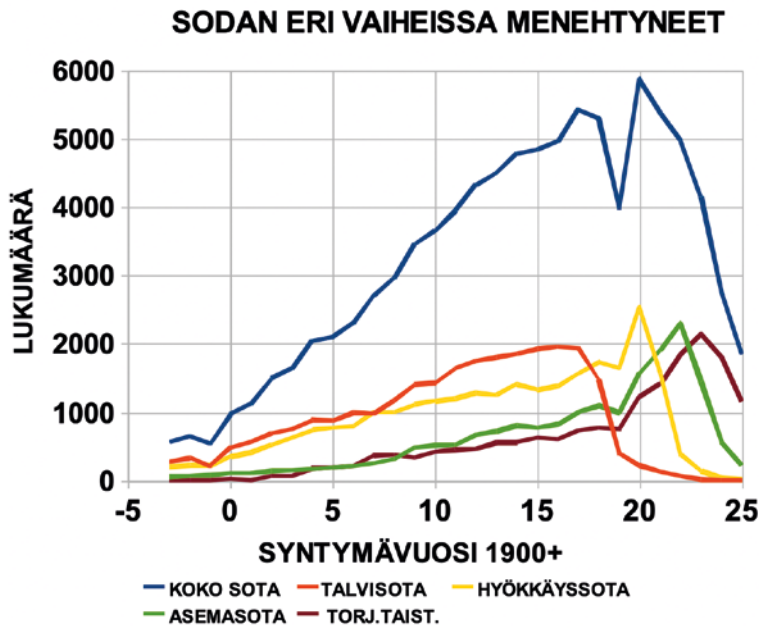
tivät tai olisivat täyttäneet 21 vuotta.

Havainnollisuuden vuoksi esitetään sodan eri vaiheissa menehtyneiden lukumäärät syntymävuoden mukaan myös käyrädiagrammina, ks. kuva 2.

Talvisotaa seuraavien kolmen vaiheen käyrissä näkyy tosiaan selvä

huippu sen vuosiluokan kohdalla, jonka ikä k.o. vaiheen aikana oli 21 vuotta (asemasodassa vuonna 1943). Hyökkäysvaiheen huippu on kapea sisältäen vain yhden vuosiluokan, asemasodan huippu käsittää 4 vuosiluokkaa ja torjuntataisteluiden 6 vuosiluokkaa. Diagrammista nähdään myös havainnollisesti, että vähintään noin 1000 uhria antaneita ikäluokkia oli Talvisodassa 13, Jatkosodan hyökkäysvaiheessa 15. Sen sijaan asemasotavaiheessa näitä ikäluokkia oli 7 ja kesän-44 torjuntataisteluissa 6. Siis hyökkäysvaiheen jälkeen suurimmat uhrit keskittyivät harvempiin ja nimenomaan suhteellisesti nuorempiin ikäluokkiin.

Sodissamme 1939–1945 menehtyi kaikkiaan noin 94000 miestä, mikä määrä vastaa siis lähes kolmea kokonaista vuosiluokkaa. Suunnilleen yhtä moni mies sai haavoittuessaan pysyvän vamman. Näin suuren uhrin Suomen miehet joutuivat antamaan noin 75 vuotta sitten isänmaan vapauden ja itsenäisyyden puolesta. Uhrin tänä päivänä vaikeasti käsitettävää suuruutta korostaa vielä se, että henkensä antaneet ja vammautuneet olivat niin nuoria, yleisin ikä kaatuessa oli vain 21 vuotta. Sotilaiden uhrautuvan taistelun ansiosta siviiliväestö kärsi maassamme fyysisesti hyvin vähän suhteessa Baltian ja moniin Keski-Euroopan maihin, siviilejä menehtyi

Kuva 2.

Kuva 3. Sotien aikana totuttiin lehtiä luettaessa suureen määrään kuolinilmoituksia

Kuva 4. Kaatuneiden omaisille jaettiin Vapaudenristin sururisti.

alle 2000 välittömästi sotatoimien, NL:n suorittamien lentopommitusten ja partisaani-iskujen tuloksena. Mutta siviilienkään osa ei ollut helppo, sillä sotilaan kaatuminen aiheutti lähiomaisille suuren surun ja usein paljon huolta toimeentulon suhteen. Miltei jokaisella kaatuneella sotilaalla oli siviilissä lähiomainen, yksi tai useampi, äiti, isä, sisar, veli, lapsi, vaimo tai rakastettu. Surevien siviilien joukko oli siten vielä paljon suurempi kuin henkensä uhranneiden sotilaiden. Myöskin sotilaan pysyvästä vammautumuksesta koitui lähiomaisille paljon huolta ja murhetta.

TEKSTI: **Juhani Snellman**

Kuva 5. Toisin kuin useimmissa sotaa käynneissä maissa Suomessa kaatuneet haudattiin kotikunnan kirkkomaahan. Kuvassa Pyhäjärven sankarihauta.

Pasi Välimäki Maavoimien komentajaksi

JP27:n perinneyhdistyksen puheenjohtaja kenraalimajuri Pasi Välimäki on nimitetty Maavoimien komentajaksi 1. tammikuuta 2022 lukien.

Kenraalimajuri Pasi Välimäki (s. 1965) on toiminut Puolustusvoimien operaatiopäällikkönä vuodesta 2019 asti. Aikaisemmin hän on palvellut muun muassa Karjalan prikaatin komentajana, Pääesikunnassa sektorijohtajana ja osastoiesiupseerina sekä Afganistanissa suomalaisen kriisinhallintajoukon apulaisoperaatiopäällikkönä. Kun nimityksestä kerrottiin JP27:n facebook-sivulla, tuli taas kerran testattua sivumme näkyvyys. Sivulla kävijöitä oli 5154 ja tykkääjiä 633.

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen

KESKI-SUOMEN OSASTON

Vuosikokous 2021

pidetään Palokan ABC-huoltoaseman kokoushuoneessa

**syyskuun 30. päivänä 2021
klo 18:00 alkaen.**

Kokouksessa käsitellään vuosikokousasioiden lisäksi mm. kahteen vuosikokoukseen (syys- ja kevät) siirtymistä sekä Keski-Suomen jääkärihautakirjan julkaisemista ja sen muotoa.

Johtokunta

Venäläisupseerin murha Lauttasaaressa 1944 on edelleen selvittämättä

Miten kuoli Ivan Belov?

Syksyllä 1944 Helsingissä tapahtunut venäläiskapteenin murha käynnisti maamme historian suurimman murhatutkimuksen. Rikos on kuitenkin yhä selvittämättä. Oliko kyseessä sotilaiden välienselvittely... vai osa juonta, jolla Suomesta oltiin tekemässä kommunistista?

Perjantai-yönä 3.11.1944 venäläinen kolonna on matkalla Porkkalan parenteesialueelle halki Lauttasaaren. Kello 1.58 Lauttasaarentiellä kajahtaa neljä laukausta. Talousskapteeni Ivan Mihailovits Belov rojahtaa kuolleena heinäpaaleja kuljettavan hevosvankurin päältä sysipimeän tien kylmään kamaraan. Paikka on noin 15 metriä Pohjoisniementien (nyk. Gyldenintie) risteyksestä länteen.

Historian suurin murhatutkimus

Laukausten myötä alkoi Suomen poliisivoimien mittavin yksittäiseen murhaan kohdistunut tutkimus. Kahden kuukauden aikana Helsingin rikospoliisiosaston, valtiollisen poliisin ja päämajan komisariat ja konstaa-pelit tekivät yli 2 200 kuulustelua, joista laadittiin yli 800 pöytäkirjaa. Useat helsinkiläiset ja tietävästi kaikki lauttasaarelaiset suojeluskuntalaiset tai "isänmaallisiksi" tiedetyt kuulusteltiin.

Murhatutkimukseen määrättiin yli 70 tutkijaa, jotka joutuivat siirtämään syrjään kaikki muut keskeneräiset, vakaviakin henkirikoksia koskevat tutkimuksensa. Henkilölle, jonka antamat tiedot ratkaisevasti vaikuttaisivat rikoksen selvittämiseen, luvattiin maksaa nykyrahassa 53 000 euron suuruinen palkkio. Neuvostoliiton johtama valvontakomissio kielsi julkisesti kertomasta palkkiosta. Summaa korotettiin kuitenkin jopa 87 000 euroon.

Vanha katukuva, nuolet osoittavat paikkoja, josta hylsyty löydettiin. Belovin ruumis putosi maahan Lauttasaarentien pohjoispuolella.

Heinäkuorman päällä

Venäläisen merijalkadivisioonan erikoisyksikkö, 3. erillinen tiedustelukomppania, oli saapunut Jätkäsaareen Maja-rahtilaivalla 1. marraskuuta. Komppania purettiin laivasta seuraavana päivänä.

Keskiyöllä 3. marraskuuta yhdeksän upseeria, 105 miestä, 45 hevosta, 25 hevoskärryä sekä useita kuorma-autoja käsittäneen komppanian ensimmäinen osasto järjestäytyi Jätkäsaaren satamalaiturilla marssimuotoon.

Suomalaisille viranomaisille ei marssista ilmoitettu. Kärkeen asetettiin divisioonan tiedustelupäällikkö majuri Nikolai Feodorovits Belousov. Kolonnan viimeisessä hevosrattaassa heinäkuorman päällä matkasi myös meriupseeri, talousskapteeni Ivan Belov – ilman seuraa.

Kolonna eteni verkkään läpi Salmisaaren, yli Lauttasaaren sillan, ylös Lindbergin mäkeä, ohi Steniuksen puutarhan, kunnes Gyldenintien (silloin Pohjoisniementie) ja Lauttasaarentien risteyksestä länteen kajahti neljä laukausta.

Ampujaa ei nähty

Säkkipimeällä kärryiltä kuolleena pudonneen Ivan Belovin ympärille ryntäsivät tiedustelukomppanian sotilaat. Kukaan, hevoskuskikaan, ei ollut nähnyt ampujaa, jonka väitettiin pakenneen Lahnalahden kaislikon kautta kohti Kotkavuorta. Pian paikalle saapuivat suomalaiset viranomaiset.

Belov vietiin Lauttasaarentien mällä sijainneen venäläisen emigrantin omistaman Vulcanin rengas- ja kumikorjaamon konttoriin. Ruumista näytettiin useille paikalle kutsuille Helsingin rikospoliisiosaston komisarioille ja etsiville. Ampumapaikkatutkimuksessa tieltä löydettiin neljä pistoolin hylsyjä.

Kello 5.50 Vulcaniin saapui hotelli Tornista kutsuttu valvontakomission lääkäri, lääkintämajuri Ivan Sergevits Koptev, joka teki ruumiin ulkopuolisen tutkimuksen. Belovilla oli neljä luodinreikää vartalossaan. Laukaukset oli ammuttu hyvin läheltä.

Yli tuntia myöhemmin tarkastuksen teki rikospoliisin paikalle kutsuma suomalainen lääkintämajuri Bertel Miesmäki. Hän ei kuitenkaan saanut lupaa vainajan peräsuolitutkimukseen, josta olisi voinut päätellä kuo-

linhetken. Miesmäen tarkastuksen jälkeen kapteeni Belovin ruumis nostettiin heinäkuorman päälle ja kolonnan marssi jatkui kohti Porkkialaa.

Suomalaiset lehdet pysyivät Belovin tapauksesta vaihi. Välikohtauksesta kertoi ensimmäisenä vasta 8. marraskuuta ruotsalainen sanomalehti Stockholms Tidningen.

Hallitus vaihtui pian

Nyt tiedetään, että ampumatapauksen jälkeen kokoomuslaisen pääministeri Urho Castrenin hallitus vaihtui Neuvostoliitolle mieluisampaan Paasikiven hallitukseen. Mukaan tulivat kommunistit ja Maalaisliiton Urho Kekkonen. Uusi hallitus aloitti työnsä vain kaksi viikkoa Belovin murhan jälkeen 17. marraskuuta. Tien hallituksen vaihtumiselle olivat tasoittaneet sosialidemokraattien ministerit Eero A. Wuori ja K. A. Fagerholm

eroamalla Castrenin hallituksesta jo 7 marraskuuta. Valtiollinen poliisi puolestaan sai tammikuussa 1945 uuden, kommunistien miehittämän johdon.

Maanpuolustuskorkeakoulun dosentti Jari Leskinen sekä sotahistorioitsija Pekka Silvast kertovat Belovin murhasta kirjassaan ”Suljettu Aika, Porkkala Neuvostoliiton sotilaallisena tukikohtana vuosina 1944–1956”.

Totuus selvittämättä

Silvastin ja Leskisen mukaan laukaukset Lauttasaarella oli osa tapahtumaketjua, jonka tarkoitus oli muuttaa Suomi kommunistiseksi valtioksi, joko valloittaen Helsinki aseellisesti tai muuttamalla maan yhteiskuntamuoto hitaasti sisältä käsin.

Tapa ja tyyli oli tuttu talvisodan sytykkeestä Mainilan provokaatiolaukauksista. Lauttasaaren laukausten

suunnittelija oli todennäköisesti sama mies kuin Mainilan laukauksissa, kenraalievosti Andrei Zdanov, jonka allekirjoittama nootti olikin jo muutamana tunnin kuluttua laukauksista Suomen hallituksen pöydällä.

Oliko kyseessä neuvostoliittolaisen kompanian sisäinen välienselvittely, jota poliittisesti hyödynnettiin, vai tarkoin ennalta suunniteltu tapahtuma, jolla pyrittiin vauhdittamaan suomalaisen yhteiskuntajärjestelmän muuttamista? Oliko Belov tosiasiaa ammuttu jo paljon ennen kuin kolonna kulki Lauttasaarentietä, ja laukauset Lauttasaarentiellä olivat vain osa neuvostonäytelmän lavastusta? Kuka murhasi Ivan Belovin?

Tapaus on edelleen selvittämättä. Ja totuus kertomatta.

TEKSTI: Antti Matilainen

Kirjeitä toimitukselle

Jääkärimarssi

Yhä uudelleen törmään hakuteoksissa Suomen jääkäreitten marssiin. Tällä kerralla Pienen tietosanakirjan (Otava 1950), jonka hakusanastossa on hakusanana Jääkärimarssi. Heikki Nurmion Libaussa 1917 runoilema ja Jean Sibeliuksen samana vuonna säveltämä Suomen jääkärien tunnuslaulu (”syvä iskumme on”).

Raimo Berkan

PS. Rakkaalla lapsella on monta nimeä.

Koskela ja Lammio johtajina

Parolessa (2/2021) Jukka Knuutin kolumnissa ”Tuntemattoman henkilöhakemistosta” todetaan, että esimerkkinä hyvästä johtamisesta on paljon käytetty Koskelaa ja huonosta Lammiota.

Nykyisin varsin monessa johtamisalan teoksessa Tuntemattoman

sotilaan Koskelaa pidetään huonona johtajana: pahoinpiteli upseeritoverinsa, salli alaiensa varastaa firmalta, ei välittänyt pitää kuria... Huonoin johtaja oli tietenkin kapteeni Kaarna, joka tapatti itsensä. Lammiossa oli paljon hyvän johtajan ominaisuuksia: tasapuolisuus, rohkeus...

Jani Sievola, Oulu

Helsinki-Uusimaa kokouskutsu ja esitelmä

Helsinki-Uusimaa osaston vuosikokous sekä toimintasuunnitelma- ja vaalikokous pidetään **tiistaina 16.11.2021** Maanpuolustustalon auditoriossa osoitteessa Töölöntorinkatu 2 B.

Tilaisuus alkaa klo 17.30 kokousoiselmällä, jonka pitää Mannerheim-ristin ritarien säätiön hallintoneuvoston jäsen Heikki Leh-tonen aiheenaan uuden kirjansa mukaisesti Mannerheim-ristin jääkäriarit. Tilaisuudessa on rajallinen määrä kirjoja myytävänä 25 euron hintaan.

Aulassa on tarjolla kahvia ja teetä.

Ilmoittautuminen ennen tilaisuutta on pakollinen: hki-uusimaa@jp27.fi tai 050 332 1991. Kaikkiin sähköposteihin lähetetään kuittaus. Otamme rajoitetun määrän ihmisiä sisään. Pidätämme myös oikeuden perua tilaisuus, mikäli paikalliset viranomaismääräykset sitä vaativat.

Tervetuloa!

Helsinki-Uusimaa osaston johtokunta

Seppeleenlasku jääkäripaadelle

Helsinki-Uusimaa osasto laskee sepeleen jääkäripaadelle **6.12.2021 klo 12.00**.

Ilmoittautuminen ennen tilaisuutta on pakollinen: hki-uusimaa@jp27.fi tai 050 332 1991.

Mikäli ajankohtana on turvallista, osasto järjestää pienen kahvitilaisuuden tapahtuman jälkeen. Ilmoitamme siitä tarkemmin tapahtumaan ilmoittautu-neille.

Tervetuloa!

Helsinki-Uusimaa osaston johtokunta

Osastojen yhteyshenkilöt

Osasto	Nimi	Puhelin	Sähköposti
Etelä-Karjala	Ignatius Jorma K.O.	040 503 6499	etela-karjala@jp27.fi
Etelä-Pohjanmaa	Passi Juhani	050 322 3469	etela-pohjanmaa@jp27.fi
Helsinki-Uusimaa	Sillanpää Pekka	040 749 0666	hki-uusimaa@jp27.fi
Kainuu	Kinnarinen Tero	050 496 6456	kainuu@jp27.fi
Kanta-Häme	Kiviniemi Pertti	0400 846 956	kanta-hame@jp27.fi
Keski-Suomi	Mäntylä Erkki	040 151 3123	keski-suomi@jp27.fi
Kuopio	Ryhänen Seppo	050 440 9833	kuopio@jp27.fi
Kymenlaakso	Mikkonen Paavo	044 550 9375	kymenlaakso@jp27.fi
Lappi	Aherto Markku	0400 823 520	lappi@jp27.fi
Länsi-Pohja	Esko Risto	040 501 4131	lansi-pohja@jp27.fi
Oulu	Roy Mattson	040 835 2598	oulu@jp27.fi
Pirkanmaa	Tulosmaa Timo	040 744 0565	pirkanmaa@jp27.fi
Päijät-Häme	Jouko Pekka	040 516 1018	paijat-hame@jp27.fi
Satakunta	Kyrövaara Hannu	040 732 5360	satakunta@jp27.fi
Vaasa	Forssten Brage	050 599 0269	vaasa@jp27.fi
Varsinais-Suomi	Vuontela Kyösti	0500 910 402	varsinais-suomi@jp27.fi

Poikkeuksellisen laaja ja monipuolisesti kuvitettu omakustanne veteraani-isän sotatiestä

Kajaanilainen Osmo Rasilo (1917–2014) dokumentoi poikkeuksellisen laajasti talvi- ja jatkosodan tapahtumia. Antti Rasilo koosti isänsä teksteistä kirjan: Osmo Rasilo Vastuunottoa ja harkintaa, Kokemukseni etulinjan reserviupseerina talvisodassa ja jatkosodassa.

Lähes 400-sivuinen teos perustuu Osmo Rasilon päiväkirjoihin sekä hänen 50 vuotta myöhemmin kirjoittamiin teksteihin ja haastatteluihin. Kirjassa julkaistaan yli 200 Rasilon rintamalla ottamaa valokuvaa, joista valtaosa on ennen julkaisemattomia. Varsinkin jatkosodan ajalta tapahtumien dokumentointi on monipuolista. Kirja on koottu kronologiseksi esitykseksi, jota tukevat valokuvat, kartat ja autenttiset lehtileikkeet sekä otteet sotahistoriasta, joilla luodaan teoksen tapahtumille viitekehys.

Osmo Rasilo toimi etulinjassa reserviupseerina talvisodassa Kuhmossa. Rasilo johti noin joukkueen suuruista Tiedusteluosasto 4:ää erittäin vaativissa ja raskaissa mottien tuhoamistaisteluissa.

Jatkosodassa Osmo Rasilo palveli Rukajärvelle hyökänneessä eversti Raappanan johtamassa 14. Divisioonassa, Jalkaväkirykmentti 10:n II pataljoonassa joukkueenjohtajana, pataljoonan lähettiupseerina ja pataljoonan adjutanttina sekä komppanianpäällikkönä (7.II/JR 10).

Rasilon sotatie johti Lieksan Inarista rajan yli Ellinlammen mottitaisteluun, jossa hän haavoittui. Hän palasi jo puolitoista kuukautta myöhemmin Kuutamalahdelle Haukilammen linjalle. Rasilon sotatien yökkäysvaihe jatkui Porajärven, Jänkäjärven ja Selkin kautta Paateneeseen ja edelleen Ontajärvelle. Rasilon palveluspaikkoja olivat myös Ontajärven kenttävartiot, palvelu Rukajärvellä pataljoonan

Osmo Rasilo 14. divisioonan perinnejuhlissa Kajaanissa 6.9. 2005.

esikunnassa, dramaattinen Joen taistelu syyskuussa 1943 sekä komppanian päällikkyyks tukikohta "Pallossa".

Rukajärven suunnan suurimmassa sotatapahtumassa vuonna 1943, kenttävartio Joen taistelussa tuhatpäinen venäläisosasto hyökkäsi 27-miehistä suomalaista kenttävartiota vastaan. Kenttävartio piti puoliaan kahdeksan tuntia vihollisen rajua kranaatinheitimillä tuettua hyökkäystä vastaan. Läheisistä kenttävartioista irrotetuilla reservijoukkojen hyökkäyksillä venäläiset pakotettiin vetäytymään. Erittäin poikkeuksellisten olosuhteiden takia Rasilolla oli keskeinen vastuu taistelujen johtamisessa.

Kirja avaa ikkunan etulinjan arkeen ja nuoren reserviupseerin mielenmaisemaan; mitä nuori maanmittariopiskelija teki rintamalla, mitä hänen päässään liikkui ja minkälaisia tunteita tapahtumat hänessä synnyttivät. Mieleenpainuvaa on voimakas suru läheisten aseveljien, ystävien ja opiskelutoverien menettämisestä.

Rintamalla elämä oli taistelujen lisäksi marssimista, väsymystä, nälkää,

Kirjasta kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä tekijään Antti Rasioon.
Puhelin: 040 746 135,
Sähköposti: antti.rasilo@kotiposti.net.
Kirjan hinta on 44 € + postikulut 5,90 €.

vartioarestia, syöpäläisiä, saunomista, shakin peluuta, riekonmetsästystä ja loman sekä sodanloppumisen odottamista.

Rasilo kuului veteraaneihin, jotka kertoivat sotakokemuksistaan, mikäli joku oli kiinnostunut kuulemaan. Puheen sävy oli vakava, hurmahenkisyyttä ei esiintynyt. Hän kunnioitti myös venäläistä sotilasta, hänen mukaansa "vastustaja oli talvisodassa sitkeä ja jatkosodassa myös taitava.

Kirjan nimi Vastuunottoa ja harkintaa kuvaa Osmo Rasilon luonnetta. Komppanianpäällikkönä hän korosti kurin ylläpitoa, mutta oli johtajana myös tavattoman huolehtivainen.

Teos on oivallinen kunnianosoitus veteraaneille ja samalla loistava esimerkki sotasukupolven kokemusten säilyttämisestä, niiden ymmärtämisestä ja siten perinteen siirtämisestä nuoremmille sukupolville

Sotien jälkeen Osmo Rasilo toimi aktiivisesti useissa maanpuolustusjärjestöissä. Hän oli mm. 14. Divisioonan perinneyhdistyksen perustajajäsen ja kunniapuheenjohtaja, yhdistyksen perustamiskokous pidettiin Osmo Rasilon kotona Brahenkadulla.

TEKSTI: Tero Kinnarinen

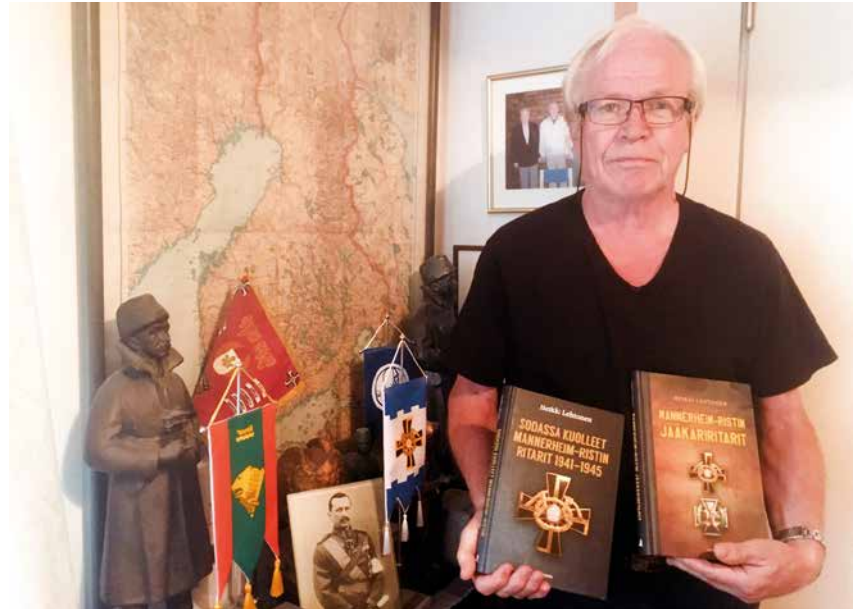
Kolme kirjaa Mannerheim-ristin ritareista tekee miehestä tämän alan erikoisasiantuntijan

Kun mies on kirjoittanut kolme kirjaa Mannerheim-ristin ritareista, voi häntä pitää alan asiantuntijana. Ja sitäkin suuremmalla syyllä, kun hän on jäsen Mannerheim-ristin ritareiden säätiön hallintoneuvostossa. Parole kävi Lohjalla tapaamassa metsänhoitaja Heikki Lehtosta.

Kaikki alkoi eversti Ilmari Hurmerinnan vuonna 2004 toimittamasta Mannerheim-ristin ritarmatrikelista. Luettuani sen aloin tilaisuuden tullen vieraillla Marskin ritareiden haudoilla. Kun olin käynyt riittävän monella, piti lopulta nähdä ne kaikki, kertoo Heikki Lehtonen, jolta on ilmestynyt jo kolmas ritariaihetta käsittelevä kirja: ”Mannerheim-ristin jääkäriarit”.

Lehtonen kävi lopulta jokaisen rivistä poistuneen 186 ritarin haudalla ja valokuvasi niiden hautamuistomerkit. Käyntien tuloksena syntyi 230-sivuinen kuva- ja tekstiteos ”Mannerheim-ristin ritareiden hautamuistomerkit. Kunnianosoitus veteraanisukupolville”. Kirjan 1. painoksen ilmestymisen aikaan vuonna 2007 oli vielä viisi ritaria elossa. Kahdeksan ritarin hauta sijaitsee nyky-Suomen rajojen ulkopuolella. Niistä neljä on Karjalassa, kolme USA:ssa ja yksi Ruotsissa. Menetetyssä Karjalassa suomalaiset hautausmaat on sodan jälkeen tuhottu ja yksittäisten ritareiden hautamuistomerkkien sijaan kunniakäynti tapahtui ao. paikkakunnilla olevilla sodissa kaatuneiden muistomerkeillä, kertoo Lehtonen

Muistomerkkikirjasta otettiin kolme painosta, kokonaismäärältään noin 2800. Lehtonen lahjoitti työnsä tuotot pääasiassa Sotainvalidien Veljesliitolle käytettäväksi kotona vielä asuvien invalidien avustajien palkkojen maksamiseen, ja osan Mannerheim-ristin ritarien säätiön käyttöön säätiön valitsemiin maanpuolustustarkoituksiin.

Kirjailija työhuoneensa nurkkauksessa. Esillä on asiaan kuuluvaa rekvisiittaa, kuten kaksi Mannerheim-pienoispatsasta, Mannerheimin valokuva sekä Mannerheim-ristin ritarien säätiön, Sotaveteraanien ja Rajamieskillan standaarit. Lisänä on huutokaupasta ostettu vuoden 1918 Vöyrin sotakoulun lippu.

Kirjan ilmestymisen jälkeen Lehtonen sai häntä ilahduttaneen viestin: hänet kutsuttiin jäseneksi Mannerheim-ristin ritarien säätiön valtuuskuntaan, nykynimeltään hallintoneuvostoon.

Jäsenyys Mannerheim-ristin ritarien säätiössä kasvatti kiinnostusta ritareihin entisestään ja syntyi uusi kirja: ”Sodassa kuolleet Mannerheim-ristin ritarit 1941–1945” (Minerva 2019). Parolen numerossa 2/2020 esitelty kirja on hyvin erilainen kuin muut Mannerheim-ristin ritareista kirjoitetut teokset. Yleensä niissä lainataan lähinnä ritari-ristin myöntämisperusteita, mikä tarkoittaa kuvausta ansiokkaista taistelutilanteista. Lehtonen sitä vastoin kertoo tapahtumista, mitkä johtivat Mannerheim-ristin saajan kaatumiseen tai poismenoon muulla tavalla. Erityisen synkkä oli talvella

1942 Äänisen yli Vodlajoen suulle tehty 94-miehisen tuhoamisosaston isku. Operaatio epäonnistui ja puolet lähteneistä jäi matkalle. Tässä operaatiossa kaatuneelle ja kentälle jääneelle kornetti Teppo Hirvi-Kunnakselle myönnettiin Mannerheim-risti hänen kuolemansa jälkeen. Näin tapahtui kymmenen muunkin ritarin kohdalla, mutta vain seitsemän kohdalla kaatuminen mainittiin ritari-ristin myöntämisperusteluissa.

Lehtosen kirjoista löytyy mielenkiintoisia tietoja, joita on turha etsiä tavanomaisista matrikkeleista. Kuten, että jatkosodan aikana kenraali Pajari esitti sitkeästi mutta tuloksetta Mannerheim-ristiä rykmenttikannunajoksen johtajalle, silloiselle väepelille Alfons Almille, joka tunnetaan myöhemmiltä vuosiltaan Kansallisoopperan pääjohtajana.

Lehtosen ritarikirjoista löytyy runsaasti mielenkiintoisia tietoja esimerkiksi ritarien syntymäpaikoista, sosiaalisesta taustasta ja sotilasarvojakautumasta.

Lehtosen aktiivisuus ulottuu veteraanityön alalla Mannerheim-ristin ritareita laajemmalle. Hän on Lohjan sotaveteraaniryhdyksen hallituksen jäsen, mitä osaltaan todistaa työhuoneen seinällä oleva Sotaveteraaniliiton ansiomitalin kunniakirja, vierellään muistomerkkirjatyön tuloksena myönnetyn Sotainvalidien ansioristin myöntödokumentti.

Lehtonen on myös JP27:n perinneyhdistyksen jäsen. Mutta miksi Lohjalla asuva metsänhoitaja kuuluu perinneyhdistyksen Etelä-Karjalan alaosaan? Senkö vuoksi, että hän kävi vuosikymmeniä sitten koulunsa Imatralla? Ei pelkästään siksi, asiassa on osansa osaston puheenjohtajan Jorma Ignatiuksen aktiivisella värväyksellä. Jäsenyys perinneyhdistyk-

Ensimmäinen kirja "Mannerheim-ristin ritareiden hautamuistomerkit; kunniansoitus veteraanisukupolville" johti kutsuun Mannerheim-ristin ritarien säätiön valtuuskuntaan.

sessä lisäsi kiinnostusta jääkäriin ja syntyi tällä aukeamalla esiteltävä kirja jääkäri-ritareista.

Kun tapaamme Lehtosen kanssa hänen Lohjan Asemapellon Pella-vakujalla sijaitsevassa talossaan, on pöydällä tietokone auki. Onko työn

"Sodassa kuolleet Mannerheim-ristin ritarit 1941-1945" ilmestyi vuonna 2019.

alla seuraava kirja Marskin ritareista? Ei sentään, vaan esitelmä samasta teemasta. Lehtonen lupaa, että häntä voi pyytää kertomaan jääkäri-ritareista JP27:n perinneyhdistysten kokouksiin ja esitelmätilaisuuksiin.

TEKSTI: **Jukka Knuuti**

Viidelle jääkäriupseerille esitettiin Mannerheim-ristiä jo talvisodan ansioista

Mannerheim-ristin jääkäri-ritarit

Heikki Lehtonen

Kirjan sisällön muodostavat 20 Mannerheim-ristillä palkitun jääkäriupseerin

pienoiselämäkerrat. Näin tulee esiteltä vähemmän tunnettujen jääkäreiden elämän kulkua. Laguksesta ja Talvelasta olemme hyvin perillä, mutta mitä tiedämme esimerkiksi jääkärikapteeni kapteeni Räsäsestä. Eikä sekään ihan yleisessä tietoudessa ole, että eversti Verner Viiklan elämä päättyi oman käden kautta.

Everstiluutnantti Viljo Laakso toki tunnetaan jalkansa miinaan astuneena Puujalka-Laaksona. Mutta harva tietää, kuinka mutkikas ja pitkä prosessi edelsi hänen ritariksi nimittämistään. Siitä ja muista tapahtumista johtuu, että Laakson henkilökuvaan on käytetty enemmän sivuja kuin kenenkään muun.

Lehtonen kertoo, että talvisodan jäljiltä Mannerheim-ristillä palkittavaksi esitettyjen 483 soturin joukossa oli 19 jääkäriupseeria ja

20:sta jääkäri-ritarista tätä korkein kunniamerkkiä esitettiin jo talvisodan ansioista viidelle.

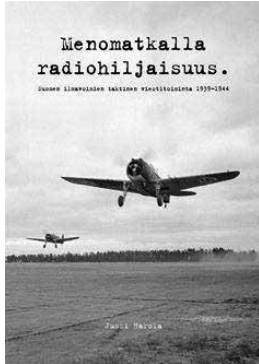
Toki jääkäri-ritareissa on paljon tuttua tarinaa, mutta myös paljon jos ei ehkä ihan uutta niin ainakin vähemmän tunnettua asiaa.

Mukava on myös liite, jossa kerrotaan jääkäreiden Schwestereistä Ruth Munkista ja Saara Rampasesta, vaikka heille ei Mannerheim-ristejä myönnettykään. Toki edellinen sai mm. neljännen luokan vapaudenristin ja jälkimmäinen 1. luokan vapaudenmitalin molemmat punaisen ristin kera.

Kirjasta kiinnostuneiden kannattaa olla yhteydessä Heikki Lehtoseen heikki_lehtonen@hotmail.com tai 040 562 7607.

Jukka Knuuti

Hiukan vaikealukuista lentosotahistoriaa

Menomatkalla radiohiljaisuus

Jussi Harola

240 sivua, Koala 2021

Suoraviivaisen esityksen luominen ilmavoimien sotien aikaisesta taktisesta viestitoiminnasta on jokseenkin mah-

dotonta, toteaa kirjoittaja esipuheessa. Se on hyvä luonnehdinta kirjasta, joka alkaa luetteloilla ilmavoimien viestikaluston nimikejärjestelmistä.

Jos oli ilmavoimien kalusto kirjavaa, valmistettu Englannissa, Saksassa, Yhdysvalloissa, Ranskassa ja Neuvostoliitossa, niin vielä kirjavampaa oli koneiden viestikalusto. Se ei ollut vain konetyyppikohtaista vaan joskus jopa koneyksilökohtaista. Nykyään on vaikea kuvitella taistelukonetta ilman radiota, mutta niin vaan taisteltiin ilman yhteyksiäkin. Kirjasta löytyy jännittäviä tarinoita hyvin kekseliäistä viestiteknisistä improvisaatioista.

Kirjassa esitellään hyvin yksityiskohtaisesti jokaisen konetyypin radiolaitteet ja niiden käyttö. Tarina on sen verran teknistä, ettei kaikki ihan aukea reservin pioneeriupseerille.

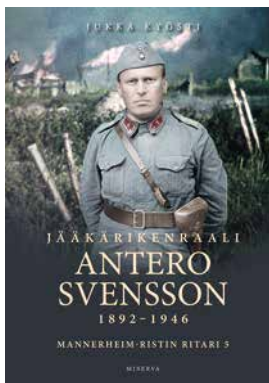
Helpoimmin maallikoille selviää viestitoiminnan kuvaus laivueittain. Niiden tarinat avautuvat parhaiten ei-viestimiehillekin. Laivueiden osuudesta löytyvät kirjan luettavimmat osat. Erityisen kiintoisa on kuvaus tunnetusta Suomen pommituslennostolle kohtalokkaasta Lavansaaren revohkasta.

Tätä kirjaa on vaikea lukea suoraan sisällysluettelon järjestyksessä. Parhaiten se palvelee lentosotaharrastajalle käsikirjana.

Koalan ilmasotakirjoissa käyttämä A4-formaatti tekee tässäkin tapauksessa oikeutta valokuville. Erityisen riemastuttavia ovat kuvat koneet sisätiloista, joita harvemmin sattuu eteen.

Jukka Knuuti

Jääkärikenraali kuoli Valvontakomissiota tavatessaan

Jääkärikenraali Antero Svensson 1892–1946

Jukka Kyösti

393 sivua, Minerva 2021

Antero Svensson ei ole jääkärikenraaleista tunnetuimpia, vaikka hän sai Mannerheim-ristin numero 5 legendaksi nousseiden Ruben Laguksen (numero 1), Paavo Talvelan (numero 2) sekä Erkki Raappanan (numero 4) jälkeen. Sen vuoksi Jukka Kyöstin "Jääkärikenraali Antero Svensson 1892–1946" on mitä tervetullein kirjauutuus jääkärikirjallisuuden pitkään kaanoniin.

Kyösti on maalannut Svenssonin varsin laajaan taustaan; tarina polveilee välillä hyvinkin moninaisiin yhtyeisiin. Mukaan on tullut vähän ehkä turhaakin.

Mutta tekstistä syntyy elävä kuva sotilaasta, jonka "isäntämiehen ja olemuksessa yhdistyivät älykkyys ja tinkimätön oikeudenmukaisuus". Svenssonilla oli halu ja kyky kuunnella etulinjan taistelijaa. Hänessä yhdistyivät Talvelan kovuus ja Laatikaisen inhimillisyys, toteaa kirjoittaja.

Sodassa kenraalin elämään tulee luonnollisesti mukaan dramatiikkaa. Svenssonin uraan sisältyi myös kahden kieltäytyjän teloitus. Tapahtuma, joka on ollut esikuva Tuntemattoman sotilaan teloituskohtaukselle.

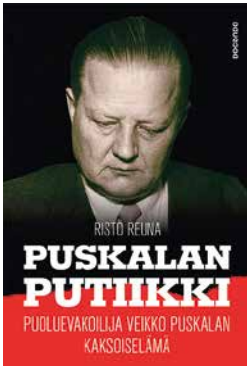
Dramaattinen oli myös kenraalin kuolema: hän menehtyi hotelli Tornissa mentyään tapaamaan liittoutuneiden valvontakomission edustajia.

Laajan aineiston lisäksi kirjoittaja on käyttänyt mielikuvitustaan. Erilaisia oletuksia kirjassa on enemmän kuin elämäkerroissa yleensä, kuten Svensson mahdollisena puolustusvoimien komentajana.

Erityisesti jääkärihistorian harrastajalle "Jääkärikenraali Antero Svensson 1892–1946" on ehdoton "must" ja mieleen jäävä lukuelämys.

Jukka Knuuti

Myyrä vuoti Suomen kommunistien salaisuudet

Puskalan putiikki

Puoluevakoilija Veikko Puskalan kaksoiselämä

Risto Reuna

510 sivua, Docendo 2021

Veikko Puskala oli aikanaan legendaarinen politiikan taustahahmo. Seuratessani Suomen sisäpolitiikkaa journalistina törmäsin aika ajoin hänen nimeensä. Hänen sanottiin saavan sisäpiiriin tietoa Suomen kommunistisesta puolueesta, jota tietoa hän sitten jakeli suppealle sisäpiirille. Tuohon sisäpiiriin kuului mm. SPD, Suojelupoliisi, Etelärannan järjestöt ja viime kädessä myös presidentti Kekkonen. Itse en koskaan päässyt näkemään Puskalan papereita.

Puskalan tietolähteinä SKP:n sisällä oli puolentusinaa henkilöä, joista huomattavin oli puoluevirkailija Veikko Hauhia. Hauhian motiivina oli paljastaa mm. Neuvostoliitossa tapahtuneet massiiviset vainot, joiden laajuutta

suomalaisen osalta parhaillaan selvitellään. Kirjan luettunaan jää vain ihmettelemään, miksei Hauhian vuodot koskaan paljastuneet SKP:n johdolle.

Kirja vain on äärimmäisen raskas luettava. Vaikka aikanaan seurasin täyspäiväisesti kotimaan politiikkaa, oli lukeminen minullekin kovin työläs ponnistus. Kirjaan on koottu turhan paljon materiaalia ja se tarjoillaan lukijalle huonosti järjestettynä. Puskalan kommunistipuolueeseen kohdistuva vakoilu oli sen verran merkittävä ilmiö sodanjälkeisessä Suomessa, että se olisi ansainnut paremmin tehdyn kuvaaksen.

Jukka Knuuti

Niin paljon ikävää

Sururisti

Kaija Sepponen

242 sivua, Warelia 2020

Sotaorvot ovat viime vuosina yhä enenevässä määrin tuoneet julki tunnettaan siitä, kuinka heidän sodistamme maksamaa hintaa on ylenkatsottu. Ja niin vaiettu asia sotaorpous onkin, että hei-

dän rekisteröintinsä aloitettiin Suomessa vasta 2009. Tätä nykyä 1939-1945 jälkeensä jättämistä 55 000 sotaorvosta on elossa alle puolet. Viime vuosina on aiheesta myös alkanut ilmestyä kirjallisuutta, joista Kaija Sepposen teos on uusin. Aihe on hänelle tärkeä myös henkilökohtaisesta syystä: myös häneltä sota vei isän.

Sotaorpojen tarinat, kohtalot ja kokemukset ovat hyvin erilaisia, kertoo hän itsekin. Kahteen osaan jakaantuva kirja esittelee näistä kymmeniä, joiden taustalla kulkee hänen omat kokemuksensa ja se, miten se vertautuvat yleiseen kokemukseen.

Taistelukenttä-osassa tarkastelun kohteena ovat rintamalta tulleet ilmoitukset kaatumisesta, joita taustoitetaan niin kuvauksilla silloin käynnissä olleista taisteluista kuin otteilla kaatuneilta saaduista viimeisistä kirjeistä. Kotirintamaisuudessa käydään läpi soteleskeyden

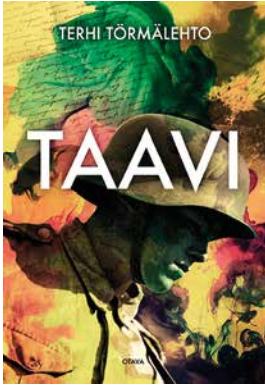
taloudellista ja sosiaalista todellisuutta. Ääneen pääsevät myös sotaorvoiksi jääneiden muistot, jotka ovat karua luettavaa.

Monelle on jäänyt kannettavakseen isän ikävän lisäksi myös uupunut ja katkeroitunut äiti sekä tunne huonomuudesta. Pahimmassa tapauksessa sotaorpous on johtanut kiusatuksi ja halveksituksi tulemiseen.

Kirjoittajan tausta kasvatustieteiden maisterina näkyy asiallisesti ja kiihottomasti kirjoitettuna tekstinä. Muutamat tekstissä esitellyt esimerkkitapaukset onnistuvat silti koskettamaan sydäntä, kuten tarina vaimonsa jo menettäneestä isästä, joka Talvisotaan lähtiessään joutui jättämään kotiin omilleen yhdeksän alaikäistä lasta... vain kaatuakseen sodan viimeisenä päivänä.

Ariela Säkkinen

Ritari ja hänen kohtalonsa

Taavi

Terhi Törmälehto

298 sivua, Otava 2021

Mannerheim-ristin ritareista on kirjoitettu romaaneja aiemminkin, mutta ne ovat olleet lähinnä suoraviivaisia

toimintaromaaneja ja sankaritarinoita, joissa päähenkilön toimintaa ei ole kyseenalaistettu mitenkään. Tässä kirjailija on tehnyt romaanin isoisästään ja yrittänyt päästä tämän mieleen. Miksi Taavi Törmälehdon toiminta sodassa ja siviilissä oli sellaista kuin oli? Rinnalla kulkevat uskonnollisen äidin huoli ja kuuluisan veljen varjoon jääneen pikkuveljen traaginen kohtalo.

Ritareista on kerrottu jopa liiankin varovaisesti silloinkin, kun asenteet sotaveteraaneja kohtaan olivat vähemmän arvostavia. Itsemurhista ja ritarien tekemistä rikoksista ei ole aiemmin juurikaan kerrottu. Kirjailija paljastaa tässä romaanissa isoisänsä Ruotsissa 1960-luvulla tekemän henkirikoksen. Tuskin se selittyy pelkästään sota-ajan kokemuksista. Teon peittelystä kirja ei kerro.

Taavi Törmälehto oli suoraviivainen toiminnan mies ja jokainen voi miettiä, jos alle 20-vuotiaana pääsee maamme arvostetuimman sotilaskunniamerkin kantajaksi kaikkine siihen kuuluvine etuoikeuksineen, vaikuttaako se myöhempiin tekoihin? Maine voi nousta päähän. Kun sodan jälkeen edessä on tavallinen työmiehen arki, voi sopeutumisen suhteen tulla ongelmia.

Myös Mannerheim-ristin ritarit olivat tavallisia ihmisiä vahvuuksineen ja heikkouksineen. Toisilla siviiliin paluu onnistui paremmin, toisilla huonommin. Näidenkään asioiden kertominen ei vähennä heidän arvoaan.

Pasi Pulju

Hyvin tehty ja koskettava lentäjähistoria

Kohtalona taivas

Hävittäjälentäjä Lauri Nissisen tarina

Harri Mustonen

336 sivua, Koala 2019

Hävittäjälentäjä saa moitteita liian rämäpäisestä taistelusta, kun hän palaa sotalennolta kabiiniin pleksit reiitettynä ja happiletku poikki ammuttuna. Ja mikä koituu hänen kuolemakseen ilmassa? Alasammutun aseveljen koneenhylyn romahtaminen niskaan. Hyvällä onnella oli rajansa.

Useita ilmailukirjoja kirjoittanut Harri Mustonen on luonut Lauri Nissisestä poikkeuksellisen koskettavan tarinan, jossa etenevät rinnakkain Lauri Nissisen kehitys hävittäjälentäjänä ja romanssi ja avioliitto hänen morsiamensa Kaisan kanssa.

Jatkosodan alkuvaiheessa Nissinen jopa johti pudotustilastoa ja siitä kertoo sekin, että hän sai Mannerheim-ristin pian aikanaan ykkösässänsä nousseen Ilmari Juutilaisen jälkeen. Nissisen pu-

dotukset jäivät kuitenkin "vain" 30:een, mitä selittää osaltaan se, että häneltä vei lentoaikaa jatkosodan aikana käydyt RUK ja Kadettikoulu.

Eryityisesti "Lassen" kirjeistä morsiamelle käy ilmi, kuinka hävittäjälentäjät kilpailivat keskenään pudotusten lukumäärillä. Häntä harmitti, ettei päässyt mukaan kahinoihin, missä lentäjäveljet kasvattivat pudotustiliään. Toisaalta kerrottiin Ilmari Juutilaisesta, joka jätti lomiakin väliin päästäkseen hankkimaan lisää ilmavoittoja.

Kuten Kolan kirjoissa yleensä tälläkin kertaa on syytä antaa tunnustus rohkealle kuvien käytöstä. Aukeaman yli taitetut kuvat ovat mannaa sotilasilmailuhistorian harrastajalle.

Jukka Knuuti

Koivistolla oli raamattu sotaretken repussa

Manu

Raija Oranen

335 sivua, Otava 2020

Jos haluaa lukea kompaktissa muodossa tarinan presidentti Mauno Koiviston elämästä, Raija Orasen Manu on juuri oikea kirja. Romanin muodossa kerrotaan, kuinka turkulaisessa hellahuoneessa laivapusepän hoidossa kasva-

neesta ja varhaisessa äitinsä menettä-
neestä pojasta tuli Suomen presidentti.

Kirja on romaani, mutta ei siinä fantasian jälkeä näy. Koiviston varsin laaja oma tuotanto sekä hänestä kirjoitetut lukemattomat haastattelut (Itsekin tein hänestä 50-vuotishaastattelun Aamulehteen) ovat antaneet romaanin kirjoittajalle riittävästi aineistoa uskottavan tarinan kirjoittamiseen.

Meillä on ollut kolme presidenttiä, jotka ovat osallistuneet "oikeaan" sotaan: Mannerheim, Kekkonen ja Koivisto. Kekkonen osalta vapaussotaa oli muutama viikko, mutta Koiviston jatkosota kesti yli kolme vuotta. Koivistolla oli repussa raamattu, mitä hän myös ahkerasti lueskeli

Oranen on hyvin tavoittanut Koiviston fundeeraavan puheenparren. Kirja on erittäin mukava lukea.

Pitkään elämän mahtuu paljon dra-
matiikkaa. Mauno Koivistoa ei olisi edes syntynyt, elleivät saksalaiset olisi

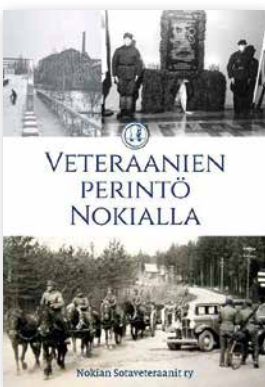
ensimmäisen maailmansodan upotus-
sodassa olleet aluksi herrasmiehiä. Sukellusvene pysäytti epäilyttävän laivan ja lastissa on brittejä hyödyttävää rahtia, alus upotettiin. Mutta miehistö sai ensin mennä pelastusveneisiin. Näin kävi laivapuseppä Koivistolle kaksikin kertaa.

Yleisessä tiedossa on, että eläkeläinen Mauno Koivisto risteili ahkerasti Helsingissä raitiovaunuilla. Uusi tieto ainakin minulle oli, että Koivisto sairastui eläkevuosinaan vaimonsa tavoin masennukseen. Kun vaimon masennuksen aiheutti kouluvuosien aikainen trauma. Koivisto masentui, kun hänet tehtiin syylliseksi 1991 alkaneeseen talouslamaan.

Kannattaa lukea, vaikkei olisi Koivisto-äänestänytkään.

Jukka Knuuti

Nokialla oli kaksi Mannerheim-ristin saanutta sotaveteraania

Veteraanien perintö Nokialla

269 sivua, Nokian Sotaveteraanit ry 2020

Nokialla on ollut kuuluisia veteraaneja. Jääkäriperinneliikkeelle tärkeä on jääkärieversti Eino Polón. Toinen Nokialla asunut Mannerheim-ristin ritari ja eversti on hävittäjä-ässä, 31,5 ilmavoiton Jorma Karhunen.

Muut nokialaiset olivat sodissa paljolti tykkimiehiä. Heidän II/KTR 3 taisteli talvisodassa Summassa ja lopulta Viipurin Monreponsissa. Jatkosodan he taistelivat järeämillä aseilla, sillä Raskas patteristo 18 oli Nokian miesten yksikkö.

Sota ei nokialaistenkaan osalta päätynyt syksyn 1944 rauhaan, sillä Nokian miehiäkin oli mukana asekatkennässä ja kahdeksan heistä sai "rikoksestaan" tuomion.

Sotien aikana Nokiakin sai osana ilmapommituksista. Kauppalassa sijaitti

myös sotasairaala ja sodan kestäessä Siuron Linnavuoreen rakennettiin lentokonemoottoritehdas.

Suunnilleen puolet kirjan sisällöstä käsittelee sodanjälkeistä aikaa ja mm. siirtoväen asuttamista Nokiaan ja naapuripiittäjiin.

Kirjan on onnistuneesti koostanut useiden kirjoittajien teksteistä tehtävään asetettu toimikunta. Aineistona on kirjallisuuden ja muun historiatiedon ohella veteraanien haastatteluja

Oman tunnustuksensa ansaitsee kirjan selkeä taitto ja rohkea kuvien käyttö. Aukeamaksi taitetut kuvat tekevät kunniata paitsi kuvien kohteille myös niiden ottajille, veteraaneja kaikki.

Jukka Knuuti

Mannerheim oli puolalaisten suosikki

Mannerheim

Puolan vuodet

Jukka Soisalon-Soininen

367 sivua, Readme.fi. 2020.

Mannerheim sanoo hänen Puolassa viettämiään seitsemää vuotta elämänsä

onnellisimmiksi. Hän palveli siellä ensin nuorena upseerina ja lähti everstinä johtamaan ulaanirykmenttiä ensimmäiseen maailmansotaan.

Puolalaiset eivät yleensä suuremmin pitäneet heitä sortaneen Venäjän upseereista, jollainen Mannerheimkin periaatteessa oli. Käyttäytymisellään hän kuitenkin onnistui luomaan itselleen joukon syviä ystävyysuhteita puolalaisiin. Ehkä osaksi senkin vuoksi, että Suomi nähtiin samanlaisena Venäjän osana kuin Puolakin. Ystävyysuhteet ulottuivat alkaen ruhtinatar Lubomirskajasta, Mannerheimin oman ulaanirykmentin sotilaasta Puolan myöhempään diktaattoriin Pilsudskiin.

Mannerheim oli uskollinen puolaisille ystävilleen niin pitkälle, että hän pyrki auttamaan heistä joitain, jotka olivat Gestapon vainoamia tai keski-

tysleirivankeja. Joidenkin tlannetta hän onnistuikin parantamaan.

Puolassa asuva Jukka Soisalon-Soininen on koonnut laajan puolalais-ruotsalais-suomalaisen kirjoittajakunnan, joiden tekstit kertovat paitsi Mannerheimin lahjakkuudesta luoda sosiaalisia suhteita myös merkittäviä poliittisia yhteyksiä. Helmi kirjoittajakunnassa ovat ruhtinatar Lubomirskajan lastenlapset.

Joskus kirja saattaa olla poikkeuksellisen puoleensa vetävä. Mannerheimin Puolan vuodet kuulu tähän kategoriaan jo taittonsa takia. Suuri määrä historiallisia ja perhevalokuvia väripostikortteja unohtamatta tekevät teoksesta myös katselukirjan, jonka sisällöstä voi poimia tarinan kerrallaan iltalukemiseksi.

Jukka Knuuti

Kun Schwester Ruth Munk sai kuritushuonetuomion maanpetoksesta

Hirmuinen aika

Saksalaismielinen vastarinta 1944–1948

Martti Backman

301 sivua, Docendo 2021

Kirja kertoo kahden henkilön draamatisesta kohtalosta jatkosodan päättymisen jälkeen. Jääkäreiden "Schwester" Ruth Munk matkusti Saksaan, missä hän auttoi maahan mm. saksalaisten sotilaiden mukana tulleita suomalaisia naisia saamaan työpaikkoja. SS-vapaaehtoisena aikanaan lähtenyt Jouko Itälä määrättiin värväämään Lapin sodassa vangiksi joutuneita suomalaisia Saksan SS-joukkoihin.

Molemmat saivat tuomion tekemisistään.

Ruth Munk tuomittiin neljäksi vuodeksi kuritushuoneeseen. Oikeus katsoi hänen syyllistyneen maanpetokseen, kun hän oli välittänyt parikymmentä suomalaista naista SS-järjestön palvelukseen ja näin auttaneen maata, jonka kanssa Suomi oli sodassa. Tuomio oli varsin kova sisältäen ilmeisesti oman "sotasyyllisensä".

Itälän tuomio oli lievempi: vuosi ja kaksi kuukautta vankeutta. Hän oli syyllistynyt "pakkotilassa" erittäin lieventävien asianhaarojen vallitessa tehdystä jatketusta yllytyksestä sotavankina astumisesta vihollisen riveihin.

Kirja on kai romaani, koska tarinoihin liittyvien keskustelujen sisältö voi perustua vain kirjoittajan mielikuvitukseen. Ihan kaikkien tapahtumien todellisuuteenkin on vaikea uskoa, vaikka kirjoittajalla tuntuu olleen melko runsaasti tietoa sodan ajan olosuhteista sekä tapahtumien ja ympäristöjen yksityiskohdista.

Mutta totta tai tarua. Kirja on kiintoisa ja parhaillaan lähes agenttiromaanin omaista seikkailua ja sellaisenaan viihdyttävää lukemista.

Jukka Knuuti

JÄSENPALVELUN MYYTÄVÄT TUOTTEET

	Hinta		Hinta
Kortit			
Uudistettu jääkärilippu	1,00	Hohenlockstedt 100 v juhlamitali	20,00
Jääkärilippukortti 2-os. + kuori	2,00	Jääkärit DVD – YLE:n draamadokumentti	27,00
Onnittelukortti jääkärimerkillä + kuori	2,00	Fallna för friheten -medalj	8,50
Suomen jääkärit kortti 2-os. + kuori	2,00	Jägarens väg	3,00
Jääkärikunniamerkki	1,00	Jääkärien elämäntyö – Itsenäisyyden puolesta, julkaisu (Kielet: suomi, ruotsi, saksa, englanti ja latvia)	10,00
Jääkärien tulo Vaasaan	1,00	Hopeiset 27-kalvosinnapit	150,00
Vaasan jääkäripatsas talvikuva	1,00	Hopeinen 27-riipus ketjulla	150,00
Vaasan jääkäripatsas talvikuva 2-os. + kuori	1,50	Hopeinen 27 -kravattineula	150,00
Jääkäriiliike 100 vuotta	1,00	Hopeinen 27-rintakoru	150,00
Jääkäriiliike 100 vuotta 2-os. + kuori	1,50	Kirjeensulkijamerkki, (arkki sis 50 kpl)	2,50
Pakettikortti jääkärimerkillä	0,50	Kynttilä, Jääkärimerkillä	8,00
Rovaniemen jääkäripatsas	0,20	Puukko Jääkärimerkillä	70,00
Skangal-Mangal tiellä + kuori	0,50	Suomen Jääkärien elämäkerrasto,	
Suomen Jääkärit	1,00	I täydennysosa 1957	5,00
Vaasan jääkäripatsas	0,20	Ur Jägarnas levand och gärning	5,00
Wasserturm	0,20		
Adressit			
Ilman tekstiä	10,00	Vain jäsenille	
Kansliasta kirjoitettuna/toimitettuna	12,00	Perinneyhdistyksen jäsenmerkki	12,00
Laajempi tekstaus	13,00		
Muut tuotteet			
Jääkärilippupostimerkki -arkki (10 kpl)	27,00	Erillisillä hakemuksilla myynnissä	
Jääkärien testamentti Suomen nuorisolle	6,00	Jääkäripienoismerkki	100,00
		Jääkärihautamerkki	80,00

Tilaukset Jääkärikansliasta:

Döbelninkatu 2, 00260 HELSINKI
Puh. 050 377 8845 (myös tekstiviestit)
s-posti: kanslia@jp27.fi

Toimitamme tuotteet kerran viikossa.

Hintoihin lisätään postikulut.
Yhteydenotot: kanslia@jp27.fi

PAROLE

www.jp27.fi

Päätoimittaja – Chefredaktör

Jukka Knuuti, 040 753 2751
jukka.knuuti@gmail.com
Taitto Kirsi Rasinen

Lehti ilmestyy 4 numeroa vuodessa: maalisk., kesä-, syys- ja joulukuun alussa.
Hinta 20 €/vsk
4 numer i året, 20 €/år

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ – JÄGARSTIFTELSEN

Puheenjohtaja – Ordförande

Laatikainen Pertti

Varapuheenjohtaja – Viceordf

Fagerhäs Peter

Asiamies- Ombudsman

Eklin Jukka

Jäsenet – Medlemmar

Annala Jari

Heiskanen Kari

Jordan Kari

Kivinen Timo

Kuljukka Antti

Manninen Ohto

Pennanen, Jukka

JP27:n PERINNEYHDISTYS ry

FÖRENINGEN JB27:s TRADITIONER rf

Hallitus – Styrelse

Puheenjohtaja – Ordförande

Pasi Välimäki

Varapuheenjohtaja – Viceordf

Hakkarainen Arno

Sihteeri – Sekreterare

Kiiski Tiina

Jäsenet – Medlemmar

Forssten Brage

Hakola Terhi

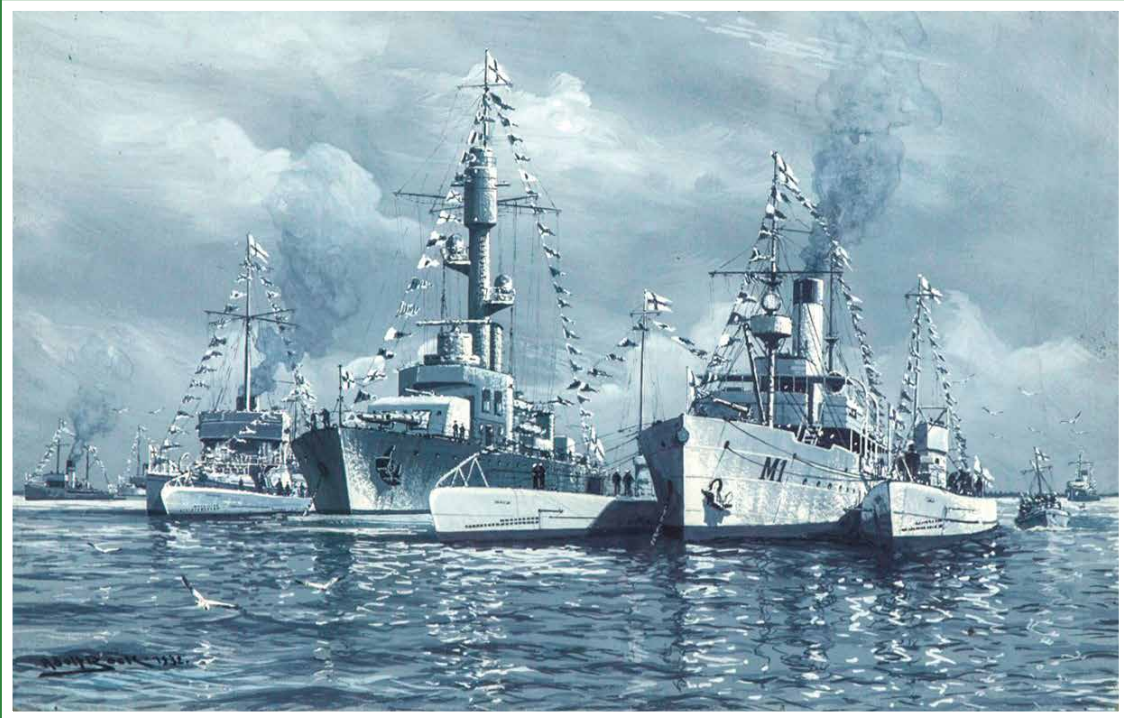
Ignatius Jorma

Kinnarinen Tero

Miettinen Helena

Vuontela Kyösti

KANSLIA: Auki ma–to 10–14 Döbelninkatu 2, 00260 HELSINKI
KANSLI: Öppet må–tors 10–14 Döbelsngatan 2, 00260 HELSINGFORS
Puhelin/telefax, telefon/telefax, gsm 050-377 8845, email: kanslia@jp27.fi

Asetuttuaan asuman Suomeen Adolf Bockista tuli maamme merkittävin sotalaivaston kuvaaja. 1932 maalatussa "Suomen sotalaivasto"-taulussa huomio kiinnittyy juhhaliputettujen laivojen muotoon, rakenteeseen ja yksityiskohtiin ja teräksiseen kauneuteen. Auringon valo välkehtii laivojen kyljissä ja veden pinnalla. Tykki- ja sukellusveneiden ja panssarilaivan peilikuvat heijastuvat veteen kuvajaisten väreillessä laineilla eloisana kontrastina jykeville aluksille. Etualalla on miinalaiva M1, vuodesta 1936 alkaen Louhi, joka toimi sukellusveneiden emälaivana ja oli talvisodassa Suomen laivaston tehokkain miinoittaja. Muita kuvassa olevia aluksia ovat mm. tykkiveneet Uusimaa ja Klas Horn, panssarilaiva Ilmarinen, sukellusvene Vesihirsi sekä tykkivene Karjala. (Tuija Peltomaa: Adolf Bock merimaalari). Peltomaan tekstiä voi täydentää sen verran, että kuvan oikeanpuoleinen alus on sukellusvene Saukko. Sukellusvene Vesihirsen lisäksi kuvassa on edellisen sisaralus, joka on joko Iku-Turso tai Vetehinen

